

Onsdagen den 18 maj

Kl. 09.00–13.37
16.00–16.14

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 27 april justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2015/16:36 för torsdagen den 28 april i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från trafikutskottet.

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2015/16:FPM81 Direktiv om öppen land-för-land-rapportering av skatt
KOM(2016) 198 till civilutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2015/16:RR4 till finansutskottet

Motioner
2015/16:3410, 3411 och 3413 till utbildningsutskottet

EU-dokument
KOM(2016) 248 till arbetsmarknadsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 juli*.

Prot. 2015/16:107
18 maj

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Trafikuskottets betänkande
2015/16:TU19 It-politiska frågor

Försvarskommitténs betänkanden
2015/16:FöU14 Deltagande med väpnad styrka i utbildning utomlands
2015/16:FöU15 Stöd till Frankrike med försvarsmateriel

Socialuskottets betänkanden
2015/16:SoU13 Uppföljning av smittskyddsläkemedel
2015/16:SoU15 Läkemedel för särskilda behov

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldsatta att
starta om på nytt*

§ 6 Skuldsanering – förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt

Civiluskottets betänkande 2015/16:CU19
Skuldsanering – förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt (prop. 2015/16:125)
föredrogs.

Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD):

Herr talman! Den debatt vi har i dag är efterlängtat, för den innebär att vi i eftermiddag fattar beslut om något som många väntat väldigt länge på, nämligen förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt. Vi förbättrar nu möjligheterna till skuldsanering.

Syner på konsumtion och krediter har förändrats under åren, och i dag lånar svenskarna alltmer. Att hamna i skuldfällan och i värsta fall i överskuldsättning är förödande för den enskilde men kostar även stora pengar för samhället. Svenska hushåll är högt skuldsatta, såväl i ett historiskt som i ett internationellt perspektiv.

Kreditsamhället är under ständig utveckling. Krediter ökar möjligheterna för hushållen att planera sin ekonomi men riskerar också att bidra till överskuldsättning. I den av alliansregeringen initierade utredningen *Överskuldsättning i kreditsamhället?* angavs en rad förslag på hur människor låsta i överskuldsättning kan hjälpas till ett liv i frihet från skuld. Enligt utredningen bär fler än 95 000 personer på en skuld hos kronofogden sedan 1992 eller tidigare, och 190 000 har haft en skuld sedan 2002 eller tidigare, alltså i 15 års tid.

Evighetsgäldenärer är den grupp i samhället som lider svårast av de årtionden de levt under hotet om indrivning av varje krona de tjänat utöver existensminimum. De skuldsatta och deras anhöriga lever kringskurna liv år efter år och saknar ofta ork och förmåga att genomföra den totala skuldsanering som skulle vara dem till störst hjälp. Resultatet blir ofta att de hamnar i en alltmer omöjlig situation, med allt mindre hopp om att någonsin ta sig ur sin situation.

För att sätta en gräns för den mest utsatta gruppen och öka möjligheten att bli skuldfri på sikt behövs som sagt förbättrade möjligheter för över-

skuldsatta att få skuldsanering. Det är inga lätta frågor, men när människors tragiska livsöden säljs från borgenär till borgenär så att gäldenärerna till slut knappt vet vem de är skyldiga pengar, då måste politiken göra något. Barn till föräldrar med löneutmätning är särskilt utsatta. Löneutmätningen motsvarar en mindre plånbok än försörjningsstöd.

Även om vi på det stora hela anser att den proposition som regeringen har lagt fram och som vi i dag debatterar är bra anser emellertid både Kristdemokraterna och flera andra partier att propositionen saknar den ambition om en generell treårig betalningsplan för skuldsanering som utredaren Jan Ertsborn underströk i betänkandet *Vägen tillbaka för överskulsatta*.

Propositionen vill ge uttryck för en flexibilitet och därmed sträva efter att i ”fler fall” korta betalningsplanen jämfört med de fem år som gäller i dag. Vi vill i stället, i likhet med remissvar från bland annat Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten, förorda en generell treårig betalningsplan utan betalningsfria månader.

Med propositionens ambition att påbörja gäldenärens betalningar redan från inledningsbeslutet kortas betalningsplanen väsentligt. Kronofogdens uppgifter om att handläggningstiden i mars 2015 från ansökan till inledande beslut uppgick till sex månader och från ansökan till slutligt beslut till tio månader talar också för att skuldsaneringstiden därmed skulle krypa ned mot två år. Värde av att snabbare kunna rehabiliteras gör att resan till ett nytt liv kommer att kännas snabbare och framför allt upplevas mer framkomlig. Därför står vi fast vid detta och hoppas att regeringen också lyssnar på det.

Det pågår som sagt flera utredningar på området, och det är viktigt att vi arbetar vidare med dessa frågor, för som jag sa tidigare: Kreditsamhället är under ständig utveckling, och det behöver även de politiska verktygen vara.

Att starta företag innebär att man lämnar trygghetszonen och utsätter sig själv och sin omgivning för risken att misslyckas. Det är något som säkert avhåller många från att förverkliga sin företagsidé. Därför är det nödvändigt i ett samhälle som bejakar tillväxt och jobbskapande att det finns möjlighet till skuldsanering för företagare.

Den av alliansregeringen tillsatta Nystartsutredningen föreslog en särskild form av skuldsanering som ska kunna beviljas företagare som drabbats av överskulsättning. Förslaget ska förbättra möjligheterna för seriösa företagare som går i konkurs eller drabbas av överskulsättning att snabbt ta itu med sin skuldbörda och kunna starta om på nytt eller fortsätta med förnyad kraft.

Det är därför positivt att vi nu antar en ny lag om skuldsanering för företagare som gör att företagare får en bättre möjlighet till skuldsanering. Det handlar om svårt skuldsatta företagare som drivit sin näringsverksamhet på ett försvarligt och lojalt sätt. Anledningen är att vi vill ge företagare en andra chans och förbättra förutsättningarna att driva företag i Sverige.

Sverige behöver entreprenörer som är beredda att förverkliga företagsidéer och skapa värden. Om någon av dessa jobbskapare snubblar någon gång är det angeläget att det finns en väg tillbaka för att kunna återuppta det värdeskapande som vårt land behöver.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 2.

(Applåder)

Anf. 2 JESSIKA ROSWALL (M):

Herr talman! Den som är försatt i skuld är icke fri. Det är ett citat av den socialdemokratiska finansministern Ernst Wigforss, även om det ofta förknippas med Göran Persson. Oavsett vem är det ett viktigt citat att ha med sig i den här debatten.

Skuldsanering är inte nytt i Sverige. Vi har haft en typ av skuldsaneringslag sedan 1994. Den kom då i samband med att många drabbades extra hårt av överskuldssättning efter den svåra ekonomiska krisen i början av 90-talet.

Det finns ingen exakt definition av vem som är överskuldssatt, vilket naturligtvis leder till olika beräkningar av hur många överskuldssatta det finns i samhället. Enligt en snäv definition är det uppskattningsvis 28 000 personer. Andra menar att det rör sig om betydligt fler. Exempelvis finns det, precis som Caroline Szyber sa, ungefär 100 000 personer som har funnits i Kronofogdemyndighetens register i mer än 20 år, så kallade evighetsgäldenärer.

Varför hamnar man då i överskuldssättning? Jag har träffat flera överskuldssatta personer. Jag har pratat med budget- och skuldrådgivare, med kronofogden och med forskare. Vi vet att det oftast beror på en yttre omständighet såsom sjukdom, arbetslöshet och numera även pensionering. Jag tror att vi kan enas om att ett av de vanligaste scenarierna är skilsmässa eller separation.

Herr talman! Jag träffade för ett tag sedan Maria. Hon köpte tillsammans med sin make ett hus på 90-talet. Inte för så mycket pengar som hus kanske kostar i dag, men låt säga 1 miljon – ett belopp som hon och hennes make skulle ha haft förmåga att betala tillbaka. Några år senare separerar de. Det blir kris och bråttom, och man tvingas sälja huset med förlust.

Under det första åren lyckades Maria hålla näsan precis över vattenytan, men pengarna räckte inte. Hon fick ta extrajobb, men pengarna räckte ändå inte, och till slut ramlade den första betalningsanmärkningen in.

Det är början på en situation som är omöjlig att ta sig ur för Maria. Skuldberget bara växer och växer. Det går många år innan hon till slut beviljas skuldsanering.

Borgenärerna har under tiden blivit fler, och Maria mår mycket dåligt. Vi vet att det bland överskuldssatta finns en ökad hälsorisk, ökad risk för självmord och att många barn mår dåligt. Samhällskostnaden för överskuldssättning är stor, men huvudskälet till den typen av institut är omtanke om gäldenärerna och en vilja att ge en andra chans. Huvudsyftet med lagen var rehabilitering av den överskuldssatta. Det är också viktigt att komma ihåg.

Det är för få som söker skuldsanering. Skälen är flera. Inte minst har det varit för krångligt, och propositionen föreslår nya förenklingar bland annat vad gäller själva ansökningsförfarandet. Det blir fråga om en delvis omvänd bevisbörda. Gäldenärens redovisningsbörda lättas en aning, och borgenärens ansvar för att redovisa skulderna ökar. Det kommer att ha stor betydelse för ett ökat antal ansökningar.

Det handlar också om ett förenklat betalningsförfarande, som jag tror gynnar både gäldenären och borgenären. Gäldenären kommer att ha lättare att sköta betalningarna, som nu bara sker till kronofogden, och det blir lättare även för borgenärerna. Det har varit kostsamt för många borgenärer

att ta in de ibland mycket små beloppen som har kommit in varje månad. Nu kommer det att ske en utbetalning per år.

Bland annat av dessa skäl välkomnar jag och Moderaterna propositionen och de förbättringar av skuldsaneringsinstitutet som finns. Det kommer att ge många fler möjligheter att beviljas skuldsanering, kanske i synnerhet för de företagare som hittills endast har haft begränsad möjlighet att beviljas skuldsanering – trots lagändringarna som skedde 2011. Sverige har stuckit ut bland andra länder, och det måste även i Sverige vara möjligt att få en andra chans även om man är företagare. Det är verkligen på tiden.

Jag vill kort lyfta upp frågan om bedömningen av kravet på kvalificerad insolvens. Sedan Högsta domstolens dom för ett antal år sedan har det varit en omfattande diskussion och debatt om bedömningen av när man har uppnått kvalificerad insolvens. Jag tycker att propositionen har landat rätt genom att förtydliga att det är fråga om en nyanserad bedömning av individens samtliga omständigheter.

Propositionen är i stora delar bra, och det är fråga om efterlängtade förändringar – men den haltar på vissa punkter. Det jag tänkte ta upp är vad Caroline Szyber bland annat tog upp, nämligen betalningsplaner.

Vi återgår till Maria. Hon separerade 1990. Första betalningsanmärkningen kom 1992. Sedan gick det snabbt, och hon hamnade i överskuld-sättning och en hopplös situation. Först förra året beviljades Maria skuld-sanering. Det är lång tid för henne att leva med denna skuldproblematik. Hennes två barn har ständigt stått under ekonomisk press, och det har varit en psykisk press för hela familjen. Under mer än 20 år har Maria levt i överskuld-sättning. Så ser det ut för många.

Som jag sa inledningsvis är grundidén med lagen att gäldenären ska rehabiliteras och åter komma in i samhället. För individen är det viktigt att det sker skyndsamt, och det gäller även för samhället. Vi vet att alla dessa personer som beviljas skuldsanering har varit fast i överskuld-sättning lång tid. Vi vill att fler ska söka skuldsanering. Jag tror att betalningstidens längd är ett skäl till att vissa avstår från att ansöka. Fem år kan uppfattas som en lång tid.

De betalningsfria månaderna som föreslås av regeringen vet vi dessutom kommer att gälla bara vissa eftersom många som beviljas skuldsanering helt saknar betalningsförmåga. Jag förstår faktiskt inte varför skuldsanering för företagare ska ha kortare betalningsplan än vad fysiska personer ska ha, men jag hoppas att regeringsföreträdaren kommer att ta upp frågan i sitt anförande senare.

Herr talman! Låt mig säga några ord om budget- och skuldråd-givning i Sverige. Rådgivarna gör ett mycket bra och viktigt jobb, men år efter år har Konsumentverkets rapport visat att rådgivningen inte är jämlik över landet och att det finns brister. I dag är det IVO som utövar tillsyn. Helt nyligen har Riksrevisionen konstaterat att IVO:s tillsyn i princip är obefintlig. Det framgår även av propositionen. Så kan vi inte ha det.

Konsumentverket känner väl till budget- och skuldsaneringsens verksamhet. Jag är övertygad om att om Konsumentverket skulle få tillsyns-svar skulle det för det första ske en tillsyn, och för det andra skulle det leda till en mer jämlik budget- och skuldråd-givning över hela landet.

Den som är försatt i skuld är icke fri. Jag har stora förhoppningar att dessa två nya lagar kommer att göra det enklare för många att komma tillbaka till ett liv utan överskuld-sättning. Det tjänar vi alla på.

Herr talman! Moderaterna har tre reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Skuldfällan är ett stort problem. Dagligen överöser kreditgivare oss med förslag på lån och köp på kredit. Många företag som tillhandahåller krediter skor sig på andras olycka och tar ut extrema räntor. Det är välkommet att detta ses över och även att vi i dag gör det lättare att få skuldsanering, vilket kan vara den yttersta konsekvensen när krediterna blir alltför stora.

Skuldsanering ska dock vara en sista utväg när övriga möjligheter först har prövats. Det är viktigt att det inte heller uppfattas som lättvindigt att bli av med sina skulder eftersom det kan minska betalningsmoralen i allmänhet. Utgångspunkten måste vara att man ska göra rätt för sig så långt det är möjligt. Att avskriva en skuld för någon i dag innebär att denne blir skuldfri för en dag. Lär någon ekonomi, och denne kommer att hantera sina pengar på ett bättre sätt.

Den införs nu även en särskild skuldsanering för företag, som kan få sina skulder sanerade på endast tre år. Vi ser dock att det finns stora skillnader mellan företag och privatpersoner. Förutom det faktum att företaget enligt de nya reglerna måste ha en inkomst kan ett företag lätt hamna i en besvärlig situation som orsakas av något som företaget inte kunde ha förutsett. Företaget kan drabbas av att huvudkunden plötsligt går i konkurs, eller så blir det som i Bjuv, där Findus plötsligt flyttar utomlands. Har ett litet företag med bara en köpare investerat stora summor och plötsligt står utan inkomst kan det bli besvärligt. För oss är det logiskt att en företagare som har skött sitt företag i övrigt också kan bli av med sina skulder efter en kortare tid än en privatperson som aldrig behövt ta samma typ av risker.

Alliansens inställning här gör mig något förbryllad. De menar i praktiken att skuldsanering av privatpersoner ska ske snabbare och enklare än för företag. Det blir den eftersom andra krav ställs på företag vad gäller inkomst och så vidare.

Herr talman! Vi vill förändra en annan sak i förslaget. Vi håller inte med om att det ska vara möjligt att sanera bort skulder som har uppkommit till följd av våldsbrott. Det är vår uppfattning att dessa skulder alltid borde ligga utanför sanering och alltid ska betalas till sista kronan.

Sveriges system för skadestånd är på många sätt helt galet uppbyggt. Sverigedemokraterna har under många års tid drivit på för en förändring. Det faktum att du som brottsoffer själv ska driva in skadeståndet från den person som har begått brott mot dig gör att olika brottsoffer har olika möjligheter att få ersättning. Sverigedemokraterna har föreslagit att staten ska betala ut skadestånd till följd av våldsbrott, och därefter ska staten kräva in dessa pengar från förövaren – vilket borde vara mer rimligt. Med dagens system får ett brottsoffer helt enkelt hoppas på att förövaren har hyfsad ekonomi för att inte riskera att helt gå miste om skadeståndet.

I förarbetena till den tidigare lagen nämns just ersättningar på grund av våldsbrott. Där framhålls att det i normalfallet inte bör vara möjligt att sanera våldsbrottslingars skulder. Därefter radas upp exempel på tillfällen då det trots allt borde vara möjligt, som när skulden har funnits under mycket lång tid, när större delen av skulden är betald eller när brottsoffret tycker

att det är okej att skulden avskrivs. Detta är samma förarbeten som alltså nu ska gälla för de nya reglerna för skuldsanering.

Om en förövare håller sig undan och inte betalar skadeståndet under tillräckligt lång tid ska det vara till förövarens fördel och göra det lättare att få skuldsanering. Är det dessutom fråga om ett mycket grovt våldsbrott så att skadeståndet har blivit högt kan det räcka med att betala lite mer än hälften. Det är i alla fall så jag tolkar skrivningen om att huvuddelen är betald. Allra märkligast är resonemanget om brottsoffrets inställning till skulden. Om brottsoffret inte står på sig och orkar fortsätta att försöka driva in pengar som brottsoffret faktiskt har laglig rätt till ska det vara en fördel för gärningsmannen.

Skulder till följd av våldsbrott bör helt enkelt aldrig saneras bort. Möjligen kan jag tänka mig att en gärningsman efter mycket lång tid kan få en skuldsanering av övriga skulder så att det blir lättare för honom att betala skadeståndet. Men själva skadeståndet ska alltid finnas kvar. Det ska enligt mig vara så även om vi sverigedemokrater skulle få igenom en ändring av skadestånd på grund av våldsbrott så att staten betalar ut skadeståndet till offret. Även då ska skulden, som då blir mellan staten och gärningsmannen, alltid betalas. Någon sanering av just den skulden ska aldrig kunna ske.

Jag vill med det yrka bifall till vår reservation 5.

Anf. 4 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Centerpartiet hör givetvis till den breda skara här som välkomnar lagen om skuldsanering och förbättrade möjligheter för fler överskuldssatta, inte minst företagare, att bli kvitt sin skuldbörda via skuldsanering. Många har här i talarstolen redogjort för hur den situationen ser ut för många människor och hur många det handlar om. Jag ska inte upprepa det utan bara instämma i den beskrivningen.

Att ha blivit försatt i personlig konkurs eller ha fått sitt företag försatt i konkurs är i vårt land ett stigma som det är svårt att göra sig fri från medan det i andra länder, där synen på företagare och företagande är mer positiv, inte är så konstigt att någon har oturen att dra på sig skulder genom sitt företagande. ”Okej, hon eller han satsade, men det gick inte den här gången. Försök att bli kvitt skulderna, och försök igen! Nästa gång kanske det går bättre.”

Det kan såklart vara problematiskt, men för nya svenskar med vana hemifrån att driva en liten rörelse, låna pengar av släkt och vänner, klara sig med en liten kundkrets i början och växa om det går kan det här vara avgörande för deras möjligheter att lyckas och anställa personer från den egna gruppen, den egna kamratkretsen, som i sin tur kan fortsätta med företagandet eller skaffa sig en sysselsättning. Vi har mycket att lära av andra.

Men vi har också ett trygghetssystem med socialförsäkringar och pensioner som vi har anledning att vara stolta över. Även det är bra för företagandet. Att våga chansa och misslyckas behöver inte betyda att samhället lämnar dig i sticket om du faller.

Att det nu införs en särskild lag så att företagare kan komma i fråga för skuldsanering välkomnar Centerpartiet. Vi har drivit frågan under lång tid. Den utredning som vi i Alliansen tillsatte, Nystartsutredningen, föreslog den F-skuldsanering som vi här har möjlighet att rösta ja till.

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldssatta att
starta om på nytt*

F-skuldsanering betyder att en skuld som har uppkommit som en följd av företagandet kan saneras och delvis avskrivas så som tidigare varit möjligt – det blir svårare när vi klubbat igenom den här lagstiftningen – för privatpersoner. Också en företagares make, maka, barn, förälder, syskon, sambo eller sambos barn kan omfattas av möjligheten. Det behöver heller inte vara ett absolut hinder för skuldsanering i dag att man tidigare varit föremål för skuldsanering. Det är också en bra öppning.

För en företagare är det ofta svårt att skilja på företagandet och privatlivet. Sjukdom, skilsmässa, personliga svårigheter och skulder som har uppkommit på andra sätt kan sätta ned ens möjligheter att driva företaget så som det var tänkt. Man har inte möjlighet att ägna sin fulla kraft och arbetstid åt sitt företag. Det kan leda till att en skuldbörda växer.

Jag yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet – med två viktiga undantag.

För Centerpartiet är det viktigt att se till de personer som blivit skuldsatta och att se till att det inte gått så lång tid sedan skulden uppkom att den hunnit växa till en nivå som i praktiken gör det omöjligt att bli av med den och där personens drivkraft och förmåga att själv eller med stöd av andra ta sig ur den helt försvinner.

Det ska heller inte upplevas som att de bästa åren av ens yrkesliv försvinner medan skulderna betalas. Man ska uppleva att det är möjligt att bli skuldfri inom en rimlig och överskådlig tid.

Därför, herr talman, yrkar jag bifall till Centerpartiets och Liberalernas reservation 1, som betyder att en skuld som inte bedöms kunna återbetalas inom fem år ska betraktas som kvalificerad insolvens. Ju tidigare man bedöms vara lämplig för en insats, desto större blir ens möjligheter att genomföra den och ges en andra chans.

Jag yrkar också bifall till Alliansens gemensamma reservation 2, som innebär att vi i stället för att utgå från att gäldenären vill ha betalningsfria månader erbjuder personen en möjlighet att bli kvitt sina skulder snabbare. Vad ger det för glädje att slippa betala av skulderna under sommarmånaderna och julhelgen om det innebär att tiden du måste vara föremål för betalningsförmedling är fem år i stället för tre? Vi tycker att fördelen med att ha betalningsfria månader under juli och december övervägs av att kunna bli skuldfri snabbt genom att leva sparsamt hela året.

Centerpartiet välkomnar att fler nu ges möjlighet att delvis befrias från ansvaret för sina skulder och starta om skuldfria. Därför yrkar jag i övrigt bifall till förslaget i betänkandet.

Men Mikael Eskilandersson, Sverigedemokraterna, förbryllar lite.

Det införs tack vare våra, Alliansens, ansträngningar och utredningar en möjlighet till skuldsanering för företagare som liknar den som tidigare har gällt för privatpersoner. Dessutom förbättras möjligheten till skuldsanering för privatpersoner genom vårt förslag och våra ansträngningar. Alliansen menar att det är viktigare att bli skuldfri snabbt än att ges möjlighet till betalningsfrihet under en sjättedel av året. Kravet på kvalificerad insolvens ska definieras till en kortare och bestämd tid.

Vad är problemet? Vi förbättrar möjligheterna för både privatpersoner och inte minst företag genom att införa en möjlighet till skuldsanering för företagare.

(Applåder)

Anf. 5 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Överskuldssättning är en katastrof för dem som drabbas och särskilt för dem som fastnar i skuldfällan under lång tid, så kallade evighetsgäldenärer.

Anledningen till överskuldssättning varierar självklart, men orsaken är oftast personliga tragedier som arbetslöshet, skilsmässa, sjukdom eller konkurs.

Överskuldssättning har ett högt pris för både den enskilde och samhället. Överskuldssatta personer har till exempel sämre hälsa och arbetar mindre än genomsnittsbefolkningen. Utöver konsekvenserna för enskilda har undersökningar visat att samhällets kostnader för överskuldssättning kan vara så stora som 30–50 miljarder kronor.

De senaste fem åren har gruppen svårt skuldssatta ökat med över 3 000 personer, vilket tyder på att de åtgärder som vidtagits inte lyckats bromsa utvecklingen. Antalet ansökningar för obetalda skulder, så kallade betalningsförelägganden, hos kronofogden ligger på över 1 miljon per år.

Det kan konstateras att den förra regeringens kraftiga försämringar i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna sannolikt bidragit till en ökning av överskuldssättningen. Sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna är avsedda att ge möjligheten till en omställningsperiod utan att hushållets ekonomi raseras.

Barn i överskuldssatta familjer drabbas särskilt hårt. Socialstyrelsen beskriver i en utredning från 2013 att barn som växer upp i överskuldssatta familjer drabbas hårt av ett mycket utsatt ekonomiskt läge. Man menar att dessa familjers livsvillkor sannolikt hör till de sämre i samhället. Barnen upplever ofta att de väldigt tidigt måste ta ansvar för familjens ekonomiska situation, vilket kan göra att både skola och fritid blir lidande. En del barn berättar att de känner sig utanför i skolan eftersom de inte kan följa med på olika aktiviteter. Forskning har också visat att barn som vuxit upp i social utsatthet står inför en större risk att själva hamna utanför än andra barn.

Det är mycket angeläget att fler evighetsgäldenärer får chansen att genomgå en skuldsanering och bli ekonomiskt rehabiliterade. Jag välkomnar därför regeringens förslag om att bland annat förenkla ansökningsförfarandet, nyansera kravet på överskuldssättning och underlätta gäldenärens betalningar, vilket innebär att fler överskuldssatta ska erbjudas en möjlighet att starta om på nytt genom skuldsanering. Jag har också ställt mig bakom förslaget om två betalningsfria månader per år, vilket är särskilt viktigt ur ett barnperspektiv.

Det är oerhört viktigt att förhindra att människor hamnar i överskuldssättning, och därför är det förebyggande arbetet av mycket stor betydelse. I detta sammanhang spelar den kommunala budget- och skuldrådgivningen en central och avgörande roll. Då gäller det förstås att det finns resurser. Det är därför viktigt att landets kommuner tillhandahåller en bra budget- och skuldrådgivning med god tillgänglighet och hög kvalitet. Riksrevisionens granskning *Överskuldssättning – hur fungerar samhällets stöd och insatser?* visar att det finns brister i dagens system och att kommunerna endast ägnar 8 procent åt det viktiga förebyggande arbetet.

Det är nödvändigt att bland annat öka informationen och utbildningsinsatserna för att särskilt nå barn och unga vuxna. Även det civila samhället borde kunna bidra med insatser inom det förebyggande området. Det

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldssatta att
starta om på nytt*

ekonomiska språket är för många svårt och ofta obegripligt, varför en bred folkbildningsinsats är av stor betydelse. Det finns redan i dag utbildningsmaterial i privatekonomi riktat till högstadie- och gymnasieskolan som tagits fram av Konsumentverket i samarbete med Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten. Att förstärka det förebyggande arbetet är en grundsten i arbetet för att förhindra att fler människor hamnar i skuldfällan.

I den nya skuldsaneringslagen förtydligas kommunens ansvar för budget- och skuldrådgivning samt IVO:s tillsynsansvar. Regeringen har dessutom beslutat att ge Konsumentverket i uppdrag att stärka stödet till den kommunala budget- och skuldrådgivningen genom att ta fram rekommendationer och följa upp hur dessa används. Konsumentverket har även fått i uppdrag att samarbeta med Kronofogdemyndigheten och Finansinspektionen och verka för en fördjupad samverkan med samhällsaktörer som utifrån sina verksamhetsområden bedöms kunna bidra till att personer som har eller riskerar att få problem med skulder kan få hjälp med att få ordning på sin ekonomiska situation. Vi välkomnar dessa initiativ och kommer noggrant att följa detta arbete för att utvärdera och se om dessa insatser är tillräckliga eller om det behövs ytterligare förstärkning.

Jag anser i likhet med regeringen att det ska gå snabbare än i dag att ta sig igenom ett skuldsaneringsförfarande. Regeringens förslag om att betalningsplanen i fler fall ska kunna bestämmas till kortare tid än fem år är ett steg i rätt riktning, men här finns det utrymme för ytterligare förbättringar. Enligt vår mening borde betalningsplanen som huvudregel bestämmas till tre i stället för fem år. Sådana kortare betalningsplaner i kombination med två betalningsfria månader per år skulle ge ännu bättre förutsättningar för överskuldsatta att klara av en skuldsanering och få en andra chans utan alltför hård belastning på gäldenären och hans familj.

Närmare 40 procent av skuldsaneringsgäldenärerna har enligt den statliga skuldsaneringsutredningens betänkande *Ut ur skuldfällan* hemmavarande barn. Många av dessa barn förvägras rätten att leva normala liv. De har inte råd att spela fotboll för att fotbollsskorna är för dyra eller att gå i musikskola för att avgiften är för dyr. De har inte råd att gå och fika med kompisar, att gå på bio eller att delta i andra fritidsaktiviteter som kostar pengar.

Men en femårig betalningsplan skulle många av dessa barn tvingas leva under mycket svåra ekonomiska förhållanden under större delen av sin barndom och uppväxt, vilket kan få omfattande negativa konsekvenser. Det är också viktigt att komma ihåg att de flesta överskuldsatta har levt på existensminimum under lång tid, även innan skuldsaneringen trädde i kraft.

Det är också rimligt att införa två betalningsfria månader under skuldsaneringsperioden. Det skulle innebära att den skuldsatte kan få andrum vid två tillfällen per år, runt sommar och jul. Det är något som särskilt skulle gynna barnfamiljer. Det kan betyda oerhört mycket om man som barn får göra en utflykt med familjen på sommaren eller få en julkapp till jul.

Jag är övertygad om att detta lagförslag kommer att förbättra livet för många som sitter fast i skuldfällan och hjälpa dem att ta sig ur den, vilket är bra för den enskilde, för företag och för samhället i stort.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Anf. 6 ROBERT HANNAH (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2 om en treårig skuldsaneringsperiod. För tids vinning yrkar jag inte bifall till övriga reservationer från Liberalerna men står självklart helhjärtat bakom även dessa.

Liberalerna har i många år drivit på för en lättnad av skuldsaneringslagen så att folk kan få komma tillbaka och få en andra chans. Mycket av arbetet har drivits av min föregångare i civilutskottet, Jan Ertsborn, som också var särskild utredare i frågan, och av förra konsumentministern Birgitta Ohlsson.

Vi välkomnar den nya lagen, men vi vet att en ny lag om skuldsanering inte är någon kioskvältare. Den är dock ack så viktig för många svenskar. Vid det senaste årsskiftet var nästan 428 000 människor registrerade med obetalda skulder hos kronofogden. Precis som Moderaternas Jessika Roswall nämnde har över 100 000 av dem funnits med i registren med obetalda skulder hos kronofogden i över 20 års tid. Många av dem saknar helt enkelt rimliga chanser att trots ansträngningar bli kvitt sina skulder. De betalar av räntor i stället för att betala av skulder, och det är en stor utmaning när man aldrig kommer till den punkt då man betalar av på sina faktiska skulder. Ofta beror överskuldssättningen på sociala svårigheter som arbetslöshet, långtidssjukskrivning eller skilsmässa.

Herr talman! Det är i längden ohållbart att så många svenskar sitter fast i skuldfällan. Det leder till stora samhällsförluster och sociala tragedier för många svenska familjer – det är inte bara den enskilda skuldsatta individen som är utsatt. Oftast är det barnen som drabbas hårdast. Den hjälp som finns i form av skuldsanering är alltför svår att få med dagens lagstiftning.

Regeringen har nu lagt fram ett nytt lagförslag om skuldsanering i riksdagen som innehåller flera förslag som Liberalerna välkomnar, bland annat om betalningsförmedling och om förenkling av ansökningsförfarandet. Många av dessa har sin grund i Jan Ertsborns utredning. Vi är däremot mycket kritiska till den utformning som regeringen har valt att ge andra delar av propositionen.

Bland annat föreslår regeringen att den period som skuldsaneringen pågår ska vara tre år för företagare, men för alla andra ska den däremot vara fem år. Att skapa lagar som innebär så stora skillnader mellan människor är direkt olämpligt.

Skälet till en kortare betalningsplan för företagare är enligt regeringen att en företagare snabbt ska kunna ta itu med sin skuldbörda och kunna komma tillbaka med förnyad kraft. Vi liberaler menar att den chansen också måste ges till enskilda arbetstagare.

Liberalernas åsikt är tydlig: Både företagarlinjen och arbetslinjen måste värnas. För den som har hamnat i en ohjälplig skuldfälla borde därför skuldsaneringen pågå i tre år, både för företagare och för löntagare. Det finns inga vägande skäl för att göra skillnad mellan olika människor, utan alla ska behandlas lika när det gäller skuldsanering.

Det vanligaste argumentet mot att generellt förkorta perioden i skuldsanering till tre år är att det skulle försämra betalningsmoralen i samhället. Detta är något som bland andra Sverigedemokraterna nämner. Vi liberaler anser inte att det argumentet är tillräckligt välgrundat, och vi har experterna på vår sida. Det saknas skäl att anta att människor med berättigad mod skulle försätta sig i en situation där de på grund av överskuldssättning skulle

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldssatta att
starta om på nytt*

tvungas göra sig av med alla realiserbara tillgångar och därefter leva på existensminimum enbart på grund av att den period man ska leva på existensminimum blir tre år i stället för fem. Man försätter sig inte i den utsatta situationen bara för att tidsperioden blir kortare.

Med Liberalernas förslag om en generell betalningsperiod på tre år behövs inga specialregler om betalningsfria månader och möjlighet till flexibla betalningstid. Under förutsättning att betalningsperioden förblir fem år är dock Liberalernas åsikt att argumenten för dessa förändringar kvarstår.

Vi liberaler ställer oss också frågande till att Socialdemokraterna har bytt fot i frågan om längden på skuldsaneringsperioden. När man var i opposition motionerade man om en treårig skuldsaneringsperiod. Den motionen var undertecknad av bland andra partiets dåvarande gruppleddare, Carina Moberg, och då kan man väl utgå från att den var väl förankrad också i den högsta ledningen hos det så kallade arbetarepartiet Socialdemokraterna, som nu alltså vill göra det lättare för företagare att få skuldsanering än för arbetstagare. Det är helt orimligt!

Vad gäller en flexibel betalningstid anser Liberalerna att en väsentlig faktor att beakta vid prövningen bör vara hur länge den skuldsatta har haft löneutmätning innan en skuldsanering blir aktuell. Personer som har haft löneutmätning i flera år bör kunna få sin betalningsperiod förkortad i proportion till hur länge man har haft löneutmätning.

Ett annat förslag i propositionen är att man ska införa en mer nyanserad bedömning av den skuldsattes situation och av om en skuldsanering är motiverad – det är det så kallade kvalificerade insolvensrekvisitet. Det är ett steg i rätt riktning, som vi i Liberalerna välkomnar. Liberalerna anser dock att resonemangen i propositionen är så restriktivt hållna att det är tveksamt om förändringen kommer att få något reellt genomslag. I likhet med flera remissinstanser, bland annat Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst samt Riksförbundet Insolvens, anser vi i Liberalerna att det vid bedömningen av kvalificerad insolvens bör finnas tidsgränser att utgå från. Vår utgångspunkt är att den närmaste femårsperioden normalt bör utgöra bedömningsunderlag.

Liberalernas förhoppning är sammantaget att en treårig sanering och en mer liberal bedömning av begreppet kvalificerad insolvens i skuldsaneringslagen kommer att bana väg för en kraftig ökning av antalet skuldsaneringsärenden. Det är något som i sin tur kommer att leda till positiva effekter för borgenärer, de överskuldsatta och samhället i stort. Det kommer att kosta en del pengar. Men att ge de överskuldsatta svenskarna en möjlighet att komma tillbaka till ett normalt ekonomiskt liv kommer även att ge oss stora samhällsekonomiska vinster – och det blir sociala vinster för de enskilda.

Jag skulle vilja att Socialdemokraterna i något anförande svarar på frågan: Varför har ni bytt fot i frågan om hur lång skuldsaneringsperiod det bör vara?

(Applåder)

Anf. 7 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Det vi talar om i dag är evighetsgäldenärer. Det handlar om människor som är fast i skuldfällan – och åren bara går. De kommer aldrig ur sin skuld. Det handlar inte om allmän skuldsättning. Många har huslån och klarar av det. Det är inte det som är problemet. Problemet är när man inte klarar skulden och skulden kanske till och med växer. Man betalar bara räntor. Inte ens det klarar man, för det är så höga räntor.

Det är en stor förlust för samhället att de här människorna och deras familjer slås ut. Det är såklart ett mänskligt lidande som inte kan mätas i pengar, men det är även ett betydande ekonomiskt bortfall. Många blir sjuka, om de inte redan är det, av sin skuldsättning. Det är en hopplöshet. Det känns knappt lönt att arbeta. Allting man tjänar in mäts ut genom löneutmätning. Därför finns det mycket goda skäl att ge fler en andra chans att komma ur skuldfällan.

I regeringens förslag handlar det framför allt om att förenkla ansökan om skuldsanering, så att människor kan bli kvitt sin skuld. Det handlar om att nyansera kraven när det gäller överskuldssättning. Det ska inte vara fullt så höga krav för att någon ska räknas som överskuldssatt. Därmed blir det lättare att få skuldsanering. Det handlar om att underlätta betalningarna för de skuldsatta under betalningsperioden – så småningom ska de bli kvitt sin skuld. Det handlar om att snabbare kunna ta sig igenom skuldsaneringsperioden.

Det är också ett förslag om företagare. Man kan som företagare ansöka om vanlig skuldsanering. Men nu införs denna möjlighet specifikt för företagare. Det handlar såklart om att minska det mänskliga lidandet även där, men det handlar också om att det ska bli lättare att driva företag. Företagare ska få en andra chans – det gäller då seriösa företag. Det är rätt intressant att jämföra med till exempel USA. Där är det inte konstigt att företagare går i konkurs. Man ser inte det som något negativt. I Sverige kan det tyvärr vara dödsstöten för företagare. De kommer aldrig på fötter igen. Det är en stor förlust – ekonomiskt, mänskligt och på alla plan. Därför vill vi ändra på detta.

Vi har konkreta förslag. Först och främst handlar det om kronofogden. Kronofogden ska informera de överskuldssatta, även innan de hamnar riktigt djupt i skuldfällan, så att de ansöker om skuldsanering tidigare. Det handlar också om att försöka nå fler med allmän information i samhället om att det faktiskt finns en möjlighet både att förebygga överskuldssättning och att ta sig ur den, om man har oturen att hamna där.

Ett annat förslag handlar om att det ska vara enklare att ansöka om skuldsanering. Man ska även kunna göra det elektroniskt. Som överskuldssatt ska man då ange namn och kontaktuppgifter gällande dem man är skyldig pengar, en uppskattning av skulderna och bakgrunden till skulderna. Men det är inte en så detaljerad information som man hittills har måst ge som överskuldssatt. Det kan vara svårt att hålla reda på alla som man är skyldig pengar. Det kan bli väldigt många. Borgenären, alltså den som människor är skyldiga pengar, ges ett större ansvar att göra en uppskattning av skulderna och bakgrunden till skulderna. Kronofogden får ett ansvar att kontrollera uppgifterna från den överskuldssatta mot sina egna register.

Kvalificerad insolvens handlar om att man är riktigt djupt i skuldfällan. Vi vill förtydliga och nyansera det begreppet. Det innebär att fler ska kunna räknas som kvalificerat insolventa. Det sägs att man inte ska kunna betala skulden inom överskådlig tid. Det betonas mycket att det måste göras en bedömning i varje enskilt fall utifrån omständigheterna. Sedan införs en betalningsförmedling. Det innebär att man inte längre behöver betala direkt till alla som man är skyldig pengar – det kan ju vara tio eller fler. Det uppdraget får kronofogden hålla i. Då behöver man bara betala in en klumpsumma till kronofogden, som sin tur fördelar ut pengarna till dem som ska ha pengarna.

Det införs två betalningsfria månader – juni och december. När det gäller juni handlar det om att man ska kunna hitta på något på sommaren, inte minst när barn är inblandade. Man ska kunna göra något roligt. I december kan det vara mycket inköp av julklappar, julmat och så vidare. Därför blir det också en betalningsfri månad. Då slipper man alltså hålla sig till det här strikta betalningsansvaret. Detta är viktigt ur ett barnperspektiv.

Betalningsplanen blir kortare. Redan vid det inledande beslutet om att man ska få skuldsanering börjar tiden räknas av. Det här räknas då av längden i efterhand. Jag har nämnt ökad information, både förebyggande och i det akuta skedet när man är överskuldssatt. Det gör att fler kan ansöka tidigare. Huvudproblemet i dag är nämligen att alltför få ansöker. Det är klart att de som ansöker kan ha problem med att få detta, men det allra största problemet är att alltför få ansöker. Ökar vi informationen och hjälper människor att ansöka kan vi få fler som går igenom en skuldsanering.

Det kommer att vara fler än i dag som har en kortare betalningsplan än fem år. Det är fler omständigheter som ska beaktas för att man ska kunna få en kortare plan. Anpassning efter den enskildes förhållanden betonas. Det ska vara beaktansvärda skäl i stället för synnerliga skäl. Man lättar alltså på kraven. Det ska också bli lättare att få en ny skuldsanering för den som redan har gått igenom en. Tidigare har det varit extremt restriktivt. Nu ska det bli lite lättare. Då går man från synnerliga skäl till särskilda skäl.

Budget- och skuldrådgivarna får en tydligare roll i kommunerna. Man förtydligar helt enkelt kommunernas ansvar att ge budget- och skuldrådgivning. Man lägger också in det här i socialtjänstlagen – nu är det i skuldsaneringslagen. Det är alltså mer förebyggande arbete som innefattas. Det handlar inte bara om det akuta skedet för överskuldssatta. Man får ansvar i hela skuldsaneringsförfarandet att hjälpa människor genom skuldsaneringen. IVO, Inspektionen för vård och omsorg, har tillsyn över detta.

När det gäller företagsskuldsanering ska det såklart vara en skuld som framför allt är kopplad till näringsverksamhet. Det behöver inte vara hela skulden men huvuddelen. Även en närstående till en företagare som har fått sin skuld på grund av den närståendes företagsverksamhet ska kunna ansöka om F-skuldsanering, företagsskuldsanering. Man ska kunna få det här även om den framtida inkomsten är oklar. Det innebär alltså att det blir lättare att få den här skuldsaneringen. Det här omfattar dock inte oseriösa företag och företag med näringsförbud. Man ska alltså inte på något sätt hjälpa företag som tjänar pengar på oseriösa grunder eller som är extremt slarviga.

Om en borgenär, alltså någon som företagaren är skyldig pengar, inte kommer fram under skuldsaneringsförfarandet förlorar denne sitt anspråk. Man kan alltså inte komma senare, för det här ska vara en chans att verkligen bli skuldfri.
(Applåder)

Anf. 8 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Hillevi Larsson har några tuffa repliker framför sig, så jag ska börja med att vara snäll. Vi är överens om huvudsaken. Det ska bli enklare att ansöka om skuldsanering, enklare att få skuldsanering och enklare att pröva en skuldsanering. Jag vill tacka Hillevi Larsson för att hon på ett förtjänstfullt sätt har redogjort för den tidigare regeringens beredningsarbete och de tillsatta utredningarna och deras resultat.

Nu till frågan om barnperspektivet och den treåriga respektive femåriga skuldsaneringen. Jag menar att barn är mer förtjänta av att vårdnadshavaren snabbt blir skuldfri och ges möjlighet till två somrar mer tillsammans med en förälder som är fri från skuld än att föräldern under fem års skuldsaneringsarbete ska ha ett par betalningsfria månader. Det skapar knappast på något avgörande sätt bättre förutsättningar för föräldern att kunna boka en resa till Mallorca för två veckors semester. Det känns inte riktigt rätt.

Detta tycks vi vara överens med Vänsterpartiet om, så det är konstigt att vi inte har reserverat oss tillsammans.

Regeringen borde följa utredningen som Ertsborn gjorde och gå på huvudspåret att en sanering ska pågå under tre år och sedan vara över.

Liksom en tidigare talare vill jag minnas att Socialdemokraterna på den tiden vi diskuterade detta var väldigt positiva och att motståndet kom från ett annat håll. Varför har ni ändrat er, Hillevi Larsson? Varför är det så viktigt med två betalningsfria månader att ni tillåter att en sanering ska kunna pågå i ytterligare två år?

Anf. 9 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Just det att barn riskerar att få leva en stor del av sin barndom i överskuldssättning är ett av de individuella skälen för att få en kortare betalningsplan än fem år. Det finns alltså goda möjligheter för just barnfamiljer att få tre år i stället för fem.

För just barnfamiljer är det extra viktigt med de betalningsfria månaderna. Det är inte roligt att behöva säga till sina barn: Tyvärr har vi inte råd med några julklappar i år, och tyvärr kan vi inte hitta på något roligt i sommar.

Det är verkligen extremt ansträngda omständigheter när man är i ett skuldsaneringsförfarande. Det finns inte mycket utrymme för extra utgifter. Man kan ha extra utgifter som alla andra, till exempel när saker går sönder där hemma som man måste fixa. Därför är de betalningsfria månaderna viktiga.

Jag träffade några människor som är överskuldssatta. De har gjort sig av med sina tidigare problem som orsakade överskuldssättning, men de kommer inte ur skulden. De reagerade mycket positivt på de betalningsfria månaderna. De vet hur det är att leva extremt knappt och snålt månad efter månad, och nu kan man ändå någon gång under året få lite lättnad utan att det påverkar skuldsaneringen.

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldssatta att
starta om på nytt*

Man måste komma ihåg att ett misstag under skuldsaneringsperioden kan innebära att skuldsaneringen avbryts och att man missar sin chans.

Om det är positivt med tre år, varför är ni i så fall inte också för betalningsfria månader? Då skulle det väl bli ännu bättre.

Att det ska vara just fem år bygger på en utredning som den förra borgerliga regeringen tillsatte, så det är inte taget ur luften.

Anf. 10 OLA JOHANSSON (C) replik:

Herr talman! Jag minns denna tid. Det var mycket diskussioner om detta också inom vår konstellation. Jag vet att både Centerpartiet och Liberalerna ställde sig bakom Ertsborns utredning i dessa diskussioner. Jag minns det helhjärtade stödet från Hillevi Larssons företrädare Veronica Palm vad gällde den snabba möjligheten att bli kvitt sina skulder.

Nu har vi en diskussion som handlar om huruvida man ska ha två betalningsfria månader och en så lång period som fem år när man befinner sig i skuldsanering eller en betydligt kortare period om tre år. Enligt mitt sätt att se det är det bättre för barnet att en förälder blir skuldfri efter tre år. Det betyder mer för det enskilda barnet och för alla barn i familjen att denna period blir så kort som möjligt.

Vi har olika uppfattning här, och det är inte Centerpartiet som har ändrat uppfattning utan Socialdemokraterna. Därför ber jag Hillevi Larsson förklara varför detta plötsligt har blivit så viktigt.

Herr talman! För tids vinnande vill jag passa på att återta mitt yrkande om bifall till reservation nr 1. Eftersom vännen Robert Hannah så förtjänstfullt gjorde det ska inte heller jag förlänga voteringstiden mer än nödvändigt.

Anf. 11 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Låt mig upprepa att de individuella skäl man betonar i den nya förändringen som kan leda till en kortare betalningsplan är till exempel just barn. Det finns alltså goda möjligheter.

Vi har ändrat åsikt på grund av den nya utredning som den förra regeringen tillsatte. Jan Ertsborns utredning var mycket bra, och då fanns det konkreta förslaget med tre år. Sedan kom den nya utredningen, och där föreslogs fem år, med den viktiga skillnaden att man har betalningsfria månader. Vi tyckte att det var positivt att både ha betalningsfria månader och möjlighet att korta tiden i de fall där det bedöms som viktigt av individuella skäl, till exempel när det gäller barnfamiljer. Därmed ser vi det som en förbättring.

Jag har också nämnt att man genom ökad information kan sätta igång skuldsaneringsförfarandet snabbare.

Det finns alltså mycket i detta förslag som sammanlagt kan leda till en kortare tid.

Ett förenklat ansökande sparar också tid. Redan i och med beslutet att man ska få skuldsanering börjar skuldsaneringsperioden. Därmed blir det flera månader kortare tid.

Det räcker också med ”beaktansvärda skäl” till skillnad mot tidigare ”synnerliga skäl”.

Det är många förändringar i vårt förslag som gör att det kommer att vara betydligt fler som får kortare tid.

Man kan fråga sig varför den förra regeringen inte genomförde förslaget om tre år. Ni hade åtta år på er. Ni hade en utmärkt utredning av Jan Ertsborn till grund för detta. Men i stället för att genomföra Jan Ertsborns förslag, som för övrigt även handlade om företagare, tillsatte ni en ny utredning.

Anf. 12 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Man kan påstå en massa saker om den förra alliansregeringen, men det är kanske inte helt korrekt att säga att det i direktiven angavs vilken betalningsperiodens längd skulle vara. Det är lite överdrivet.

Jag har två enkla frågor till Hillevi Larsson.

Jag ska läsa upp något ur propositionen som vi diskuterar i dag och som även Robert Hannah har lyft upp. På s. 154 står det om F-skuldsaneringen: ”Det finns emellertid ett starkt intresse av att en företagare snabbt ska kunna ta itu med sin skuldbörda och kunna starta om på nytt eller fortsätta sin verksamhet med förnyad kraft.”

Varför gäller detta företagare och inte alla andra? Varför gäller det inte oss andra enskilda individer? Tror Socialdemokraterna att företagarna inte har barn?

Min andra fråga handlar om tillsynen. Jag hörde inte ett ord i Hillevi Larssons anförande om att IVO faktiskt inte alls sköter den tillsyn som görs i dag. Inte ett ord nämdes om varför man fortsätter att säga att IVO ska sköta tillsynen. Vad talar för att IVO ska sköta tillsynen och inte Konsumentverket?

Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Låt mig börja med Inspektionen för vård och omsorg, IVO. De kan inte hantera tillsyn som ligger utanför socialtjänstlagen. Därför kan de inte heller utöva tillsyn över skuldsaneringen eftersom det hittills har legat inom skuldsaneringslagen.

I vårt förslag flyttar vi frågan från skuldsaneringslagen till socialtjänstlagen. Därmed blir det lättare för IVO att utöva tillsynen.

IVO har också efterfrågat ett tydligare tillsynsansvar. Man vill ha det förtydligat, och man vill att det ska in i socialtjänstlagen. Vi har alltså gått på de problem som IVO har upplevt.

Konsumentverket är inte helt avskuret från detta arbete, utan man har fått två viktiga uppdrag. Man ska redovisa hur rekommendationer om skuldrådgivning uppföljs, och man har en aktiv roll i att se till hur skuldrådgivningen går till. Man ska också samverka med kronofogden och Finansinspektionen och fördjupa samverkan med inblandade samhällsaktörer för att förebygga och bekämpa överskuldssättning.

Vi kan se att Konsumentverket i hög grad är involverat i arbetet. Sedan ska vi självfallet följa hur det tillämpas i praktiken och hur lagen uppföljs.

När det gäller tre år har vi sagt att vi tar bort de betalningsfria månaderna just för företagare. Tanken är ju att man sedan ska kunna starta företag direkt igen. Då ställer vi lite högre krav på att man faktiskt måste följa betalningsplanen. Det kan också bli lite kortare tid i och med sänkningen från fem till tre år.

När Jessika Roswall frågar om inte företagare har barn undrar jag: Varför vill ni då inte införa betalningsfria månader generellt?

Anf. 14 JESSIKA ROSWALL (M) replik:

Herr talman! Om jag börjar med IVO och socialtjänstlagen är det en liten halvsanning. Det som sägs är inte riktigt sant, utan många kommuner har just budget- och skuldrådgivning under socialtjänsten i dag. Det är klart att IVO har kunnat utföra tillsyn.

Jag vill lägga till något. Jag tycker fortfarande inte att jag får något bra svar om varför Konsumentverket inte skulle kunna ha tillsynsansvaret – de sitter ju inne med kompetensen. Men vi låter det vara.

Vad gäller betalningsperioden vill jag upprepa det Ola Johansson sa om barnperspektivet. Barn har en annan typ av tidsuppfattning. Fem år är jättelång tid för barn, och tre år är kortare tid. Hur kan två betalningsfria månader göra saken bättre för en barnfamilj? För mig är det inte riktigt klokt.

En annan sak är skillnaden mellan en företagare och en enskild. Vad är det som gör att det är skillnad? Jag förstår fortfarande inte det.

Slutligen har vi något som har anförts men där man missade poängen. Alla de personer som vi pratar om och som får skuldsanering lever på existensminimum, men många av dem har redan i dag så kallade nollbeslut, det vill säga de betalar inget. Två betalningsfria månader eller inte spelar alltså ingen roll. De påverkar inte det andrum som efterfrågas.

Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Det är sant att de som inte har den möjligheten tyvärr inte får det, men de som faktiskt har möjligheten får det. Det är fler än man tror som arbetar medan de genomgår skuldsanering och får sin lön utmätt. De kan tjäna ganska bra, men allting går till löneutmätning. Detta är en förbättring för dem som berörs.

Som jag tidigare har upprepat förtydligar vi i förändringen av skuldsaneringen att det ska vara individuella skäl som väger tyngre, och då är barnfamilj ett starkt skäl för att man ska få en kortare betalningsperiod. Jag har tidigare räknat upp alla omständigheter som gör att det i praktiken kommer att bli kortare än fem år, även för den som skulle få fem år.

Jag vill övergå till frågan om socialtjänstlagen. Det har betydelse att detta formellt ligger under skuldsaneringslagen. Att man flyttar det till socialtjänstlagen får betydelse. Det finns skillnader mellan olika kommuner hur bra detta fungerar. Det här är ett sätt att se till att kommunerna tar ett större ansvar, inte bara under skuldsaneringen utan även för att förebygga skuldsanering.

Efter att ha träffat budget- och skuldrådgivare kan jag säga att alla är rörande överens om att det viktigaste är att förebygga att man hamnar i överskuldssättning, för när man väl har gjort det är det många som blir sjuka. Det är lång väg tillbaka, och även om man går igenom en skuldsanering kan ohälsan tyvärr hänga kvar.

När det gäller de tre åren kan det få följd effekter, det vill säga att kreditvillkoren försämrats. Det finns saker som kan vara till nackdel för människor som behöver låna pengar, och dem måste man ta med i beräkningen. Det individuella kommer dock att väga tungt, och i praktiken kommer många att få tre år eller kortare tid.

Jag vill också säga att Moderaterna tyvärr var emot allt detta under den förra perioden.

Anf. 16 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att läsa upp ett pressmeddelande från den 14 januari 2010. Avsändaren är Carina Moberg, civilutskottets ordförande och gruppleddare för Socialdemokraterna. Hon skriver: ”Utredaren Jan Ertsborns (fp) förslag innebär att skuldsaneringsperioden kortas och att fler ges möjlighet till skuldsanering och nystart i tillvaron. – – – Vi är positiva till förslagen ...”.

Min fråga till Socialdemokraterna, som jag fortfarande inte har fått svar på, är: Varför har man ändrat sitt perspektiv och sin åsikt i frågan?

Du nämnde att det är en förbättring, Hillevi Larsson. Jag vill gärna att du förklarar vad som är en förbättring. Liberalernas och Alliansens förslag och Vänsterpartiets förslag är en skuldsaneringsperiod på 36 månader. Det förslag som ni har lagt fram för riksdagen är 50 månader, om man bortser från de två betalningsfria månaderna per år.

Jag vill att du förklarar hur barnperspektivet blir bättre när föräldrar tvingas att leva med skuldsanering under 50 månader i stället för 36 månader. Det är 14 månaders skillnad. Barn kommer alltså att leva 14 månader längre med föräldrarnas existensminimum än vad som behövs. Ni har valt att lägga till 14 månader sedan Carina Moberg var med och bestämde. Nu är det Hillevi Larsson som bestämmer vilken saneringsperiod som ska gälla.

Jag vill gärna ha en förklaring. Hur kan barnperspektivet bli bättre med 14 månader längre skuldsanering?

Anf. 17 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill ännu en gång upprepa att vi tidigare hade utredningsförslag från Jan Ertsborn som underlag. Det var välutrett, och vi lade därför fram förslaget om tre år. Sedan kom Ralf G Larssons utredning, som den förra borgerliga regeringen tillsatte. Den föreslog fem år. Jag vill dock betona att det absolut inte behöver bli så lång tid, utan det kan bli betydligt kortare, men med de betalningsfria månaderna.

Vi tyckte att det var ett positivt och väl utrett förslag, speciellt när man kombinerar med individuella faktorer, som ska väga tyngre. Det ska vara lättare både att få skuldsanering över huvud taget och att få det under en kortare period. Det handlar om barnfamiljer, som man specifikt nämner som ett skäl för att få kortare betalningsperiod. Det kan handla om ålder, hälsa, arbetssituation, hur stor skulden är och så vidare. Det är speciella omständigheter som gör att även andra än barnfamiljer kan få en kortare betalningsperiod. Det är orsaken.

Jag är samtidigt förvånad. Vi var ju eniga om att Jan Ertsborns förslag var bra. Vi hade den utredningen som underlag innan den nya utredningen om betalningsfria månader kom. Om ni tyckte att det var så bra, Robert Hannah, varför införde ni det inte? Ni hade åtta år på er. Det gör mig förundrad att ni nu plötsligt, efter valet och efter åtta år, vill genomföra något som har legat i träda länge. Det är konstigt.

Vi tar betydande och viktiga steg framåt med förslagen. Därmed tycker jag att den frågan är avklarad.

Anf. 18 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om att Jan Ertsborn är en fantastiskt duktig politiker och att hans utredning var väldigt bra. Carina Moberg,

ordförande i civilutskottet och Socialdemokraternas gruppleddare, tyckte att utredningen var bra.

Liberalerna har aldrig bytt åsikt i denna fråga. Det är ni som har bytt åsikt, Hillevi Larsson, och därför är det ni som behöver svara på varför ni har gjort det.

Du har fortfarande inte kunnat förklara för mig hur en betalningsperiod på 50 månader är bättre ur ett barnperspektiv än en betalningsperiod på 36 månader. Det är det minsta man kan svara på. Hur är en 14 månader längre betalningsperiod bättre ur ett barnperspektiv? Det finns inga argument för, och det är därför du inte svarar på frågan, Hillevi Larsson.

Vad gäller kvalificerad insolvens har Liberalerna motionerat på den punkten, för vi anser att det är oklart hur det ska bedömas. Vi har därför motionerat om att de senaste åren ska vara bedömningsunderlag för att kunna göra utmätning eller förkorta tidsperioden. Ni har inte motionerat där heller.

Det bästa hade varit om ni hade tagit Jan Ertsborns utredning och bara genomfört den i stället, om den nu var så himla förträfflig och ni har så många vackra ord att ge honom här i dag. Den hade inneburit ett bättre barnperspektiv och en bättre bedömning av kvalificerad insolvens, och den hade gett fler personer möjlighet att komma ur skuldfällan.

Jag vill verkligen ha svar på frågan: Hur kan 36 månaders betalningsperiod vara sämre än 50 månader? Hur kan det vara bättre att behöva gå igenom en längre utmättningsperiod än en kortare?

Anf. 19 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Jag får väl upprepa det en gång till: Det kommer inte att vara så att det är framför allt barnfamiljerna som har en betalningstid på fem år, utan där finns det goda skäl för att det ska vara tre år. Det kan till och med bli kortare tid än tre år om man räknar in de betalningsfria månaderna och räknar in att man ansöker om skuldsanering tidigare därför att man får bättre information, att det blir lättare att kvalificera sig för skuldsanering.

Det som lyfts fram mycket av remissinstanserna – även om det naturligtvis finns remissinstanser som tycker annorlunda – är att det inte är den korta tiden som är det viktigaste utan att det är den individuella anpassningen i det enskilda fallet, som tidigare har brustit och som vi nu gör något åt genom att betona att det ska förtydligas att det avgör längden.

Det är viktigt att man tar sig igenom den här perioden. Risken är ju att barnfamiljen kanske inte klarar skuldsaneringen, även om betalningstiden som huvudregel är tre år. Har man inga betalningsfria månader kanske det faller på det, och då är man tillbaka på ruta ett. Det skulle slå betydligt hårdare. Man ska komma ihåg att många av dessa människor redan har varit i skuldfällan i många år. Jag säger inte att skillnaden mellan tre och fem år är betydelselös. Men det som är allra viktigast är att man över huvud taget ansöker om skuldsanering, för det är många som inte gör det, och sedan kan ta sig igenom skuldsaneringen och verkligen bli skuldfri. Det är det stora problemet i dag.

Det är inte barnfamiljerna som detta handlar om, utan barnfamilj är ett av skälen till kortare betalningstid. Därför förstår jag inte varför man upp-
repar detta med barnfamiljer om och om igen.

Anledningen till att vi har bytt åsikt är att det har kommit en färsk utredning. Man undrar varför ni har bytt åsikt. Varför genomförde ni inte Jan Ertsborns förslag? Varför tillsatte ni en utredning som ni sedan inte vill bry er om och som faktiskt är färskare än Jan Ertsborns? Det är frågan.

Anf. 20 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Enligt de nya reglerna ska skadestånd till följd av våldsbrott normalt inte kunna ge rätt till skuldsanering. Dock finns det, som jag tog upp i mitt anförande, tre saker som kan göra att det trots allt är möjligt. Det är om skulden är gammal, om huvuddelen är betald eller om brottsoffret tycker att det är okej.

Min fråga till Hillevi Larsson är om hon tycker att skulder till följd av våldsbrott ska kunna saneras bort – visserligen bara i undantagsfall men att man över huvud taget ska kunna göra det – och att man därmed ska kunna ta bort en del av brottsoffrets skadestånd.

Anf. 21 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Huvudregeln är tydlig: Skulder som innebär skadestånd till brottsoffer på grund av våldsbrott ska inte ingå i skuldsanering. Vi har alltså en mycket tydlig huvudregel. Vi har haft det sedan tidigare, och vi har det fortfarande.

Men det kan finnas undantagssituationer, väldigt specifika enskilda fall. Det talas om äldre datum, alltså brott som har begåtts för väldigt lång tid sedan och där man kanske har fullgjort en del av betalningen. Det kan också vara så att den skadelidande, alltså brottsoffret, inte har chans att få in något över huvud taget av skulden – det scenariot finns tyvärr. En skuldsanering kan då innebära att brottsoffret får in en del av skadeståndet. Det kan alltså till och med vara positivt för brottsoffret i vissa fall, och då borde det kunna räknas in som en omständighet där det faktiskt gynnar brottsoffret.

Ett våldsbrott är ett fruktansvärt brott. Det finns egentligen inget värre än när någon ger sig på en människa, skadar eller dödar en människa. Skuldsanering kommer naturligtvis inte att vara aktuellt för mord, vill jag betona, och det nämns att det skulle vara stötande med skuldsanering vid till exempel våldtäkt. Men det kan finnas specifika omständigheter och specifika fall.

När man har avtjänat sitt fängelsestraff, som det ofta handlar om vid våldsbrott, får man en andra chans i livet att gå vidare. Men när det gäller skulder är man ofta skuldsatt för livet, för gott. Man kan undra: Varför ska det ge ett livstidsstraff för den som har begått brottet och dennes familj? Det kan alltså finnas specifika undantag. Men huvudregeln är fortfarande att sådana skulder inte ska ingå i skuldsanering.

Anf. 22 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Herr talman! Hillevi Larsson talar om en andra chans. Då kan man ifrågasätta varför brottsoffret inte ska få en andra chans att gå vidare direkt efter det att domen har fallit. Sverigedemokraternas åsikt är att staten borde gå in och betala skadeståndet och sedan driva in det av brottslingen, i stället för att man som brottsoffer kanske ska tvingas hålla på i 10, 20 eller 30 år och försöka driva in en skuld som man kanske aldrig får in, som vi nyss har tagit upp, om man nu börjar tala om skulder av äldre datum.

Det vore mer logiskt att man åtminstone lyfte ut skadestånd till följd av våldsbrott så länge vi har ett system där offret själv ska driva in sin skuld, för att på det viset alltid säkerställa att brottsoffret får det som den har rätt till. Det är ingen vanlig skuld, utan skuld på grund av våldsbrott är en väldigt specifik skuld.

Anf. 23 HILLEVI LARSSON (S) replik:

Herr talman! Vi är helt överens om att en skuld på grund av våldsbrott är väldigt speciell skuld, och som huvudregel undantas den från skuldsanering. Om det är få som får skuldsanering av andra grunder är det extremt få som får det av den här anledningen. Vi föreslår ingen förändring av detta, att det skulle bli lättare just i de här fallen. Däremot är det lite oroväckande att man vill stänga den lilla lucka som finns i dag, att i vissa undantagssituationer kunna ta med detta i beräkningen.

Som jag nämnde kan det till och med vara till fördel för brottsoffret och innebära att man får in en del av det som förövaren är skyldig, till skillnad mot att man inte får in något alls. Det kan faktiskt vara så att brottsoffret tycker att det är positivt.

Man kan säkert i många fall diskutera hur brottsoffret får sin ersättning. Men det är en helt annan fråga som inte ligger inom civilutskottets ansvarsområde. Man kan diskutera om brottsoffret på ett annat sätt kanske borde få sin ersättning tidigare.

I det här fallet tror jag att det både för brottsoffret och för förövaren i vissa undantagsfall kan vara en fördel med skuldsanering. Skuld på grund av våldsbrott lyfts som huvudregel bort från den vanliga skuldsaneringen, men om man i samtliga fall skulle lyfta bort den från den vanliga skuldsaneringen är risken att den övriga skuldsaneringen blir fullständig meningslös, för det kan innebära att man är tillbaka på ruta ett: Den andra skulden är sanerad, men sedan byggs en överskuldssättning upp kring detta skadestånd, om man inte har chans att betala det eftersom man till exempel inte har någon inkomst.

Jag vidhåller att skuldsanering behöver finnas för specifika undantagssituationer. Risken att det skulle överutnyttjas tror jag är obefintlig, när man ser hur svårt det är att få skuldsanering av andra skäl, som dödsfall i familjen, skilsmässa, arbetslöshet och konkurs. Inte ens då har människor i många fall fått möjlighet till skuldsanering. Det behövs i vissa undantagsfall även när det gäller detta.

Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Vi hanterar många ärenden här i kammaren. Naturligtvis är alla viktiga, för annars skulle de inte hanteras här. Men detta ärende tycker jag är viktigt på det sättet att det berör väldigt många människor i deras vardag, det som händer varje dag. Vi får väl ändå säga att viss typ av lagstiftning som vi fattar beslut om gäller sådant som berör få eller att man blir berörd ganska sällan.

Jag gläds över regeringens förslag till ny lag för att ge överskuldssatta en bättre chans att starta om på nytt. Den här lagen gör det enklare för många av våra mest sårbara medmänniskor, de som har riktigt dålig ekonomi och så stora skulder att det är rimligt att tro att de aldrig kan betala skulderna utan hjälp.

När vi bygger det hållbara samhälle som vi håller på att bygga behöver vi bygga från den minsta byggstenen, och det är varje medmänniska. Ju starkare var och en är, desto starkare samhällsbygge kan vi ha. Ett bekymmer som man har sett är att personer som antagligen skulle ha rätt till skuldsanering enligt nuvarande lagstiftning inte får den möjligheten eller tar den möjligheten. Ett syfte med den nya lagen är att fler ska kunna ansöka om skuldsanering och få en chans att genomgå skuldsanering.

Poängen är alltså att det ska bli enklare att ansöka, att man ska förtydliga vad överskuldssättning innebär och underlätta själva återbetalningen för den som har skulden och att skuldsaneringen ska gå snabbare.

En viktig del av reformen är de två betalningsfria månaderna juni och december. Det anser jag blir en lättnad för alla, men särskilt viktigt för barnfamiljer. Ni vet att man brukar säga att om man bygger ett samhälle som är bra för barn blir det också bra för fler än barnen.

Dessutom innebär lagen om skuldsanering för företagare att det blir enklare för företagare att få skuldsanering. Det är viktigt för företagande och innovation att man försöker ta chansen att satsa på sitt företag och veta att om just denna affärsidé inte funkar så bra som man har tänkt har man en chans att komma igen.

Jag gissar att det bakom många av våra mest framgångsrika företag och företagare faktiskt finns en hel del idéer som kanske inte blev de framgångsrika som vi hör talas om.

Det kommer också att finnas större möjligheter att faktiskt få en andra chans. Som det har varit nu har man i princip inte kunnat få skuldsanering en gång till.

Herr talman! Utöver denna lagstiftning har regeringen gett Konsumentverket två viktiga uppdrag. Det ena uppdraget handlar om att tillsammans med andra aktörer ge rekommendationer om hur budget- och skuldrådgivning ska fungera och sedan följa upp det. Jag tror att det är viktigt att det är en aktör som sköter stödet till budget- och skuldrådgivning och att det är en annan aktör som sköter tillsynen.

Det andra uppdraget innebär att fördjupa samverkan för att de som har eller riskerar att få problem med skulder ska kunna styra upp sin ekonomi innan de är överskuldssatta.

Det viktiga med dessa uppdrag är att det är bättre att få riktigt tidig hjälp. Det allra bästa är faktiskt om skuldsaneringslagen inte behöver användas därför att man får rätt hjälp i tid.

Jag ser det som att det hållbara samhället inte är starkare än sin svagaste länk. Det betyder att vi behöver stärka var och en. De som har riktigt dålig ekonomi är riktigt sårbara i vårt samhälle.

Det är glädjande att utskottet ställer sig bakom regeringens förslag. Jag noterar att följdmotionerna i många fall är ganska rimliga. De är till och med så rimliga att de kan besvaras med att vi självklart kommer att följa upp hur den nya lagen fungerar.

Jag är ändå lite glad över att dessa motioner har väckts, därför att om vi alla hade hållit med varandra hade vi inte stått här i kammaren och talat om just detta lagförslag. En del av problematiken kring skuldsanering och överskuldssättning är nämligen att kännedomen om dessa möjligheter till hjälp är för liten bland befolkningen.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Jag är glad över att det verkar finnas ett brett stöd för den nya skuldsaneringslagen och för att vi ska försäkra oss om att den fungerar som det är tänkt. Den ska ge fler överskuldssatta möjlighet att starta om på nytt.

(Applåder)

Anf. 25 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Jag vill citera från motion 2010/11:C4 av bland andra Gustav Fridolin, där det bland annat hänvisas till Jan Ertsborns utredning *Vägen tillbaka för överskuldssatta*. Jan Ertsborn är för övrigt en mycket bra politiker från Liberalerna.

I motionen kan man läsa följande:

”Många av dem som sitter med stora skulder har levt på existensminimum under lång tid. För de allra flesta handlar det således inte om att leva på existensminimum endast under de år skuldsaneringen pågår utan under betydligt längre tid än så. Inte minst av ovan nämnda skäl, där barn riskerar att drabbas av föräldrarnas överskuldssättning, anser vi att det finns anledning att huvudregeln för återbetalningsperioden minskas från fem till tre år.”

Det är alltså bland andra ditt språkrör som skriver detta i en motion från 2010. Den har även skrivits under av Jan Lindholm och Agneta Börjesson, två nuvarande ledamöter från Miljöpartiet.

Tidigare tyckte Miljöpartiet att 36 månader var den bästa tiden för skuldsanering. Nu anser ni att 50 månader, alltså 14 månader till, är en bättre period för skuldsanering och för att hjälpa människor att komma bort från att leva på existensminimum. Jag vill gärna att du, Camilla Hansén, förklarar varför det är bättre att leva på existensminimum under 50 månader än under 36 månader.

Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Det gläder mig, Robert Hannah, att du läser mitt språkrörs motioner och också informerar mig lite grann om stora liberala tänkare.

Som ni förstår har flera av er här i rummet bättre koll på historieskrivningen än vad jag har som tillträdde i januari. Men jag har ändå uppfattat följande, bland annat tack vare bra historiska genomgångar av er tidigare här.

Det kom en utredning redan 2008 när ni satt i regering. Då kunde ni ha gått vidare med lagstiftning direkt.

Sedan har det kommit ytterligare en utredning där det föreslås andra saker, och det är utifrån det som vi lägger fram just detta förslag.

Jag noterar att det ändå finns ett brett stöd för lagförslaget som helhet.

Anf. 27 ROBERT HANNAH (L) replik:

Herr talman! Nu är det Miljöpartiet som har bytt fot och ändrat åsikt i frågan. Det är inte Liberalerna som har gjort det. Liberalerna har haft samma åsikt i frågan ända sedan Jan Ertsborn kom med sin utredning *Vägen tillbaka för överskuldssatta*.

Frågan kvarstår därför: Vad är det som har gjort att Miljöpartiet har bytt fot i denna fråga? Varför är man helt plötsligt för en längre betalningsperiod än man var tidigare? Vad är grunden till det? Är det mer mänskligt? Är det bättre för att de enskilda ska kunna komma tillbaka? Är det bättre ur ett barnperspektiv? Ur vilket perspektiv är det bättre att ha en 50 månaders betalningsperiod i stället för en 36 månaders betalningsperiod?

Det är ändå ert språkrör som har motionerat och tyckt att 36 månader är förträffligt. Vad är det då som gör den senare utredningen bättre än den som Jan Ertsborn har skrivit? Jag skulle gärna vilja veta varför den senare utredningen är bättre än den tidigare som Gustav Fridolin tyckte var förträfflig.

Anf. 28 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Man kan ha lite olika syn på lagstiftning. Man kan gå in och detaljreglera mycket tydligt och se till att det är lika för alla. Man kan säga att det är rättvist. Frågan är om lika för alla alltid är bra.

Det som är viktigt här, och som Hillevi Larsson också lyfte fram, är den individuella prövningen. Jag tror att det är någonting som vi ska se hur det faller ut, så att vi faktiskt kan mäta hur lång betalningstiden blir. Det vore trevligt om det visar sig att Gustav Fridolins motion stämmer väl överens med hur lång betalningstiden blir för just barnfamiljer. Men det återstår att se. Och det framgår mycket tydligt att denna lagstiftning ska följas upp.

Jag vill också slå ett slag för att meningen är att denna lagstiftning ska användas så lite som möjligt och att de andra åtgärderna faktiskt ska få effekt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 7 Revisorer och revision

Civilutskottets betänkande 2015/16:CU21
Revisorer och revision (prop. 2015/16:162)
föredrogs.

Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna är det parti som går längst och vill helt ta bort det överstatliga EU för att i stället ha frivilliga samarbeten mellan länderna. Man skulle tänka sig att vi då bör motsätta oss allt som läggs fram i riksdagen till följd av beslut i EU. Men personligen ser jag det som en ganska fruktlös kamp så länge vi inte är en del av en styrande majoritet. I stället har vi valt att stödja de små steg mot ett mindre överstatligt EU som ibland kan uppvisas från andra partier.

En tidigare utredning som var tillsatt för att klargöra hur EU:s så kallade revisionspaket skulle integreras i svensk rätt ansåg inte att det fanns någon anledning att ställa krav på ett generellt tillsynssystem för företag av allmänt intresse. Några av remissinstanserna framförde att ett tillsynssystem som omfattar icke-finansiella företag är främmande för den svenska marknaden. Sverige har en lång tradition av att tillämpa självreglering, och det är också den modell som hittills har gällt och, får man väl säga, har fungerat väl.

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Skuldsanering –
förbättrade möjligheter
för överskuldssatta att
starta om på nytt*

Revisorer och revision

Vi brukar sällan dela Centerpartiets syn på genomförandet av EU-direktiv, då partiet brukar vara positivt till nästan allt som kommer från Bryssel. Jag hoppas att detta inte blir undantaget som bekräftar regeln. Många partier har i olika sammanhang framfört åsikten att EU bör bli smalare och vassare. I dag inför EU alltmer detaljreglering av de enskilda länderna, helt utan att se till varje lands unika förutsättningar på respektive område.

Det stora problemet är att EU-nivån i stort sett alltid är fel nivå för förändringar av lagar i Sverige. Antingen finns det ett behov av att ha likvärdiga och anpassade lagar mellan olika länder, men då behövs de normalt för betydligt fler länder än de som råkar ingå i EU. Det är nog få frågor som enbart berör länder som ligger inom EU:s område och inga andra. Alternativet är att det inte finns ett behov av att ha globala regler, utan de regler som vi själva har satt upp är tillräckliga.

Vad som är än värre än EU:s förmåga att lägga sig i detaljfrågor i medlemsländernas lagstiftning är Sveriges överdrivna tolkningar av EU-direktiv. Ofta sticker Sverige ut och gör mer långtgående förändringar än vad som egentligen är nödvändigt. Detta verkar vara ännu ett sådant exempel. Man kan verkligen undra på vilket sätt detta gör EU smalare och vassare.

Jag vill med detta yrka bifall till reservation 1.

Anf. 30 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Smalare men vassare!

Centerpartiet är konsekvent kritiskt till alla former av regelverk och pålagor som begränsar möjligheterna för jobbskaparna i det svenska näringslivet – det är allt från enskilda firmor, små och större aktiebolag till börsnoterade företag – att verka, vara konkurrenskraftiga och tillväxtinriktade, liksom kunna konkurrera globalt med sitt kunnande och sin kreativitet. Det är så vi bygger Sverige starkt, och det är så vi ser till att människor kommer i arbete och försörjning. Vi säkrar välfärden genom skatteintäkter.

Vi ska inte begränsa möjligheter för och hämma kreativiteten hos entreprenörer genom att onödigtvis försvåra formerna och ramverken för deras företagande. Här har vi att genomföra ett EU-direktiv, det så kallade revisionspaketet, som främst reglerar revisorer i stora bolag och företag av allmänt intresse. Vi utser myndigheter som övervakar dessa och beslutar om en rotation av revisorer.

Syftet med detta är gott, och det finns säkert flera fall – kanske inte så många i vårt land, men i övriga Europa – där en sådan ordning är högst befogad och helt nödvändig. Genom att stärka revisionen som institution och göra den helt oberoende av de företag den har att revidera förhindrar man oegentligheter i företag. Vi har i Sverige länge använt begreppet ”auktoriserad revisor” för att markera detta oberoende.

Vi bestämmer också vad som ska anses vara företag av allmänt intresse. Det är börsnoterade företag, kreditinstitut och försäkringsbolag. De flesta, även vi i Centerpartiet, är överens om att detta är bra och nödvändigt. Det är glädjande när det från regeringens sida finns en ambition att göra det på ett sådant sätt att det ger revisorsföretagen och revisorerna så lite regelkrångel som möjligt och inte onödigtvis försvårar deras arbete.

Samtidigt gäller det att de är oberoende av andra relationer med kunden, det vill säga det företag de är satta att utföra revisionen på. Man får inte tillhandahålla några tilläggstjänster till revisorskunden. Man ska som

revisor självklart inte kunna få någon befattning i företaget, som till exempel styrelseledamot eller chef, inom ett år efter utfört uppdrag. Man ska kunna redogöra för sin opartiskhet i särskilda rapporter till en revisorsnämnd, som får utökade uppgifter och befogenheter. Man ska som revisor underordna sig en kvalitetskontroll med ett tidsintervall om sex år eller, ibland, mindre.

Det införs också krav på vad och hur revisorn ska redovisa och att man ska förhålla sig skeptisk. Det är väl ganska naturligt för en revisor att göra det, tycker jag – det är väl liksom det som är uppgiften.

Mängden disciplinära åtgärder mot en revisor ska utökas med sanktionsavgifter. De ska vara kännbara och i värsta fall innebära att en revisionsbyrå måste pausa sin verksamhet under så mycket som tre år, om det finns skäl för det. En revisor eller en revisionsbyrå som inte kan ägna sig åt sin profession under så lång tid är borta från marknaden, kanske för alltid. Det är såklart kännbart.

Allt detta är rimligt och acceptabelt. Inga remissinstanser som har tittat på detta har emotsatt sig det, och det ligger i linje med vad direktivet kräver. So far, so good! Men när vi kommer till tillsynsfrågan har vi i Centerpartiet reagerat på att man även ska kunna ingripa mot företaget, det vill säga det som anlitar revisionsbyrån, med en ny lag om särskild tillsyn. Det är i det här fallet Finansinspektionen som får denna uppgift – som om inte den har tillräckligt att göra! Finansinspektionen har också uttryckligen bett att få slippa.

Detta är helt främmande för den svenska traditionen av självreglering, och det känns väldigt främmande för Centerpartiet. Utredningen, som regeringen i övrigt följer, rekommenderar inte en sådan ordning. Att man ska göra detta är inte heller ett krav som uttryckligen ställs i EU-direktivet. Det är den här typen av gold-plating av EU-direktiv som vi i Centerpartiet ofta reagerar emot – när Sverige väljer att inte bara införa det vi måste i vår lagstiftning utan stiftar helt nya lagar, som ingen har bett om och som det inte heller tycks finnas några speciellt starka skäl att efterfråga.

Man kan också ha synpunkter på den inkonsekvens som det innebär när finansiell verksamhet avkrävs en väsentligt kortare rotationsperiod för revisorer – 10 år jämfört med 20–24 års rotation, vilket gäller för företag av allmänt intresse. Det är alltså börsbolagen. Det ställer till problem för de börsnoterade företag av allmänt intresse som i delar av sina verksamheter, i olika dotterbolag och i bolag som i sin tur är etablerade i olika EU-medlemsstater, utöver skillnaden i rotationsperioder har att hantera 28 olika regelverk. Så många medlemsstater handlar det om.

Det hade därför varit bra om reglerna harmoniserats innan de fastställdes här, herr talman. Utan att yrka på det i kammaren skulle jag önska att regeringen framöver verkar för en harmonisering mellan medlemsländerna, om inte annat för att stärka europeiska företag på den globala marknaden.

Herr talman! Nu står vi dock här och ska fastställa ett lagförslag om revision. Jag vill därför yrka bifall till Centerpartiets reservation, som bygger på min egen följdration och innebär att vi motsätter oss en överdriven och onödig reglering som avviker från svensk tradition för bolagsstyrning, där det är aktieägarna och bolagsstämman som med hjälp av revisorerna – och på deras inrådan – utkräver ansvar av styrelse och vd.

Det är också främmande för oss att Finansinspektionen blir den myndighet som får uppgiften, som inte på något sätt är kopplad till deras övriga verksamhet. Ni som inte stöder detta borde ta er en funderare över varför just Finansinspektionen ska få den här uppgiften. Menar ni att det är Myndighetssverige som ska ta kommandot över börsnoterade företag, deras ägare och stämmor? Det skickar om inte annat signaler om att ni också kan tänka er en överrock som ser till att bolagsstyrelser kvoterar, som är något vi har varit överens om är en ägarfråga.

Ni som valt att inte stödja vår följdmotion och reservation, är det verkligen er mening att vi ska anträda en väg där det är Finansinspektionen som övervakar näringslivet och företagen av allmänt intresse, och inte bara finansbolag och banker, som sker i dag? Vi ligger i så fall farligt nära den klåfingrighet som i förlängningen skulle innebära att man också godkänner en ordning där EU beslutar hur en bolagsstyrelse ska vara sammansatt.

Anf. 31 JOHANNA HARALDSSON (S):

Herr talman! Under våren 2014 antogs den EU-förordning om ändringar i revisorsdirektivet som kallas revisorspaketet. Svensk rätt ska vara anpassad och direktivet genomfört den 17 juni 2016.

Det vi i dag ska fatta beslut om är alltså ett resultat av EU-beslut. Det är ett resultat av strävan efter konkurrensneutralitet på en gemensam europeisk marknad och efter ett högt förtroende för marknaden och de företag som verkar där. Det finns i utskottet en stor enighet om förslagen i propositionen, och vi välkomnar att revisionens viktiga roll också uppmärksammas på EU-nivå.

Revisionen fyller en viktig samhällsfunktion. Den syftar till att öka tillförlitligheten i företagens rapportering, som är ett viktigt beslutsunderlag för bland annat aktieägarna.

De föreslagna lagändringarna syftar till att stärka revisionens oberoende, förbättra kvaliteten och tillföra mer information i revisionsberättelsen. Det är också till stor nytta för olika intressenter.

Revisionspaketet är i ljuset av de skandaler som förekommit, där företag begått bokföringsbrott utan att revisorn agerat, en oerhört viktig proposition. Revisorer har också i en del fall, som medier rapporterat om, varit inblandade i skandalerna. Det skadar förtroendet för revisionen och hela näringslivet. Därför måste revisorernas oberoende stärkas.

Flera bestämmelser i direktivet och hela förordningen riktar sig till företag av allmänt intresse. Det tydliggörs också i lagen vilka som ingår: börsbolag, banker, kreditmarknadsföretag, försäkringsbolag och så vidare.

För att stärka revisionens självständighet begränsas andra tjänster som revisorn får sälja till det granskade företaget och värdet av dem. Tilläggs-tjänster får inte påverka revisorns oberoende, vare sig ekonomiskt eller professionellt. Det tydliggörs att en revisionsbyrå inte ska ta sig an uppdrag om någon inom byrån har betydande ekonomiska intressen i företaget. Det införs även en karenstid för revisorer som deltagit i revision att gå över i tjänst på ledande befattning i det granskade företaget.

För att stärka oberoendet införs regler om byrårotation. Företag av allmänt intresse ska byta revisionsbyrå efter tio år. Om ett bolag anlitar en och samma revisionsbyrå under så många år finns det risk för att revisorns oberoende i förhållande till det granskade företaget försvagas. Även om

det nu inte är så är misstanken om ett försvagat oberoende tillräcklig anledning för att införa en regel om byrårotation.

En annan nyhet är att alla företag av allmänt intresse ska ha revisionsutskott. De ska också bevaka de nya reglerna om opartiskhet. Utskottet ansvarar även för ett anbudsförfarande som ska föregå valet av revisor. Ett företag ska heller inte kunna göra sig av med en besvärlig revisor utan att lämna sakliga skäl för det.

I fråga om revision ska Finansinspektionen ansvara för tillsyn över företag av allmänt intresse. Och det är många av de företag som faktiskt berörs av lagstiftningen som redan nu står under Finansinspektionens tillsyn. Även börsbolagen, som också Ola Johansson pratade om, har under senare år ställts under Finansinspektionens tillsyn, till exempel i fråga om prospekt- och marknadsmissbruk. Det är lämpligt att samla tillsynen hos en och samma myndighet när det kommer till revision, både för ett bättre resursutnyttjande och för enkelhet för företagen.

Finansinspektionen kan besluta om sanktioner mot ett företag av allmänt intresse som inte inrättar ett revisionsutskott, utser revisor på fel sätt, behåller revisorn för lång tid eller avsätter revisorn utan saklig grund. Men först och främst ska företag ges möjlighet till rättelse. Vid överträdelser kan sanktionsavgifter utdömas. I särskilt allvarliga fall kan även personer i ledande befattning i företaget bli föremål för sanktionsavgift eller förbjudas att inneha ledande positioner inom företag av allmänt intresse.

Sanktionerna ska givetvis vara proportionerliga och ta hänsyn till hur företag och ansvariga agerat i det särskilda fallet och även tidigare, men också hur allvarlig förseelsen är och om man har medverkat till utredning. Tillsynen är inget problem om man gör rätt eller har ambitionen att göra rätt.

I revisorspaketet finns regler som rör såväl revision som de granskade företagen och relationen emellan dem. Därför är det rimligt att båda parter står under tillsyn och kan bli föremål för sanktion. Lagen blir ett slag i luften om den inte följs upp och om myndigheten inte har möjlighet att kräva rättelse eller möjlighet att ingripa när den får uppgifter om överträdelser. Konkurrens på lika villkor och förtroende för marknaden förutsätter ju att alla håller sig till de regler som har satts upp.

På liknande sätt ska revisorerna och revisionsbyråerna granskas av Revisorsnämnden, som också får utökade möjligheter till sanktioner gentemot dem som missköter sig i förhållande till reglerna om oberoende. Disciplinsystemet utökas på liknande sätt med sanktionsavgifter och förbud att utföra revision, som också Ola Johansson pratade om här tidigare. Det införs även en uppgiftsskyldighet, stärkt med möjlighet till vite. Syftet är att åtgärderna ska verka avskräckande och upprätthålla förtroendet för revisorernas oberoende.

Om jag ska sammanfatta propositionen, vilket kanske inte alltid är så lätt, innehåller den regler om mer omfattande revisionsberättelser och stärkt oberoende. Fler företag ska ha ett revisionsutskott som också får fler uppgifter, Finansinspektionen ska utöva tillsyn över företag av allmänt intresse och Revisorsnämnden får ökade möjligheter till disciplinåtgärder.

Vi socialdemokrater välkomnar de nya reglerna och yrkar bifall till förslaget till beslut och avslag på motionen.

(Applåder)

Anf. 32 EMMA HULT (MP):

Herr talman! Dagens debatt handlar om implementeringen av ett EU-direktiv, det så kallade revisionspaketet. Det är ett paket som ska leda till ett stärkt oberoende mellan revisorn och den som granskas.

Min kollega Johanna Haraldsson har just på ett väldigt bra och tydligt sätt redogjort för propositionens innehåll, så jag tänker inte stå här och upprepa allt som Johanna har sagt.

Genom revisionspaketet skärps de regler som syftar till att skydda revisorernas oberoende, vilket är mycket bra.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet och till regeringens proposition. Med tanke på betänkandets tjocklek skulle man kunna tro att det här skulle bli en lång debatt, men så är inte fallet.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 8 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU22

Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden (prop. 2015/16:144)

föredrogs.

Anf. 33 MARIA ABRAHAMSSON (M):

Herr talman! Offentlighet och sekretess är två ständiga motsatspar i all offentlig verksamhet, vilket vikten av öppenhet å ena sidan och skyddet för den personliga integriteten å den andra sidan visar.

I vårt land har vi en lång tradition av att låta medborgarna få insyn i myndigheters och domstolars beslutsfattande. För detta kan vi tacka vår stolta offentlighetsprincip som firar 250 år i år.

Samtidigt får inte den personliga integriteten offras på offentlighetens altare. För lagstiftaren gäller det därför att hela tiden finna den ultimata balanspunkten mellan offentlighet och sekretess.

Betänkande KU22 om offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden är en bekräftelse på att vi lagstiftare anstränger oss för att finjustera denna intrikata balanspunkt. Ibland lyckas vi mindre väl. Men i det här fallet har regering och riksdag gjort rimliga avvägningar.

Inga motioner har väckts, och i betänkandet finns det därför heller inga reservationer, så, visst, jag kan förstå om herr talmannen undrar varför jag har anmält mig som ensam talare i detta ärende. Men anledningen är att jag vill göra kammaren uppmärksam på att förslaget som riksdagen ska besluta om inte alls är så tråkigt och blodfattigt som man först kan förledas att tro – tvärtom.

KU har behandlat en proposition som syftar till att lägga större vikt vid brottsoffrens och målsägandenas intresse av sekretess vid känsliga uppgifter i domar och beslut än vid allmänhetens, och för all del mediernas, intresse av offentlighet och insyn i den dömande verksamheten. Det perspektivet kan provocera.

Allmänheten ska i så stor utsträckning som möjligt ha insyn i domstolarnas verksamhet. Det är en hörnsten i varje rättsstat värd namnet. Men som KU konstaterar måste också intresset av skydd för enskilda personers privatliv vägas in när man bestämmer vilka uppgifter som ska vara offentliga, inte bara under en rättegång utan också efter, det vill säga efter det att dom och beslut har fattats.

Huvudregeln är i dag att alla uppgifter som tas in i ett domstolsavgörande ska vara offentliga. Uppgifterna får sekretessbeläggas bara om, som det heter, rikets säkerhet eller annat intresse av synnerlig vikt påkallar det. Den regeln är dels restriktiv, dels väldigt allmänt hållen och ger inte mycket till ledning åt domstolarna i konkreta fall. Det är inte ovanligt att till exempel brottsoffer i sexualbrottsmål tvingas framträda med fulla identitetsuppgifter i domar och beslut, med kanske förödande konsekvenser för privatlivet.

Regeringen och KU vill nu strama upp praxis genom att införa tydligare bestämmelser om när domstolarna ska och inte ska förordna om fortsatt sekretess även efter det att dom och beslut har meddelats. Det införs också regler om utvidgade möjligheter att sekretessbelägga beslut om förordnande av offentliga försvarare och målsägandebiträden. Också i dessa fall är det motiverat av integritetsskäl.

Man ska inte sticka under stol med att dessa och andra förslag i betänkandet sammantaget innebär något minskad offentlighet när det gäller domstolarnas avgöranden. Men ändringarna är som sagt väl motiverade av hänsyn till parternas behov av skydd för sin personliga integritet. Med dessa ändringar minskar också risken för att Europadomstolen fäller Sverige för att inte ha levt upp till konventionens bestämmelse om skydd för privatlivet.

Herr talman! Ett enigt KU föreslår att riksdagen säger ja till regeringens förslag.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 9 Vissa begravningsfrågor

*Vissa begravnings-
frågor*

Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU24
Vissa begravningsfrågor (prop. 2015/16:95)
föredrogs.

Anf. 34 JONAS MILLARD (SD):

Herr talman! De flesta frågor vi diskuterar i den här kammaren är sådana som påverkar oss under vår livstid. Det gäller dock inte alla frågor. Dagens ämne handlar faktiskt om sådant som kommer att påverka oss efter vår död. Betänkandet heter nämligen *Vissa begravningsfrågor*.

Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas reservation nr 2.

Under lång tid har Sverige och svenskarna varit duktiga på att källsortera och återvinna. Att hävda att man vill vara miljövänlig är nog det minst kontroversiella en svensk kan göra i dag, och naturligtvis håller de flesta med om att det är viktigt att vi politiker diskuterar miljöfrågor.

Frågan är då om miljöpolitiken kan gå för långt? Kan vår iver att vara miljövänliga gå för långt? Kan vi källsortera och återvinna för mycket? Fram till för en tid sedan skulle jag nog själv spontant ha svarat nej. Men när regeringen för en tid sedan presenterade det lagförslag vi i dag ska diskutera och debattera höll jag faktiskt på att sätta kaffet i halsen.

Vad handlar då det här lagförslaget om? I stora delar handlar det om precis det som titeln säger, nämligen vissa begravningsfrågor. Flera delar av förslaget är egentligen helt okontroversiella och oproblematiska. Men sedan kommer vi till de stycken som Lövven sannolikt under en stressig dag på jobbet överlät åt någon klämkäck miljöpartist att skriva. För att förklara detta ytterligare tänker jag läsa några rader ur vårt betänkande.

”Av miljö kvalitetsmålen har målet Giftfri miljö tydligast kopplingar till frågan om återvinning av metaller efter kremering. I propositionen anges att metall är en ändlig naturresurs som det är viktigt att hushålla med och att återvinning av metaller bidrar till att nå målet om en giftfri miljö.

Regeringen skriver att en annan aspekt är att metalldelar som inte förbränns vid kremeringen och som grävs ned i marken betraktas som” – hör och häpna, herr talman – ”avfall enligt miljöbalken och avfallsförordningen ... För hantering av avfall gäller enligt Europaparlamentets och rådets direktiv ... om avfall och om upphävande av vissa direktiv (Avfallsdirektivet) den s.k. avfallshierarkin som lyfts fram som prioriteringsordning för lagstiftning och politik. Avfallshierarkin innebär att återvinning som huvudregel ska väljas före bortskaflande.”

För att sammanfatta detta kort, herr talman: Regeringen vill alltså att det i dag beslutas att metaller som vi har i våra kroppar, exempelvis tandguld och annat, helst ska skickas på återvinning i stället för att läggas i urnan. Man menar seriöst att detta är ett stort problem, vilket framstår som lika seriöst som då man i den tidigare miljödebatten, som ni kanske minns, på allvar hävdade att hela vår framtid avgörs av hur mycket kor fiser. Vi ska inte längre nöja oss med att återvinna och källsortera under vår livstid, utan ska även återvinnas och källsorteras efter vår död, om den klämkläcka Gustav och Stefan får som de vill.

Enligt propositionen bör ädelmetaller av mer personlig karaktär tillsammans med andra metaller vid samma maskinella förfarande skiljas från askan. Vidare framgår att avsikten är att inte heller sådana ädelmetaller ska betraktas som en del av askan då de sorterats bort och att de därmed ska kunna återvinnas.

Vi anser av etiska skäl att detta inte är acceptabelt, åtminstone inte vad gäller rester av metallföremål av mer personlig karaktär. I största möjliga utsträckning bör sådana metallrester tillföras askurnan. Så bör även ske om det krävs en viss manuell hantering. Det menar vi är mer etiskt försvarbart.

Enligt den nuvarande lagstiftningen gäller att alla delar av stoftet som inte förbränts ska tillföras askurnan. Undantag från detta får endast göras om tillförande till askurnan inte kan ske, exempelvis beroende på att föremålet är för stort. Vi menar att dagens bestämmelser om detta är en bättre ordning, framför allt ur ett etiskt perspektiv.

Herr talman! Jag nämnde tidigare mina misstankar om att detta lagförslag sannolikt är en miljöpartistisk produkt, och jag får nog erkänna att mina tankar om detta parti inte är så höga. Personligen hade jag hoppats på att slippa miljöpartistisk miljöpolitik, åtminstone efter min död.

Anf. 35 PER-INGVAR JOHNSON (C):

Herr talman! Konstitutionsutskottet har ställt sig bakom regeringens förslag till ändringar i begravningslagen. Men vi är inte helt eniga om att tillstyrka regeringens förslag i alla delar. Från Centerpartiet kritiserar vi regeringen för att man låter Stockholms och Tranås kommuner stå utanför systemet med enhetliga begravningsavgifter, som gäller i landet i övrigt. Vi i Centerpartiet vill att det ska gälla i hela landet.

Vi har från Centerpartiet väckt en motion om införande av en enhetlig begravningsavgiftssats i hela landet. Jag har i konstitutionsutskottet reserverat mig till förmån för förslaget i vår motion.

Sedan den 1 januari 2016 gäller en enhetlig begravningsavgiftssats för Svenska kyrkan, som är huvudman för begravningsverksamheten i hela landet utom i Stockholm och Tranås, där kommunerna är ansvariga för begravningsverksamheten. I betänkandet av Utredningen om vissa begravningsfrågor, SOU 2013:82, som ligger till grund för propositionen, föreslogs att Stockholm och Tranås skulle vara med i systemet med utjämning av begravningsavgifterna. Men regeringen har, liksom nu alla partier i KU utom Centerpartiet, valt att inte ta med förslaget om att Stockholm och Tranås ska vara med i utjämningssystemet.

Utredningen konstaterade att högre begravningsavgifter är vanligare i områden där invånarna har lägre inkomster och att avgifterna är lägre där invånarna har höga inkomster. Utredningen fann därför att en i hela landet, inklusive Stockholm, enhetlig begravningsavgiftssats skulle få positiva fördelningseffekter.

Överst på s. 21 i betänkandet från konstitutionsutskottet refereras till utredningens överväganden. Enligt utredningen framstår det helt enkelt inte som rimligt att begravningsavgiften varierar mellan invånarna i olika kommuner, särskilt som det är en obligatorisk avgift. De ekonomiska skälen och utjämningsskälen utgör de huvudsakliga motiven till att utredningen anser att Stockholm och Tranås bör vara med i systemet med enhetlig begravningsavgiftssats. Vi i Centerpartiet instämmer; Tranås och Stockholm borde ha varit med.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation om en enhetlig begravningsavgiftssats i hela landet. De övriga av utskottets förslag, bland annat om att metallföremål som finns kvar i askan efter kremation ska återvinnas, vill jag tillstyrka.

Anf. 36 MATHIAS SUNDIN (L):

Herr talman! I dag har vi svenskar rätt till en gravplats. Men vi har rätt till den gravplatsen på det ställe där vi är folkbokförda. Nu är det dock så att många människor vill bli begravda någon annanstans än där de råkar bo just för tillfället.

De kanske, vilket ofta är fallet i till exempel Stockholm eller i andra storstäder, är uppvuxna någonstans ute i landet, och det är där de vill bli begravda. De kan ha som tradition att familjen begravs på ett särskilt ställe i landet eller av några andra personliga skäl vill bli begravna på något annat ställe än där de är folkbokförda.

Då måste ersättningen för detta hanteras så att den platsen de blir begravda på får ersättning för den kostnad som det innebär att tillhandahålla gravplatsen under 25 års tid. Vi har haft ett system för att hantera detta som kallas begravningsclearing. Det är vad regeringen nu föreslår att man

ska ta bort. Vi från Liberalernas sida är rädda för att det minskar drivkrafterna runt om i landet för att se till att man har gravplatser till personer som bor utomsocknes.

Valfrihet är viktigt i hela livet. Men det är också viktigt efter döden att man respekterar den sista viljan från en person att få begravas där den vill. Då måste det finnas gravplatser för de personerna att tillhandahålla. Det är ingenting som man bara kan skaffa fram precis när behovet uppstår. Det måste finnas förberett för att det ska kunna fungera.

Regeringen hoppas i sitt förslag att det inte ska bli sämre om man tar bort begravningsclearingen. Det enda vi kan veta är att det kommer att bli sämre. Man får verkligen hoppas att det inte blir någon större skillnad och inte någon kraftig försämring. Men det kan man inte på något sätt utesluta. Det enda vi vet är att det kommer att bli sämre. Det kan förhoppningsvis bli marginellt, men det kan bli värre än så.

Man har tittat på det tidigare i en utredning från 2009. Man gick igenom systemet och konstaterade att begravningsclearingssystemet fungerade i allt väsentligt bra. Om det redan fungerar bra finns det inte någon anledning att fixa det. Fixa inte det som inte är trasigt. Därför vill vi behålla det nuvarande systemet och valfriheten. Vi vill se till att det finns ordentligt med gravplatser runt om i landet och att man får ersättning fullt ut för det så att det inte blir någon brist på gravplatser.

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nr 1.

Anf. 37 EMILIA TÖYRÄ (S):

Herr talman! Min mommo, eller mormor som ni säger här i södra Sverige, gick bort när jag var 16 år gammal. Men jag minns ännu en sak som hon sa till mig. Det är någonting som mamma sedan har upprepat.

Jag ville nämligen jobba i LKAB:s underjordsgruva, det vill säga under jord. Mommo var emot det, för hon visste att det var ganska farligt. Hon hade också ett argument för det: Tids nog hamnar du under jorden ändå. Du behöver inte vara där medan du lever. Jag följde mommos råd och började jobba på LKAB:s bangård i stället.

Var har då denna anekdot med dagens debatt att göra? Jo, vi ska diskutera förändringar i begravningslagen och däribland frågan om metallåtervinning. En av de förändringar som regeringen föreslår i sin proposition, som vi har behandlat i utskottet, är att metaller som inte förbränns vid kremation ska återvinnas. I dag grävs dessa metaller i stället ned i marken vilket både är ett slöseri med våra ändliga resurser och någonting som kan förgifta miljön omkring platsen där metallen grävs ned.

Vi har kommit långt när det gäller metallåtervinningen i Sverige, som tidigare har sagts. För de generationer som kommer efter oss är det en viktig fråga. Metaller kan återvinnas om och om igen utan att deras funktioner försämras eller förstörs. Man kan se till hur gruvindustrin ser ut runt om i världen. Det är inte en helt ren industri, om man säger så, när det gäller förhållandena på arbetsplatserna eller miljön.

Det är därför till nytta för oss alla om vi kan öka återvinningen. Även om vi skulle lyckas återvinna alla metaller vi i dag plockar upp krävs fortsatt brytning för att tillgodose det ökande behovet. Vi vet alla att en dag tar allting slut, även metallerna i jorden.

Herr talman! Med propositionen strävar regeringen efter en ordning som präglas av respekt för den avlidna och anser att en manuell hantering av stoftet bör undvikas så långt det bara är möjligt. I stället ska metaller skiljas från askan genom ett maskinellt förvarande och därefter återvinnas. Förslaget är också att överskottet efter återvinningen ska tillföras Allmänna arvsfonden, någonting vi anser är rimligt.

Herr talman! Andra saker som föreslås i propositionen och som majoriteten i utskottet också kan ställa sig bakom gäller begravningsclearing och kostnaden för utbildning av begravningsombud. När det gäller begravningsombud står de i dag för sina egna kostnader och begär i efterhand in pengar för dem. Det är en ordning som vi tycker ska förändras.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och därmed avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

Anf. 38 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M):

Herr talman! Vi från Moderaterna yrkar också bifall till det förelagda förslaget. Vi tycker att det är ett bra förslag.

Det är lite spännande att lyssna på återvinningsdebatten. Min svärfar startade ett återvinningsföretag 1948. Även Miljöpartiet var nämnt. Det var säkert nästan 40 år innan Miljöpartiet ens kom på tanken att bilda sig självt.

Jag delar den uppfattning som flera har framfört här. Vi ska inte gräva ned metall i marken. Jag läste i Pia Hallströms motion att det var 20 ton per år som grävdes ned. Det är inte bra. Av 1 600 ton nyproducerade stålprodukter kommer 570 ton från återvinning av metallvaror. Det är så det ska vara.

Jonas Millard frågade: Återvinner vi för mycket? Ja, på sätt och vis gör vi det. Vi får köpa sopor, eftersom vi inte har tillräckligt med blandade sopor som ska förbrännas till fjärrvärme.

Detta var en liten utvikning från själva begravningsfrågan. Men som vi talade om i går på vårt gruppmöte är detta en blodfattig fråga. Det finns kanske inte så mycket mer att säga om just detta.

Emilia var också inne på detta. Begravningarna har ändrat sig sedan förr i världen. Jag var på min första begravning när jag var sju år. Hela klassen var där, för två klasskamrater hade drunknat när de hade hoppat på isflak. Efter det bestämde jag mig för att alltid gå på alla begravningar, för det är så betydelsefullt för de anhöriga att man är där. Det är fruktansvärt att vara med, men den uppskattning vi fick av Arnes och Rubens föräldrar för att vi var där har jag burit med mig hela livet.

Tidigare spelades ofta *Blott en dag* eller *Härlig är jorden* på begravningar. I dag spelar man Prince, Beatles, Dire Straits eller vad som helst. Jag tycker att det är helt i tiden att vi har sett över detta.

Vi från Moderaterna är nöjda, och jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 39 NICLAS MALMBERG (MP):

Herr talman! Att få till stånd fungerande strukturer för återvinning är oerhört centralt om vi över huvud taget ska kunna bygga ett långsiktigt hållbart samhälle. Det gäller generellt, och det gäller förstås i högsta grad

när vi talar om metallåtervinning – inte bara för att metaller är en ändlig resurs och för att gruvdriften riskerar att skapa stora sår i naturen, utan också för att det är så oerhört mycket mer energieffektivt att återvinna metall än att tvingas bryta ny malm.

Det tydligaste exemplet är aluminium. Där har vi 95 procent mer energieffektiv hantering om vi återvinner än om vi producerar nytt aluminium. Men även för andra metaller är energieffektiviseringen stor. För järn handlar det om 75 procent mindre energiåtgång om vi återvinner järn i stället för att tvingas bryta ny järnmalm.

Metallåtervinning är därför också en stor klimatfråga. För varje ton metall vi kan återvinna minskar vi koldioxidutsläppen med tio ton. Då frågar sig någon: Kan det handla om så stora mängder metall som vi lyckas återvinna med metallrester från kremeringsaska? Ja, beräkningarna visar att många bäckar små gäller också här. Det handlar om 20 ton metall per år som det i dag alltså enligt nuvarande begravningslag är förbjudet att återvinna. Med detta förslag till beslut möjliggör vi en återvinning.

Detta är naturligtvis inte på något sätt lösningen på klimatfrågan i sig, men det är ett litet viktigt steg i rätt riktning. Jag är därför glad att vi faktiskt har sju miljöpartier i riksdagen i denna fråga. Det är sju partier som ställer sig bakom regeringens proposition. Samtidigt beklagar jag att Sverigedemokraterna inte förnekar sig. De vägrar att gå med på detta, och de vägrar att ha ett miljö- och klimatperspektiv i frågan. De talar om att vi driver återvinningen för långt, och de ifrågasätter att metanavgången på något sätt skulle vara ett problem för klimatet.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

(Applåder)

Anf. 40 JONAS MILLARD (SD) replik:

Herr talman! Jag kan inte låta bli att fundera över en sak när man använder detta begrepp och säger att det finns sju partier som står upp för miljön i den här kammaren. Det här är frågor som jag känner att man bör problematisera mer än vad Miljöpartiet gör.

Jag kanske raljerade till viss del när jag menade att det var en miljöpartist som under en dålig dag på jobbet fick ansvaret för att skriva just det stycke i propositionen som handlar om att vi ska återvinna oss själva även den dag vi dör och kremeras. Men jag måste ändå fråga om det inte finns frågetecken även från Miljöpartiets sida om de etiska aspekterna på hanteringen av det här. Kan det inte för vissa människor finnas ett värde i att begravas med de delar i kroppen som man har fått, exempelvis i form av guldänder, ringar och andra tillbehör? Jag tror att det finns människor som uppskattar att få begravas tillsammans med detta.

Anf. 41 NICLAS MALMBERG (MP) replik:

Herr talman! Det är uppenbart att Jonas Millard inte har läst propositionen i alla delar. Om han hade gjort det skulle han ha sett att den utredning som har föregått förslaget till beslut har belyst både miljöperspektiv och etiska perspektiv. Utredningen konstaterar att det vore mer värnadsfullt att ta hand om metallföremål och låta dem återgå till kretsloppet.

Detta är någonting som också kyrkogårdsförvaltningen i Stockholm har tagit fasta på i sitt remissvar. De säger att perspektivet i dag är sådant att många som arbetar på kyrkogårdarna ser det som ett arbetsmiljöproblem att de tvingas in i en hantering som man vet är ohållbar. Det är alltså en etisk fråga att få till stånd en fungerande återvinning.

Sverigedemokraterna missar inte bara miljöperspektivet; de missar också det etiska perspektivet och arbetsmiljöperspektivet.

Anf. 42 JONAS MILLARD (SD) replik:

Herr talman! Uppenbarligen gör vi olika bedömningar. Det är inte första gången Sverigedemokraterna gör olika och andra bedömningar i förhållande till Miljöpartiet. Det har hänt förr, och det kommer säkert att återupprepa sig flera gånger.

Jag delar inte den uppfattning som Niclas Malmberg ger uttryck för om att det exempelvis är mer oetiskt med en mänsklig hantering av kroppen efter döden. Jag vet inte om jag verkligen skulle kunna säga att jag tycker att det är mer etiskt att bli hanterad på ett maskinellt och industriellt sätt efter det att man har dött än att en mänsklig hand hanterar kroppen. Jag kan tycka att det senare är mer medmänskligt. Det vittnar om mer medmänsklighet och en högre etik.

När det handlar om den stora miljöfråga som man lyfter upp här tänker jag på en debatt som fördes för några år sedan – jag tror att det var 2007 senast – där bland andra Miljöpartiet var med och gjorde inspel om att kor släpper ut vissa gaser. Man menade att det är någonting fruktansvärt och någonting som vi måste göra någonting åt i vår framtid. Jag tror att detta är en fråga av ungefär samma karaktär. Jag tror inte att vårt tandguld är tillräckligt omfattande för att verkligen vara en ödesfråga för vår framtid.

Detta är en fråga av etisk karaktär och en fråga där jag tycker att Miljöpartiet och andra partier gör en totalt felaktig bedömning. Jag tycker att vi förtjänar att få en värdig begravning, och jag tycker inte att man får det med detta nya förslag.

Anf. 43 NICLAS MALMBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag vill påminna Jonas Millard om att det i första hand handlar om metallbeslag från kistor. Det finns inte på något sätt något oetiskt i att återvinna detta, utan tvärtom. Som Stockholms kyrkogårdsförvaltning framhåller upplever många som arbetar på kyrkogårdarna det som ett etiskt problem och ett arbetsmiljöproblem att man inte får återvinna metallen utan tvingas deponera den trots att allting talar för att det ur ett långsiktigt hållbart perspektiv är bättre att återvinna metallen.

Det är någon sorts hemmasnickrad etik som Sverigedemokraterna ägnar sig åt här. Om ni i stället hade tagit fasta på det som utredningen lyfter fram och det som remissinstanserna har tyckt om utredningen skulle ni ha landat i perspektivet att det är mer etiskt korrekt att driva återvinningen och möjliggöra en återvinning som tyvärr är förbjuden i dag.

För Miljöpartiet är det självklart en utgångspunkt att få igång en återvinning så snart som möjligt. Som jag sa i mitt anförande tidigare skapar vi inte en hållbar utveckling enbart genom detta beslut. Men vi måste i alla delar skapa en utveckling som går åt det hållet – många bäckar små! Vi måste minska utsläppen.

Prot. 2015/16:107
18 maj

Vissa begravnings-
frågor

Jonas Millard tar upp att det skulle finnas något slags mytbildning om att metanavgång är ett problem. Så är inte fallet. Sverigedemokraterna är uppenbarligen ett klimatförnekarparti. De tar inte klimatfrågan på allvar. Jonas Millard talar om att han är orolig för vad som händer efter hans död. Den stora oro som jag tror att alla vi andra delar gäller hur klimatfrågan skenar framöver. Vi måste på alla sätt medverka till att minska utsläppen. Det här är *ett* beslut i rätt riktning – ett beslut som leder till att vi minskar utsläppen med 200 ton per år. Skulle vi då inte göra det?

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

Utökade möjligheter
till förverkande

§ 10 Utökade möjligheter till förverkande

Justitiekommitténs betänkande 2015/16:JuU28
Utökade möjligheter till förverkande (prop. 2015/16:155)
föredrogs.

Anf. 44 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! I det nu aktuella ärendet föreslår justitiekommittén att riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar som krävs för att genomföra EU:s direktiv om frysning och förverkande av hjälpmedel vid och vinning av brott i Europeiska unionen. Direktivet ska vara genomfört senast den 4 oktober i år.

Justitiekommittén föreslår även att riksdagen antar regeringens förslag om utökade möjligheter att förverka utbyte av brottslig verksamhet vid brott som har samband med organiserad brottslighet.

Förslagen innebär att möjligheterna att förverka inte bara gäller utbytet, eller med andra ord det som utgör vinningen, av ett konkret brott. Möjligheterna till förverkande ska även kunna gälla utbyte av en inte närmare preciserad brottslig verksamhet, och denna möjlighet till så kallat utvidgat förverkande utökas till att gälla fler brott.

Utvidgat förverkande ska kunna beslutas vid alla brott som har fyra års fängelse eller mer i straffskalan och som är sådana att de kan ge utbyte. Dessutom ska utvidgat förverkande kunna beslutas vid brott som har två års fängelse eller mer i straffskalan om brottet har varit ett led i en brottslighet som har utövats i organiserad form.

Slutligen föreslås utökade möjligheter att besluta om förverkande även utan samband med en fällande brottmålsdom, och vissa anpassningar görs av möjligheterna att erkänna och verkställa förverkandebeslut från andra EU-länder.

Det är bra att regeringen har lagt fram propositionen om utökade möjligheter till förverkande. Förslagen ökar möjligheterna att på ett effektivt sätt kunna bekämpa allvarligare brottslighet, inte minst sådan brottslighet i organiserad form.

Herr talman! Lite mer på detaljnivå vill jag nämna att bland de nya brott som genom fyraårsregeln kan leda till utvidgat förverkande finns dattinrång, utnyttjande av barn för sexuell posering, tagande av muta, givande av muta samt vissa fall av barnpornografibrott.

När det gäller förverkande utan samband med en fällande brottmålsdom kan jag nämna exemplet att om det genom den brottsliges död eller genom åtalspreskription står klart att påföljd inte längre kan dömas ut för hans eller hennes brott ska en talan om förverkande ändå kunna prövas om stämning i mål om förverkande delgetts inom ett år från det att den omständighet inträffade som medför att påföljd inte längre kan dömas ut.

Slutligen vill jag framhålla att det inte finns någon följdmotion i ärendet men ett gemensamt särskilt yttrande från Moderaterna och övriga allianspartier.

Lagrådet har i såväl detta som tidigare lagstiftningsärenden påpekat att förverkanderegleringen präglas av inkonsekvenser och en brist på systematik. Detta påpekade Lagrådet för den dåvarande regeringen i ett lagstiftningsärende redan 2005. Lagrådet har återigen i detta lagstiftningsärende framhållit att det finns ett behov av en genomgripande översyn av bestämmelserna om förverkande och att den bör initieras utan dröjsmål.

Vi delar Lagrådets uppfattning och anser därför att regeringen utan dröjsmål bör vidta åtgärder för att en grundlig översyn av bestämmelserna om förverkande ska kunna inledas. Som regeringen har noterat ryms visserligen en sådan översyn inte inom ramen för detta lagstiftningsärende. Vi kommer därför att följa frågan och förbehåller oss rätten att återkomma i annat sammanhang om regeringen inte vidtar åtgärder för att nu se över förverkandelagstiftningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 45 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Jag ska inte förlänga debatten speciellt mycket. Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet. Det här är bra förslag som framför allt förstärker kampen mot den organiserade brottsligheten. Under flera års tid har vi sverigedemokrater lagt förslag som just behandlar frågan om förverkande, både under den förra regeringen och under denna regering, framför allt när det gäller frågan om organiserad brottslighet.

Utvidgat förverkande har i dag en gräns på sex år, vilket med svenska straff är en ganska hög gräns att ha. Det är ganska sällan man når upp till de straffnivåerna och därmed kan använda sig av utvidgat förverkande. Därför är det bra att man nu generellt sett sänker gränsen med två år till fyra år men framför allt att man sänker gränsen till två år för organiserad brottslighet.

Det är extremt viktigt att komma åt de tillgångar som den organiserade brottsligheten tillskansar sig genom den kriminella verksamhet som man sysslar med. Slår vi undan benen för den organiserade brottsligheten på ett bättre sätt och kommer åt den ekonomiska vinningen skyddar vi också samhället bättre från att den organiserade brottsligheten ska påverka samhällsutvecklingen.

Vi lägger årligen fram förslag om att reformera synen på hur man bemöter organiserad brottslighet, vilket inte ligger inom ramen för det här betänkandet men som är närliggande. I det förslag till lagstiftning som vi kallar *Delta i kriminell organisation* menar vi att man bör titta på

och närmare utreda om man kan inspireras av den amerikanska lagstiftningen för att bemöta organiserad brottslighet. Det är genom det förslaget vi under flera års tid nu har verkat för och yrkat på att man ska göra det lättare med förverkande.

Vi tycker att det här är bra steg framåt – både sänkningen generellt till fyra år och sänkningen till två år för organiserad brottslighet. I likhet med vad utskottet skriver och Moderaterna här anförde ser vi fram emot en översyn av reglerna för förverkande så att man får en bra och sammanhållen lagstiftning när det gäller det här.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU29
Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning (prop.
2015/16:150)
föredrogs.

Anf. 46 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Justitieutskottet föreslår efter förslag från regeringen att ett nytt brott införs i brottsbalken: olovlig identitetsanvändning. Regeringens proposition bygger på utredningen *Stärkt straffrättsligt skydd för egen-
dom* med en kompletterande promemoria om olaga förföljelse. Ingen remissinstans har avstyrkt förslaget.

För att straffas krävs att någon utger sig för att vara en annan person genom att olovligen använda den personens identitetsuppgifter och därigenom ge upphov till skada eller olägenhet för honom eller henne. Även brottet olaga förföljelse ska omfatta gärningar som utgör olovlig identitetsanvändning.

Herr talman! För ungefär ett år sedan fick en god vän till mig ett mejl om att han tecknat en försäkring som han inte tecknat på en bil med ett registreringsnummer han inte kände igen. Någon hade stulit hans identitet, och han är långt ifrån ensam.

Detta är ett problem som har ökat lavinartat de senaste åren. År 2014 anmäldes 67 000 id-intrång. År 2015 fick ungefär 75 000 personer sin identitet kapad. Under de två första månaderna i år ökade antalet anmälningar med 52 procent jämfört med samma period förra året.

Det kan vara alltifrån att du får ett meddelande om en telefon du inte beställt, att något tecknat ett abonnemang i ditt namn, att någon köpt varor i ditt namn eller att någon beställt ett bankkort eller tagit ett banklån i ditt namn till att någon kapar ditt hus och säljer det och att du efter försäljning står med en skatteskuld på 500 000 kronor, vilket hände en familj förra året.

I början av 2000-talet inträffade mellan en och sex lagfartskapningar om året. Tyvärr fortsätter antalet att öka. Inskrivningsmyndigheten ska underrätta ägaren till en fastighet om en lagfart har beviljats för förvärvaren. Men även om det kommer information kan skadan redan vara skedd och stora lån ha tagits på fastigheten.

Det här orsakar inte bara ekonomiska problem och krångel, utan det är också en mycket allvarlig integritetskränkning. Ibland görs det på skämt, men allra oftast är det i bedrägligt syfte. Men som sagt, oavsett skäl orsakar det mycket besvär och skapar otrygghet.

Det finns ett undantag från kriminaliseringen. Om det av sammanhanget eller av andra förhållanden tydligt framgår att det inte kan vara fråga om den person som identitetsuppgifterna ger sken av är inte rekvisitet om att ge sken av uppfyllt. Exempelvis används ofta andras identitetsuppgifter i satir eller parodi, men det framgår som regel mycket tydligt att det är just satir eller parodi. Sådana fall riskerar inte att vilseleda eller skada. De kan skada, men då handlar det ofta om att de utgör förtal, och då är det andra delar i brottsbalken som faller in.

Om man ska kriminalisera ett beteende som inte har varit straffbart tidigare fordras det starka skäl. Men i detta fall gör dagens teknikutveckling det nödvändigt. Att utge sig för att vara någon annan är betydligt lättare när det mesta sker via internet, kanske med hjälp av mobiltelefoner som kan vara svåra att spåra.

En förändring i lagstiftningen måste vara förenlig med regeringsformen och Europakonventionens skydd för mänskliga rättigheter. Balansen måste alltid upprätthållas. Men denna lagstiftning stärker skyddet för den personliga integriteten. Därför är den ändring vi nu gör i brottsbalken viktig. Den kommer inte att lösa allt. Legitimationerna måste göras säkrare, och systemen med internethandel måste säkras i större omfattning. Men vi täpper till en lucka i lagstiftningen så att en person kan dömas för brottet olaga identitetsanvändning. Själva kapningen blir ett brott.

Även brottet olaga förföljelse ska omfatta gärningar som utgör olovlig identitetsanvändning. Det är också en efterlängtd förändring. De som utsätts för trakasserier exempelvis genom att någon beställer varor i deras namn, som visserligen kommer till rätt adress och inte orsakar ekonomisk skada men som orsakar en mängd problem och kränkningar, kan få upprättelse genom att gärningsmännen också kan fällas för olovlig identitetsanvändning.

Herr talman! En efterlängtd lagstiftning är som sagt på plats. Med dessa ord vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkande 29.

Anf. 47 ANDERS HANSSON (M):

Herr talman! Under allt större del av vår vardag är vi ute på nätet, både i vårt arbete och på vår fritid. Vi inhämtar till exempel information, rör oss på sociala medier, deklarerar, köper saker – ja, listan kan göras hur lång som helst över saker för vilka det i dag krävs att vi rör oss på internet. Fördelarna med att lätt kunna göra alla dessa saker hemifrån, på en dator, Ipad eller mobiltelefon, är många. Genom internet har världen öppnats upp på ett mycket positivt sätt för många.

Med vår ständiga uppkoppling följer dock även vissa risker. Anonymiteten på internet ger tyvärr personer som försöker utnyttja, bedra och skada andra som använder sig av internet möjligheter att göra det. Genom att mycket av våra personuppgifter ligger på internet kan dessa personer utnyttja någon annans identitetsuppgifter för att i dennes namn till exempel köpa eller beställa varor eller på annat sätt bedra personen vars identitet kapats, precis som föregående talare, Helene Petersson, sa.

Genom utnyttjandet av identitetsuppgifter kan den kriminella även få tag i den drabbades lösenord, koder och så vidare i syfte att få tillgång till bankkonton, kreditkort eller dylikt. Brott av dessa slag ökar tyvärr lavinartat, och nya förslagna metoder för att lura och bedra personer på internet upptäcks hela tiden. Nuvarande lagstiftning har svårt att hinna med i utvecklingen och måste skyndsamt moderniseras.

Herr talman! Grunden för dagens betänkande är en utredning som alliansregeringen tillsatte 2012, den så kallade Egendomsskyddsutredningen. I utredningen skulle man bland annat titta på systematisk brottslighet som kan innebära särskild integritetskränkning för den drabbade och medföra ekonomisk förlust. Därtill skulle utredaren titta på möjligheterna att kriminalisera olovlig användning av andra personers identitetsuppgifter.

Utredningen redovisades i december 2013, och nu återfinns äntligen ett färdigt förslag på riksdagens bord. Vi inom Moderaterna hade gärna sett att förslaget hade kommit snabbare. Jag vet att även andra ledamöter från andra partier har önskat det. För att skynda på och pressa regeringen att agera har riksdagen också gett regeringen tillkännagivanden. Resultatet är att vi i dag kan anta lagstiftning på området. Det är lagstiftning som kan vara till stor hjälp och underlätta våra brottsbekämpande myndigheters arbete och leda till kännbara påföljder för bedrägerier och id-kapningar på nätet.

Vi inom Moderaterna hade en synpunkt på förslaget i betänkandet. Vi ansåg det dock vara en smärre brist. Det hänförde sig till att förslaget om olovlig identitetsanvändning endast skulle gälla levande personer. Det kan tyckas logiskt. Men det uppstår de facto ett glapp i lagstiftningen från det en person avlider till dess dödsfallet registrerats i folkbokföringsregistret av Skatteverket. Registreringen görs, enligt utredaren, inom några få arbetsdagar från dödsfallet. Alltjämt kan problem uppstå för ett dödsbo om en avlidens identitet kapas eller utnyttjas.

Då detta inte sker i någon större omfattning – i alla fall vad vi vet – har vi valt att inte göra något mer än att påpeka det i dagens debatt. Vi förutsätter att regeringen är uppmärksam på detta, ifall dessa situationer skulle visa sig bli ett större problem.

Herr talman! Med ett allt större användande av internet kommer också ett krav på oss riksdagsledamöter att vara uppmärksamma och att modernisera, förändra och anpassa äldre lagstiftning till dagens verklighet. Verkligheten är den att bedrägeribrotten och id-kapningarna har ökat markant de senaste åren. Därför är det bra att få denna lagstiftning på plats.

Våra myndigheter måste bli bättre på att möta den brottslighet som finns på nätet och få såväl förutsättningar för att utbilda sin personal som erforderliga resurser för att ha minst lika bra teknisk utrustning som de kriminella. Riksrevisionen lämnade nyligen en rapport som visade på Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens uppenbara brister i fråga om att hantera ärenden som rör brott på internet. Jag blev mycket beklämd av att regeringens svar, i stort sett, endast var att den skulle bevaka frågan. Jag och Moderaterna kräver mer.

Verkligheten är den att brotten på internet ökar, och våra myndigheter är inte helt i fas med den utmaningen. Detta betänkande, som är ett av alliansregeringens igångsatta ärenden, är positivt och bra. Men jag vill ändå skicka med en uppmaning till företrädarna för regeringspartierna här i kammaren om att inte bara följa eller bevaka utvecklingen när det gäller

brott på internet. Agera i stället! Ge våra myndigheter rätt förutsättningar och ytterligare effektiv lagstiftning för att kunna klara av sitt viktiga uppdrag! Det är vår skyldighet som förtroendevalda. Det är vår uppgift som riksdagsledamöter. Jag tror dessutom att det skulle få stöd av många partier här i riksdagen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 48 MATS PERTOFT (MP):

Herr talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Första gången jag hörde talas om kapning av identitet och uppgifter blev jag helt förbluffad över att något sådant var tillåtet, att man fick göra det. Under följande år – det har ändå gått ett antal år sedan dess – har uppgifterna om det här bara ökat, och jag har förundrats än mer över att man får och kan göra så. Vi har dessutom kunnat följa problematiken när det gäller att åtgärda detta. Därför är jag glad över att vi kan debattera och fatta beslut om detta ärende i kammaren i dag.

Det är klart att det måste finnas ett skydd mot olovlig identitetsanvändning. Det är viktigt. Det är någonting som kanske inte är den största saken rent juridiskt men som många människor i vårt land upplever som djupt orättvist när det sker. Och de blir inte gladare när de märker att det inte är det enklaste att komma åt.

Jag instämmer med de båda föregående talarna i fråga om att förslaget gärna hade fått komma tidigare. Den här propositionen hade gärna kunnat komma redan under förra mandatperioden. Det verkar ju vara så att vi över blockgränserna är överens i denna fråga. Det är synd att det har dröjt så länge, men bättre sent än aldrig. Nu kommer den, och det är bra att det finns ett så brett stöd kring detta. Jag tror att det kommer att underlätta i vardagen.

Det är inte alltid som vi i riksdagen fattar beslut om saker som verkligen har en handfast verkan i vardagen, men det här har nog det. Förhoppningsvis kommer det att öka människors tilltro till rättssamhället när det blir tydligt att detta blir förbjudet. Det ska också bli enklare att åtgärda, utmäta straff och komma åt id-kapning. Min identitet är min egen. Det är inte någon annans. Framför allt får det aldrig vara tillåtet att utnyttja och sno min identitet och använda den i ett kriminellt syfte.

När det gäller det här med bilskyltar minns jag när trängselavgifterna infördes i Stockholm. Då var det någon som tyckte att det var väldigt roligt att sno Peter Erikssons bilskyltar och köra här i Stockholm. Hans bil stod parkerad hemma i Kalix. Peter hade ju inte en aning om att någon hade kidnappat hans bilidentitet.

Jag har stor respekt för politiska protester. Man kan tycka vad man vill om trängselavgifter. Numera tycker de flesta om trängselavgifter, men så var det inte på den tiden. Det var ett praktiskt exempel på vad id-kapningar kan innebära.

Det här är ett utmärkt förslag. Det är väldigt glädjande att vi är överens.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Straffrättsligt skydd
mot olovlig identitets-
användning*

Anf. 49 JOHAN HEDIN (C):

Herr talman! Det finns inte någon allmänt vedertagen definition av identitetskapning eller identitetsstöld i svensk rätt. Det är givetvis ett allvarligt tillkortakommande.

Identitetsstöld innebär oftast att någon lurar en person eller ett företag att till exempel leverera varor till sig eller bevilja ett lån under förespegling att det är den som har fått sin identitet stulen som har gjort beställningen eller ansökan.

I vissa fall begär gärningsmannen adressändring för brottsoffret och får på så sätt tillgång till hans eller hennes post. Sedan utnyttjas kreditkortet, e-legitimationen eller liknande för att till exempel köpa varor eller ta lån. I de fallen är det som regel först när det börjar dyka upp krav på obetalda varor eller återbetalning av lån som den vars identitet har utnyttjats upptäcker vad som har inträffat. Under tiden som brottsoffret lever i okunskap kan varor till ett stort värde ha lämnats ut eller lån beviljats till avsevärda belopp.

Den som utsätts vittnar ofta om att det kan ta lång tid att hantera och få tillbaka förtroendet hos långivare och andra, om ens identitet har blivit stulen. Hela livet vänds ut och in, och man känner sig helt maktlös. Att rentvå sig från skulder som man egentligen inte har gett upphov till kan bli till ett deltidsjobb – eller till och med till ett heltidsjobb – som sträcker sig över flera månader.

Varför har då identitetsstölder blivit så vanligt att det i dag inte ens är något som många höjer på ögonbrynen för? Det finns flera anledningar. I dag finns det stora möjligheter att skaffa sig information om andra personer. Många av uppgifterna om adress, personnummer och liknande är lättillgängliga och inte sällan offentliga.

Det har gjort det lättare att utge sig för att vara någon annan och att använda hans eller hennes identitet i olika sammanhang. Köp, lån, betalningar och kontakter med myndigheter sker numera ofta via internet eller telefon, vilket ökar möjligheterna att utge sig för att vara någon annan. Det är en kombination av möjligheter som spelar brottslingar i händerna.

Jag skulle vilja påstå att identitetsstölder är ett nytt mängdbrott, trots att det hittills inte har varit tydligt kriminaliserat, och problemet har vuxit stort under senare år. Ur den officiella brottsstatistiken går det inte att utläsa något om antalet identitetskapningar eller brott som begås med hjälp av kapade identiteter, men vi vet att den här utvecklingen går hand i hand med ökningen av antalet anmälda bedrägeribrott.

Antalet bedrägeribrott har ökat från ca 116 000 år 2010 till ungefär 156 000 år 2014 – en avsevärd ökning. Uppgifter som Polisens nationella bedrägericentrum i samarbete med UC tagit fram pekar på att det totala antalet bedrägerier med hjälp av kapade identiteter utgör en stor del av bedrägeribrotten och avser betydande värden.

Den stress och oro som brottsoffret utsätts för går inte att mäta, men det är inte svårt att tänka sig in i hur det känns att veta att någon annan utger sig för att vara du, beställer varor och tar lån i ditt namn och kanske tar ifrån dig tilltron till att kunna använda modern teknik för att leva ditt dagliga liv.

Den här lagstiftningen är efterlängtd. Den är ett steg i rätt riktning när det gäller att bekämpa den nya typ av brottslighet som vi har sett växa explosionsartat under de senaste åren, nämligen bedrägerierna.

Pengar som är lätta att tjäna är alltid populära hos kriminella. När det gäller bedrägerier och identitetsstöld kan brottslingar göra stora pengar enbart på att sitta framför datorn och med andras identiteter beställa varor eller lura till sig lån. Det är lukrativt, det är lätt att komma undan och straffet är sällan särskilt hårt. Alla ingredienser finns här för att dra till sig både småbrottslingar och den organiserade brottsligheten. Som en polis jag träffade uttryckte det: Man måste vara dum i huvudet för att råna en bank när det är så lätt att tjäna pengar hemma i soffhörnet.

Att inte bara själva bedrägeriet utan även identitetsstölden nu kommer att vara kriminaliserat är bra. Det gör att offret för identitetsstölden lyfts, vilket är efterlängtat.

Trots att det innebär stor stress och mycket besvär, och för vissa en ren katastrof, att bli utsatt för identitetsstöld anses man faktiskt inte som brottsoffer i dag. Den som anses vara brottsoffer är i stället den som har vilseletts och inte den vars identitet har använts. Att den som utsatts för bedrägeriet ska anses vara brottsoffer är självklart, och det är givetvis ohållbart att offret för identitetsstöld inte erkänns som brottsoffer. Det var en av anledningarna till alliansregeringen tillsatte den här utredningen, och det är något som vi ändrar på i dag.

Det är bra, och det är som sagt efterlängtat. Men det ställer också frågor: Hur kan det ha tagit den här regeringen så lång tid att komma till skott? Nära två och ett halvt har det tagit att få till en proposition på bordet efter det att utredningen var klar. Hur många människor har fått sina ekonomiska liv sönderslitna under den tiden? kan man undra.

Det är bra att regeringen fullföljer sådant som alliansregeringen påbörjat, men intentioner är ingenting utan förmåga att genomföra. Ord är bra, men handling är bättre. Prat i all ära, men hellre resultat.

Den här produkten är bra och ett steg i rätt riktning, men för att den inte bara ska bli ett slag i luften måste vi också se till att brotten utreds och att gärningsmännen lagförs. Låt inte detta bli ytterligare en lag som brottslingarna rycker på axlarna åt! Låt den bli ett effektivt verktyg för polisen!

Det kan vara svårt att utreda och få fram bevis när det gäller identitetsstöld och bedrägerier, men det är inte omöjligt. Det som behövs är dock till stor del mer kunskap hos polisen. Många av dessa brott begås på elektronisk väg, och här krävs det att de enskilda poliserna vet vad de sysslar med. På sätt och vis rör det sig om klassiska bedrägeribrott, men då bevisningen ofta ska tas fram på elektronisk väg blir utredningsarbetet anorlunda, och för det krävs it-kunskap, mycket it-kunskap.

Alltför ofta kan vi läsa i tidningarna om utredningar som har lagts ned alldeles för fort och där offret självt har tagit fram de bevis som behövs. Det är förstås bra att fler brottslingar kan lagföras, men brottsoffer ska inte behöva lita till sig själva och sin egen förmåga att göra polisens jobb. Det ska polisen göra.

Centerpartiet satsar 2,4 miljarder extra på polisen i sin vårbudgetmotion. Av dessa 2,4 miljarder vill vi att 140 miljoner kronor satsas på mer fortbildning inom polisen för att hantera de vardagsbrott som vi ser i dag, bland annat just bedrägerier och identitetsstölder. Det, tillsammans med vårt förslag om 2 000 nya poliser, är en början på att kunna stoppa

den våg av bedrägerier vi har sett skölja över vårt avlånga land under de senaste åren.

Första kvartalet i år fick polisen in hela 25 000 anmälningar om kortbedrägerier, vilket är en fördubbling jämfört med samma period i fjol. Även på årsbasis har polisen sett en skenande utveckling av kortbedrägerier. De ökade med 60 procent från drygt 30 000 år 2014 till ca 50 000 anmälningar år 2015.

De här bedrägerierna är en spegelbild av de identitetsstölder som drabbar folk över hela landet, men trots nästan obegripliga ökningarna ger regeringen inte mer än 283 miljoner kronor till polisen i ytterligare tillskott. Samtidigt ger man polisen fler extrauppgifter i form av ansvar för gränskontroller och liknande som suger musten ur hela organisationen. Hur kan man tro att det ökar tryggheten? Hur kan man tro att 283 nya miljoner till en polisorganisation som går på knäna ska räcka till något annat än att putsa lite på ytan?

Centerpartiet ser dessa utmaningar. Vi har lagt i en högre växel för att stoppa vardagsbrottsligheten och hjälpa en hårt ansträngd polisorganisation att komma på fötter en jobbig omorganisation.

Medan Centerpartiet och faktiskt hela oppositionen lägger i en högre växel puttrar regeringen kvar på tvåan. Det är inte att ta ansvar för människors trygghet.

Anf. 50 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Först och främst vill jag yrka bifall till propositionen.

Det mesta har sagts om det allvarliga i bedrägeribrottet och att det har ökat. Jag har en uppdaterad siffra. Enligt polisen inkom 173 000 bedrägerier enligt brottsbalken till polisen bara under 2015. Det sker på internet och genom kortbedrägerier, enligt Brottsförebyggandet rådets granskning som presenterades nyligen. Just kortbedrägerier är den absolut vanligaste kategorin.

Tyvärr har det blivit allt vanligare med kapade identiteter, vilket brottslingar systematiskt använder sig av för att handla varor och tjänster över internet men också direkt i butik. Det finns också en tydlig koppling till organiserade kriminella brottslingar. Man har egna id-kortfabriker. Man skickar personer in i butiker, där de utger sig för att vara någon annan, med sitt eget foto på ett id-kort och en annan persons namn.

Polisen möjlighet att lagföra dessa brott behöver intensifieras, men det viktiga förebyggandet arbetet kan ske tidigare om internetföretag, butiker och banker skärper sin kontroll också av id-handlingar, pass med mera.

Trots denna utveckling har olovligt bruk av annans identitet som innebär skada för personen eller företaget inte utgjort ett eget brott i lagen. Vi liberaler motionerade i november 2014 med krav på att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen om att skärpa lagstiftningen när det gäller olika myndigheters och organisationers kontrollfunktion och också se över straffskalan.

När riksdagen under förra året behandlade ett antal motioner från Liberalerna och Alliansen fick vi ett bifall till förslaget att regeringen ska arbeta mot bedrägerier och mot systematiska bluffaktörer. Det låter som om vi är överens när man lyssnar på Mats Pertoft, och vi är överens i dag. Men när utskottet tog beslutet om ett tillkännagivande för ett år sedan re-

serverade sig S, V och MP när det gäller både bluffakturor och identitetsstöld. Hade vi varit överens redan då hade vi kanske kunnat pressa fram regeringen och Justitiedepartementet lite snabbare.

Herr talman! Bedrägeri är ett mycket allvarligt brott, men det är väldigt många som kommer undan, och det är viktigt att lyfta upp. Det här är en komplettering och en utvidgning av kriminaliseringsområdet att även gälla olovligt bruk av annans identitet, och vi hoppas att signalvärdet i sig kommer att avskräcka personer från att begå de här brotten, även om jag inte vågar se någon precision eller väldigt skarpa effekter.

Något som också är viktigt är att i och med denna förändring blir individens möjlighet till skadestånd mer rättssäker och förstärkt. Vår analys är att sannolikheten också är att tillämpligheten för lagstiftningen kommer att bli mer aktuell när det gäller att låtsas att man är någon annan på sociala medier än vad som tidigare har varit.

Att utsättas för bedrägerier och id-brott är inte bara en kostnad för samhället utan även för de individer som utsätts. Man måste ringa upp telebolaget, man måste säga upp abonnemanget och man måste ringa banken och spärra sitt konto. Man måste göra enskilda polisanmälningar varenda gång det är någon som tecknar ett abonnemang eller köper eller beställer en vara i ditt namn i någon butikskedja.

Helt klart måste kontrollen bli bättre även i butik. Kontrollen måste bli bättre även hos banken när någon ringer eller kommer in och vill låna pengar i ditt namn med förfalskat id-kort. Men vi behöver också komplettera lagstiftningen, eftersom det har funnits luckor i den, och det gör vi i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 12 Ny påföljd efter tidigare dom

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU30
Ny påföljd efter tidigare dom (prop. 2015/16:151)
föredrogs.

Anf. 51 ELLEN JUNTTI (M):

Herr talman! Nu ska vi debattera förslaget i betänkandet *Ny påföljd efter tidigare dom*. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag. Utskottet är överens när det gäller detta betänkande, men eftersom jag tycker att det är ett så viktigt förslag vill jag ändå säga några ord om detta.

För alliansregeringen var trovärdigheten i påföljdssystemet väldigt viktig. Vi såg att det fanns brister, och därför ville vi åtgärda det. År 2009 tillsatte därför alliansregeringen en utredning som fick i uppdrag att göra en total översyn av påföljdssystemet som skulle gälla både vuxna och unga lagöverträdare. Enligt direktiven skulle utredningen bland annat skapa en tydligare reglering vid återfall i brott. Utredningen föreslår att återfall i brott alltid ska följas av ett skärpt straff.

Prot. 2015/16:107
18 maj

*Straffrättsligt skydd
mot olovlig identitets-
användning*

*Ny påföljd efter
tidigare dom*

Tidigare var det inte så. Alltför många gånger har nya brott bakats in i en tidigare dom, så kallad konsumtionsdom. Enkelt förklarat har det inneburit att en dömd brottsling har kunnat göra nya brott helt gratis, eftersom straffet för det nya brottet har bakats in i den tidigare domen.

Det här har de flesta människor tyckt vara helt fel. Det är fel signal till gärningsmannen, för signalen har varit att du kan göra nya brott men inte får något straff för det utan kan göra det gratis. Det har också varit fel signaler till utredande polis och åklagare, för det har inte spelat någon roll hur bra utredningar de har gjort. Det har ändå slutat med att det inte blir någon påföljd.

Det som har varit mest allvarligt är att det har gett fel signal till brottsoffret. Signalen har ju varit att det inte blir något straff för gärningsmannen när man blivit utsatt för misshandel eller något annat brott, utan det har bakats in i en tidigare dom. Detta har varit väldigt kränkande för brottsoffret.

Detta insåg alliansregeringen, och därför ville vi ändra detta. Utredningen har nu resulterat i detta betänkande. Det ska bli enklare och tydligare regler. Den som återfaller i brott ska alltid dömas till en mer ingripande påföljd än den som tidigare är ostraffad. Det är egentligen ganska självklart.

Herr talman! Det ska bli tydligare skillnad mellan brott begångna före en dom och efter en tidigare dom. Brott som begåtts före en tidigare dom ska kallas för nyupptäckt brottslighet. Brott som begåtts efter en tidigare dom, men innan påföljden verkställdes helt, ska kallas för ny brottslighet och behandlas som återfall i brott.

Huvudregeln blir nu alltså att ny brottslighet ska leda till ny påföljd. Endast i undantagsfall ska konsumtionsdom användas. Denna huvudregel ska även omfatta unga brottslingar när det gäller ungdomstjänst och ungdomsvård, och det är väldigt bra. Man måste nämligen ha tidiga och tydliga signaler till unga lagöverträdare – det brukar vi prata om ganska ofta.

Detta är ett viktigt steg i den riktningen. Vi måste markera för unga brottslingar att de inte kan göra nya brott i princip gratis, utan det ska bli en ny påföljd. Förhoppningen är naturligtvis att de unga lagöverträdarna inte ska fastna i kriminalitet.

Herr talman! Här kan jag också nämna att Alliansen fick igenom ett tillkännagivande 2014 som uppmanade regeringen att återkomma till riksdagen med ett förslag om att skärpa straffen vid flerfaldig brottslighet. Effekterna av förslaget i detta betänkande kommer att bli tydligare och skärpta reaktioner vid återfall i brott. Fler kommer att tas in i anstalt på grund av nya brott, vilket är en viktig markering från samhällets sida att den som återfaller i brott gång efter gång ska få ett skärpt och hårdare straff.

Avslutningsvis vill jag säga att detta är ett mycket bra lagförslag i det viktiga arbetet med att minska återfall i brott.
(Applåder)

Anf. 52 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Återigen kommer jag att hålla mig relativt kort.

I likhet med alla andra tycker vi sverigedemokrater att också detta är ett bra lagförslag. Låt mig kommentera vad Ellen Juntti har sagt om flerfaldig brottslighet och tillkännagivandet. Det är bra. Vi försökte febrilt att

få fram ett tillkännagivande under förra mandatperioden för att komma åt det som kallas flerfaldig brottslighet. Det handlade om att utvidga tillägg i straffskalan och att ta bort den samlade bedömningen för vissa fall så att det blir fråga om en kumulationsprincip. Men vi talade för döva öron – inför den dåvarande regeringen, kan väl tilläggas.

Det är alltså bra att en ny påföljd efter tidigare dom ska vara huvudregeln. Inga följdmotioner har väckts. Det finns vissa tveksamheter, men vi får återkomma till dem inom ramen för andra ärenden, till exempel möjligheten att besluta om konsumtionsdom om det finns särskilda skäl. Det kan vara tveksamt när den tidigare påföljden är slutet ungdomsvård. Det kan också vara tveksamt att bestämma om annan gemensam påföljd än den som föreskrivs för brottet. Det blir återigen prat om flerfaldig brottslighet. Det är ett kapitel i sig. Det kanske ska behandlas gemensamt. Där finns vissa tveksamheter även i lagförslaget.

Jag tänker ta upp en aspekt som i dag ligger under § 4 men som kommer att hamna under § 5, nämligen brott som begås under villkorlig frigivning. Jag brukar referera till ett exempel från 2011. Det var ett medialt uppmärksammat fall. En man begick en grov barnvåldtäkt på en tolvårig flicka. Mannen hade tidigare dömts till livstids fängelse för mord på en 21-årig kvinna. År 2009 omvandlades det livstidsstraff han hade fått till fängelse på 26 år. Han blev villkorligt frigiven den 18 december 2010. Då hade han en återstående strafftid på åtta år och åtta månader med en prövotid fram till 2019.

Kort efter den villkorliga frigivningen förekommer mannen flera gånger i belastningsregistret. Senast före barnvåldtäkten dömdes han bland annat för narkotikabrott till fyra månaders fängelse. Jag tror där ingick brott mot knivlagen också. Trots detta återgick han inte till fängelset för den brottslighet han tidigare blivit dömd för. Han åkte alltså inte in för den resterande tiden, det vill säga drygt åtta år. Han fick gå fri. På grund av att han fick gå fri, trots den nya brottsligheten, som det kommer att kallas nu, fick han tillfälle att våldta den tolvåriga flickan.

I lagförslaget hamnar vad som ska göras med någon som har begått brott under villkorlig frigivning under § 5 med i princip inga ändringar. Det ser jag som ett problem. Jag menar att det måste ske en utredning. Det gäller ju frågan om man begår ett brott under villkorlig frigivning. Det kan finnas vissa undantag när man inte ska åka in igen, till exempel att köra fem kilometer för fort på en motorväg – det ska inte innebära åtta års fängelse till. Det måste finnas någon rimlighet. Men att begå narkotikabrott och brott mot knivlagen – som den här mannen gjorde – och ändå få gå fri innebär att det finns en lucka i lagen som måste täppas till. Det sker inte med dagens lagförslag, så som jag tolkar det.

Jag ser detta som ett problem, som jag antar att vi sverigedemokrater får återkomma till igen. I det stora hela är det här betänkandet, precis som Ellen Juntti sa, ett steg i rätt riktning. Det är bra förslag som minskar utrymmet för bland annat konsumtionsdom. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 13 Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism

Justitieutskottets utlåtande 2015/16:JuU32
Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism
(KOM(2016) 50)
föredrogs.

Anf. 53 ARHE HAMEDNACA (S):

Herr talman! I dag ska vi debattera utlåtandet *Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism*, det vill säga granskningsutlåtande JuU32. Jag yrkar bifall till utskottets hela förslag till beslut.

Europeiska kommissionen har presenterat en bred åtgärdsplan för att ytterligare stärka det europeiska ramverket för bekämpning av finansiering av terrorism. Åtgärdsplanen består av tre avsnitt som tar sikte på att hejda penningöverföringar och att identifiera finansiering av terrorism, vidta åtgärder mot finansieringskällorna och verka utrikespolitiskt. Det är viktiga områden som tas upp.

Låt mig, herr talman, säga några ord om terrorismen och terrorismens grund. Det finns många terroristgrupper i Mellanöstern, Nordafrika och i vissa delar av Asien. Det är inte vi i västvärlden som är värst drabbade av terrorismen även om de värsta terrordåden i Europa just nu står i strålkastarljuset och vi i västvärlden känner oss som den främsta måltavlan. Över 90 procent av alla terrorangrepp händer i Irak, Syrien, Libyen, Turkiet, Nigeria, Somalia, Jemen och andra länder. Det är länder med en stor andel muslimsk befolkning. Där dödas oskyldiga människor varje dag – barn, kvinnor, muslimer, icke-muslimer och andra minoritetsgrupper. Sedan onsdag i förra veckan fram till i går har över 300 människor dödats i Bagdad, många av dem kvinnor och barn.

Ibland kan det vara mycket komplicerat för oss att förstå vad som pågår i andra delar av världen. I Mellanöstern och delar av Afrika plågas människor av strider mellan olika religiösa och etniska inriktningar. Det är framför allt konflikter mellan fundamentalism och modernitet som eldas på av maktavare i grannländerna och supermakterna som vill skydda sina egna ekonomiska och andra strategiska intressen och öka sitt inflytande.

Strider äger rum både inom och mellan stater samt mellan olika beväpnade grupper som opererar inom och över länders gränser. Dödstalen är förödande, och miljoner människor har mist livet eller sina hem eller lever som flyktingar i andra länder. Hundratusentals av dem har sökt asyl i Europa.

De grundläggande problemen i Mellanöstern och Nordafrika är brist på demokrati, mänskliga rättigheter, yttrandefrihet, jämlikhet och jämställdhet.

Herr talman! Jag har mina egna erfarenheter. Jag levde under diktatur och ockupation, och jag tvingades börja kriga när jag var 15 år gammal. Men jag var inte terrorist. Jag deltog i befrielsekampen.

Det är därför kampen mot terrorism och krig inte borde ske med bara beväpnade aktioner och sanktioner. Vi måste gå till roten genom att bekämpa orättvisor och fattigdom.

Det finns också andra problem i dessa länder. I dag finns vissa länder som kallas failed states, sönderfallande länder, där terrorister bryter mark

och växer. Vi har sett sådana exempel i Afghanistan, Somalia, Irak, Syrien, Libyen och i Jemen. För att förebygga terrorismen långsiktigt måste vi delta i det förebyggande arbetet att skapa rättsstater i området. Vi måste våga ifrågasätta de styrande medeltida strukturerna och stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter. Vi måste hjälpa de växande progressiva grupperna i det civila samhället och hos politiska organisationer.

Herr talman! Bakom varje terrordåd finns personer som planerar och genomför attacken. Bakom dessa personer finns också de som bidrar till att göra attacken möjlig. Det kan vara rekryterarna som ger dem den ideologiska skolningen, hjärntvätt, och givetvis de som bidrar med finansiering och logistiken runt om, till exempel informationsinhämtning, skydd, säkra bostäder, flyktvägar och så vidare.

De senaste hemska händelserna i Europa och det som händer varje dag i Mellanöstern gör oss medvetna om vilka fasansfulla planer som terroristerna kan sätta i verket. Därför är Europeiska kommissionens meddelande till Europaparlamentet och rådet om en åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism viktig för att bekämpa terrorismen.

Penningtvätt och finansiering av terrorism är internationella problem som utgör allvarliga hot mot det finansiella systemet och dess institutioner. Därför är det viktigt att det finns ett välfungerande internationellt samarbete för att strypa penningflödet till terrororganisationerna.

Herr talman! Regeringen har vidtagit flera åtgärder sedan den tillträdde. Det handlar om kriminalisering av deltagande i, rekrytering till och finansiering av terroristverksamhet i utlandet. Regeringen har fördubblat resurserna till den nationella samordnare som ansvarar för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Regeringen har också gett Säkerhetspolisen, polismyndigheten Finanspolisen, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten och Skatteverket i uppdrag att vidareutveckla och förstärka sitt samarbete för att effektivare bekämpa finansiering av terrorism. Riktlinjerna från kommissionen går alltså i precis den riktning som regeringen jobbar med.

Jag är positiv till kommissionens initiativ att ta fram en bred åtgärdsplan för att ytterligare stärka det europeiska ramverket för bekämpning av finansiering av terrorism, och jag står bakom utskottets utlåtande.

Anf. 54 ANTI AVSAN (M):

Herr talman! Detta ärende är ett granskningsutlåtande om EU-kommissionens meddelande om en åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism. Det är ett av många olika områden man kan agera inom om man ska åtgärda terrorismen i världen.

De åtgärder som föreslås i meddelandet kan till vissa delar vidtas inom ramen för redan nu gällande rättsregler på EU-nivå. I vissa fall krävs ytterligare steg med nya regler, som också omtalas i åtgärdsplanen.

Åtgärdsplanen består av tre huvudsakliga avsnitt som tar sikte på att hejda penningöverföringar och identifiera finansiering av terrorism, vidta åtgärder mot finansieringskällorna och verka utrikespolitiskt.

Jag kan redan nu, herr talman, säga att jag yrkar att granskningsutlåtandet ska läggas till handlingarna. Men det finns skäl att bevaka frågorna även i fortsättningen.

Rent allmänt kan man säga att den senaste tidens attacker inte bara inom EU utan också i Bagdad flera gånger under senare tid – senast i går,

vilket vi har sett på nyheterna – har visat på ett behov av att EU arbetar inom alla politikområden för att förebygga och bekämpa terrorism.

Det är viktigt att inte vara naiv inom en del av alla dessa politikområden, där man i första hand har helt andra frågor i fokus. Det är ganska lätt att bortse från de risker som kan skapas genom att man beslutar om saker och ting som faktiskt öppnar upp för möjligheter till bland annat finansiering av terrorism.

Också i den europeiska säkerhetsagendan talas det om att man måste vidta åtgärder mot inte minst finansieringen av terrorism på ett mer verkningfullt och heltäckande sätt.

Man lyfter fram kopplingen till den organiserade brottsligheten. Den är numera alltmer sammanvävd med internationell terrorism och göder terrorismen genom vapenleveranser, inkomster från narkotikasmuggling och infiltration av finansmarknaderna.

Det här handlar om finansiering i stort. Daish – Isil i Syrien och Irak – som är upphovet till det mesta av den al-Qaida-inspirerade terrorismen i världen i dag, har också andra finansieringskällor som delvis kommer att slås ut genom de militära aktioner som koalitionen gör i Syrien och Irak. Det kommer att innebära att de på olika sätt försöker kompensera sig för bortfallet av tillgången till exempelvis oljekällor och att trycket på finansiering från andra håll blir större.

En väldigt stor del av finansieringen av verksamheten och själva genomförandet av verksamheten utgörs av utländska terroriststridande, som i detta område uppgår till kanske 30 000 från mer än 100 av världens länder. Deras resande ska också finansieras, och många gånger är det andra som finansierar även det resandet.

Även detta är en viktig del av finansieringen av terroristverksamheten, men det sker i liten skala och är svårt att komma åt eftersom det så att säga sker under radarn och avser så pass små belopp.

Det här resandet sker först och främst genom självfinansiering, som är den dominerande metoden. Man skaffar själv pengar på olika sätt – lagligt eller olagligt. I andra hand sker finansieringen från en tredje part, som kan vara ett rekryteringsnätverk som har formen av en ideell organisation eller någonting annat.

I båda dessa typfall är beloppen som sagt väldigt små, vilket förhindrar och försvårar verkningsfulla policyer och operativa insatser för att begränsa de här finansieringsflödena. Det här är en stor utmaning med risk för konsekvenser för andra, nämligen vanliga människor som drabbas av onödiga och betungande kontroller och liknande.

Legalt förvärvade tillgångar kan självklart vara besparingar, löneinkomster, lån från släktingar och bekanta eller inkomster från försäljning av ägodelar, vilket förekommer.

Ett problem i sammanhanget är att resandet från europeiska länder till Syrien och Irak har varit ganska billigt, vilket har minskat hindren för resande och gjort att finansieringen ligger på en lägre nivå och är svårare att upptäcka. Av de skälen är det lättare att upptäcka om finansieringen sker från andra delar av världen, till exempel Asien.

Här finns en koppling till inte bara organiserad brottslighet utan också brottslighet på individnivå genom att man gör sig skyldig till förskingring, skattebrott, missbruk av statliga förmåner och kanske rån, även om det

finns andra metoder, men också bedrägeri med hjälp av förfälskade dokument och identiteter. Vi berörde ett sådant ärende när vi debatterade här tidigare.

Allt detta gör att problemet är mångfasetterat och kräver åtgärder, inte bara nationellt och på EU-nivå utan också internationellt.

Det påpekas också i den europeiska säkerhetsagendan och på annat håll hur viktigt samarbetet är på det internationella planet. Om vi reglerar våra förutsättningar här i Sverige och inom EU når vi ju inte resten av världen. För att samarbetet ska kunna fungera och för att man ska kunna använda underrättelseinformation av hög kvalitet, som i vissa fall också skulle kunna användas som bevisning, fordras ett omfattande arbete i övriga länder i världen. Där kan EU och Sverige bidra, och det pekas på detta även i den här åtgärdsplanen.

Jag kan säga att det finns många saker som föreslås i åtgärdsplanen. Jag ska kanske inte räkna upp precis allt, men jag kan nämna något som jag tycker är särskilt angeläget. Det är frågan om virtuella valutor.

Det här är någonting som legat vid sidan av de regleringar som har funnits tidigare. Nu föreslås att det fjärde penningtvättsdirektivets tillämpningsområde ska utvidgas till att omfatta växelplattformar för virtuella valutor. Man föreslår att man i framtiden efter övervägande möjligen kommer att se till att den omfattar leverantörer av plånböcker för virtuella valutor.

Även hos brottsbekämpande myndigheter i Sverige – i det här fallet tänker jag specifikt på Ekobrottsmyndigheten – finns det uppgifter om att terrorism finansieras via virtuella valutor. Det har inte uppmärksammats på det här sättet tidigare. Att det nu sker tycker jag är väldigt positivt.

Sedan fordras det naturligtvis utökad samarbete i väldigt många avseenden mellan olika organisationer, brottsbekämpande myndigheter och länder i världen för att åstadkomma ett effektivt system för att komma åt finansieringen av terrorism men också terrorism i övrigt.

När det mer specifikt gäller utskottets ställningstagande tycker jag att det är positivt att vi är överens om många bra saker. Det är angeläget att det råder balans mellan insatserna mot terrorism och respekten för de grundläggande fri- och rättigheterna, inte minst skyddet av den personliga integriteten. Regler mot terrorism ska vara så effektiva och träffsäkra som möjligt och i så liten omfattning som möjligt drabba vanligt, hyggligt folk. Därför pekas det i utskottets ställningstagande också på att det är viktigt att inte legitima överföringar försvåras mer än nödvändigt. Man kan uppleva besvär med de regleringar som finns i dag, och regleringarna upplevs kanske inte som motiverade av dem som drabbas.

Slutligen vill jag peka på detta att man kan använda bolag som plattform för brottslig verksamhet och penningtvätt, också för att finansiera terrorism. Det är något som också är en trend. Man uppmärksammade i slutet av 2015 att Daish/Isil via sociala medier uppmanade till finansiering via bolag. Inom EU pågår ett arbete med privata enmansbolag med begränsat ansvar, så kallade SUP-bolag. Målet är att underlätta bildandet av privata enmansbolag med begränsat ansvar. Som förslaget har sett ut ska man också kunna komma från tredjeländ och bilda bolag i EU. Det är en uppenbar risk. Man bör vara väldigt försiktig i det fortsatta arbetet.

Avslutningsvis vill jag säga att det är viktigt att få tillgång till under-
rättelseinformation för att kunna vidta förebyggande åtgärder eller gå vi-
dare i brottsutredningar. Det krävs också tillgång till bevis som kan leda
till lagföring. Där har vi från moderat håll pekat på detta med signalspa-
ning som något mycket viktigt för Säkerhetspolisen. Jag ställer frågan:
Vad tänker regeringen ta för fortsatta initiativ dels när det gäller finansie-
ring av terrorism, dels när det gäller problematiken i övrigt?
(Applåder)

Anf. 55 KENT EKEROTH (SD):

Herr talman! Som vi tidigare har konstaterat är detta ett utlåtande som
ska läggas till handlingarna. Jag har dock kommenterat detta i tidigare de-
batter, och jag vill nu kommentera något som jag tycker är ganska para-
doxalt i diskussionerna om arbetet mot terrorism på EU-nivå.

Det blir ibland kontraproduktivt när EU ska göra saker eller när EU
avstår från att göra saker som är rätt uppenbara. En sak som kanske inte
har omedelbar anknytning till just finansiering av terrorism är visumfri-
heten för Turkiets medborgare. Alldeles nyligen kunde vi läsa en rapport
som visar att risken för terrorism ökar om man har visumfrihet för Turkiet.
Detta är inte så konstigt att tänka sig, men ändå verkar alltför många partier
stödja visumfrihet. Vårt parti är väl det enda som inte vill se visumfrihet
för Turkiet.

Visumfrihet för Turkiet är alltså direkt kontraproduktivt om man ska
motverka terrorism, inte minst i ljuset av den diskussion som vi har haft
om utnyttjandet av svenska pass, som har varit väldigt attraktiva. Om nu
Turkiets medborgare får visumfrihet till EU kommer deras pass också att
bli attraktiva. De kommer att bli en del av denna handel och kommer bland
annat att utnyttjas för terrorism. Detta är extremt kontraproduktivt, men
det finns inget annat parti i den här kammaren som är motståndare till vi-
sumfrihet för turkar. Detta försöker EU nu trycka igenom trots de uppen-
bara riskerna och nackdelarna.

Ett annat exempel är människosmugglingen till EU över havet. Jag har
tagit upp detta förut också. Här är EU inte bara passivt, utan man är också
en aktiv del i flyktingsmugglarnas verksamhet. Man är delaktig till den
grad att flyktingsmugglarna ringer den italienska kustbevakningen eller
Frontex innan de skickar ut båtar med immigranter till Europa. De berättar
var deras båtar kommer att vara om två timmar. Detta gör de medan bå-
tarna fortfarande är vid fastlandet. Sedan åker EU, italienska gränsbevak-
ningen, Frontex och så vidare, dumdrigtig nog, ut dit och hämtar upp dem
och tar dem till europeisk mark.

EU har alltså blivit ett lukrativt led i flyktingsmugglarnas verksamhet.
Samtidigt som man talar om att man vill vidta åtgärder mot finansieringen
av terrorism är man alltså en aktiv del av den. Man är en taxiverksamhet
för flyktingsmugglarna.

Vilka är då flyktingsmugglarna? Det har flera gånger rapporterats att
Islamiska staten och andra jihadistiska grupper tjänar stora belopp på just
flyktingsmuggling över Medelhavet. En rapport har visat att IS tjänar nå-
gonstans mellan 22 och 55 miljoner dollar per år på att smuggla antikvite-
ter, och man tjänar någonstans mellan 168 och 228 miljoner dollar genom
skatt på småföretag i de områden man kontrollerar. Detta kan jämföras
med de 323 miljoner dollar som IS och andra islamistiska grupper eller

terrorgrupper tjänar på smugglingen över Medelhavet. Sätter man det i relation till de andra inkomster som IS har finner man att det är en betydande andel. Det kanske rent av är den största i dag, eftersom deras oljeexport sägs ha minskat ganska drastiskt i och med de militära insatser mot dem som har skett på sistone.

Smugglingen är alltså kanske en av IS allra största inkomstkällor, och vad gör EU åt det? Absolut ingenting! Man fortsätter med att stelbent titta på gamla konventioner om search and rescue eller hjälp i sjönöd. De kom till på 1950- eller 1960-talet för att en fiskebåt skulle hjälpa en annan fiskebåt som var i sjönöd – inte för att vara ett led i terroristernas och smugglarnas verksamhet. Men det är ingen som gör något åt detta, varken denna regering eller den föregående. Detta blir extremt kontraproduktivt. Varför görs ingenting? Varför följer man inte Australiens exempel med push-back? Varför tillåter man att EU:s myndighet Frontex blir ett led i flyktingsmugglarnas verksamhet och därmed finansierar terroristorganisationer?

Detta är direkt kontraproduktivt, och det finns ingen här i kammaren som verkar vilja göra något åt det, vilket jag tycker är anmärkningsvärt. Detta är något som vi kommer att fortsätta ta upp i den här kammaren och i andra lämpliga sammanhang, bland annat i EU-parlamentet och i andra internationella sammanslutningar. Vi måste göra om reglerna för search and rescue liksom sjölagar och annat för att stoppa denna lukrativa smuggling som gynnar terroristerna.

Anf. 56 MATS PERTOFT (MP):

Herr talman! Jag vill börja mitt anförande med att tacka min kollega Arhe för hans inledning. Ingen annan har tagit upp hans strävan att vidga perspektivet och tänka på var de flesta terroråd faktiskt genomförs, nämligen i Afrika och Asien. Det är inte i Sverige, som tur är. Vi kan vara väldigt glada och tacksamma över att det inte är Sverige som är huvudmålet. När vi talar om terrorism är det andra länder som får bära den stora bördan.

Däremot kommer en hel del av finansieringen från den industrialiserade världen. Jag kan inte säga hur mycket som kommer från just Sverige, men just därför är det bra med EU-kommissionens åtgärdsplan. Utan pengar vore det mycket mindre terror i vår värld. Den skulle inte vara helt borta, men utan finansiering skulle de flesta terroristorganisationer inte klara sig.

Det har blivit betydligt mer komplicerat sedan till exempel 1970-talet. Då var det i Europa som terroristorganisationer genomförde bankrån för att finansiera sin verksamhet. Det ser vi inte mycket av i dag, i varje fall inte i den industrialiserade världen.

Nu är det mycket mer internationella valutatransaktioner och bolagsbildningar. Det är flera talare som har varit inne på de bitarna tidigare. Det är väldigt viktigt att vi förhindrar detta. Det är samtidigt viktigt att vi värnar respekten för de grundläggande mänskliga fri- och rättigheterna och integritetsskyddet. Jag vill passa på att skicka ett tack till den svenska regeringens förhandlare i EU, som gör ett storartat arbete med att balansera det här. Sverige har en betydligt starkare respekt för dessa rättigheter än många andra länder. När det handlar om sådana här internationella överenskommelser är det svenska deltagandet i förhandlingarna otroligt viktigt

för att det ska bli en balans mellan hårda åtgärder och respekten för den personliga integriteten och för mänskliga fri- och rättigheter. Det jag har sett hittills av den svenska regeringens insatser gör att jag vill ge regeringen en stor eloge.

Att skatteparadis till exempel kan utnyttjas för finansiell terrorism är helt vansinnigt. De svenska regeringarna, både nuvarande och tidigare, har gjort mycket för att tvinga fram en öppning av skatteparadis. Man sluter avtal med de flesta när det gäller utbyte av information. Men den kampen är inte färdig förrän alla skatteparadis har tvingats att öppna sina böcker. Panamaskandalen visar mycket väl hur mycket som behöver göras här. Det är viktiga pusselbitar i kampen mot terrorism.

Det handlar också om det som flera har varit inne på, nämligen virtuella valutor som bitcoin. I början lanserades bitcoin nästan som en frihetsrevolution. Jag var redan då ganska tveksam till vad frihetsrevolutionen egentligen bestod i. Tiden går, och man kan följa det här med bitcoin. Då ser man att friheten mest verkar bestå av knark, vapen och terror. Den friheten ger jag inte mycket för. Det blir en lekstuga för kriminella krafter som klistrar på sig en etikett av frihet. Det är väldigt viktigt att man förstår att valutor som bitcoin, utan någon som helst offentlig kontroll, är en fara.

Sammantaget är detta en väldigt bra och välbalanserad åtgärdsplan. Jag är glad över att vi kan ta det här beslutet i dag.

Anf. 57 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! I mitt anförande tog jag upp problematiken med att EU tillåter och dessutom aktivt understöder finansiering av terroristorganisationer genom att man låter EU:s myndigheter bland annat vara ett led i smugglarnas och därmed terroristernas verksamhet. Det här sker från olika länder runt Medelhavet. Det sker från Egypten, Turkiet, Libyen och så vidare.

Min enkla fråga till Miljöpartiet är: Anser Miljöpartiet att EU:s myndigheter, och därmed skattebetalarna i bland annat Sverige, ska vara med och finansiera detta och underlätta för smugglarna och därmed terroristernas verksamhet? Det är en verksamhet som de enligt uppgifter och rapporter verkar tjäna väldigt stora pengar på. Det är kanske deras mest lukrativa affärsverksamhet i dag.

Jag vill inte att Miljöpartiet nu ska försöka prata bort detta genom att prata om asylrätt hit och dit. Min konkreta fråga handlar inte om asylrätten. Min konkreta fråga är: Anser Miljöpartiet att det från EU:s håll, och därmed från svensk regerings håll, ska göras någonting åt detta? Ska man pressa på EU för att se till att motverka smugglarna i stället för att hjälpa dem, som vi gör i dag? Anser Miljöpartiet att Frontex ska bete sig som man gör i dag?

Jag besökte Frontex för något år sedan – jag tror att det var ett år sedan. De berättade att 90 procent av deras resurser just nu går till att frakta migranter från smugglarna till EU. Anser Miljöpartiet att det är rätt? Om inte undrar jag: Ska Miljöpartiet verka för att regeringen inom EU ska se till att det görs någonting åt denna situation?

Anf. 58 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Frontex samarbete med människosmugglare är inget som jag känner till. Därför kan jag inte kommentera det.

Däremot finns det något som vi i Miljöpartiet driver och som vi tycker är viktigt. Det handlar om att Frontex har ett uppdrag att värna de mänskliga rättigheterna och asylrätten. Det ingår i EU:s uppdrag när det gäller detta. Om det får till följd att man räddar människor från att drunkna i Medelhavet genomför Frontex sitt uppdrag på ett bra sätt.

Jag vill ställa en fråga till Kent Ekeroth. Anser Kent Ekeroth att Europa stillatigande ska stå bredvid och titta på när smugglarbåtarna med tusentals människor – kvinnor och barn – sjunker i Medelhavet? Ska man kallblodigt sitta bredvid och titta på? Är detta det rätta att göra? Är det Kent Ekeroths och Sverigedemokraternas politik att man ska stå bredvid och titta på när dessa människor – kvinnor och barn – drunknar?

Anf. 59 KENT EKEROTH (SD) replik:

Herr talman! Nog blir det prat om asylrätten ändå, trots att det egentligen inte handlar om det.

Vad Miljöpartiet och många andra måste förstå är att anledningen till att de här båtarna sätts i havet är den här dumma politiken och den här likgiltigheten. Det är till och med ett medvetet agerande från EU och partier som Miljöpartiet. Flyktingsmugglarna vet att de här människorna kommer att få skjuts ända till Europa. De behöver inte ens försöka smugla människorna över landgränserna eller genom vattengränserna. Det är bara att sätta dem där ute, till och med i Libyens farvatten. EU kommer och hämtar upp dem.

Om inte EU hade gjort detta skulle de inte ens ha försökt med den processen.

Jag fick en fråga: Ska Europa bara titta på när folk dör? Mats Pertoft borde ha lyssnat på mitt anförande. Jag föreslog att vi skulle agera enligt den australiska modellen med pushback. Man ser båten. Sedan skickar man tillbaka den till det ställe som båten kom från. Då skulle ingen dö i havet. Det är båtar som de själva har satt sig i, fullt medvetna om hur det är. Man utnyttjar godtrogenheten och, så att säga, Europas svaghet. Man vet att man kommer att bli transporterad till Europa. Skulle man veta att man blir transporterad tillbaka dit man kom ifrån skulle den här båtverksamheten upphört illa kvickt, och människoliv skulle inte ens riskeras i första taget.

Vad som nu sker är att EU kommer och räddar människor från dåliga båtar som de medvetet själva har satt sig i. Vi skulle inte ens behöva rädda dem. De skulle inte ens behöva utsättas för den här risken om de var medvetna om att de aldrig skulle komma över genom att göra detta. Det är det enda rimliga sättet att rädda människoliv. Det handlar om att de inte ens ska utsättas för risken, samtidigt som vi ser till att terroristorganisationerna inte får tillgång till de här pengarna.

Men Miljöpartiets politik är totalt kontraproduktiv både när det gäller att motverka finansiering av terrorism och när det gäller att rädda människoliv. Det är ett under att ni inte själva inser det.

Anf. 60 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Miljöpartiet och regeringen har tillsatt en utredning om lagliga vägar in i EU. Det vore ju det bästa om vi kunde hitta sådana vägar, ett mer organiserat sätt, som skulle dra undan mattan för flyktingsmugglare. Men det är ingen lösning att göra på det omänskliga sätt som Kent

Ekeroth och Sverigedemokraterna nu föreslår. De vill att man ska stå bredvid när dessa båtar sjunker och titta på när barn och kvinnor drunknar.

Sedan gäller det Australiens modell med pushback. Den politiken har under senare år blivit alltmer kritiserad. Den ifrågasätts även väldigt starkt i Australien.

Frågan handlar snarare om att hitta lagliga vägar in i EU om man vill undvika flyktingsmugglare.

Anf. 61 ANTI AVSAN (M) replik:

Herr talman! Till skillnad från Kent Ekeroth ska jag inte uppehålla mig vid de människor som flyr från terrorism och våldshandlingar. Ett av skälen till att de gör det är att andra åker dit och bidrar till att utöva terrorism. Det är detta flöde jag ska uppehålla mig vid. Kan vi begränsa det förhindrar vi också att människor tvingas lämna sina hem och fly.

Det finns många hänsynslösa sätt för terrorismen att finansiera sig. Det kan också handla om att sko sig på sina egna offer på olika sätt. I detta fall kan man möjligen se det som finansiering med personella resurser. Det handlar bland annat om terroriststridande också från Sverige i en inte obetydlig omfattning. Annars är det pengar eller värden vi kan tala om, som i bitcoinsystemet.

När det gäller respekten för mänskliga rättigheter är jag övertygad om att vi är helt överens, så det behöver vi inte tala mer om.

Mats Pertoft nämner hårda åtgärder. Vi är överens om att vi tycker att det är bra att EU har en åtgärdsplan och kommer att vidta åtgärder på detta område. Men vi har också en regering i Sverige med möjlighet att ta initiativ på detta område.

I egenskap av vice ordförande i justitieutskottet och främsta företrädare för regeringen i vår krets, vilka hårda åtgärder avser regeringen att komma med när det gäller att förhindra finansiering med pengar och värden och för att förhindra personella resurser i form av terroriststridande, Mats Pertoft?

Som jag sa i mitt anförande krävs det underrättelseinformation och bevis. Hur ska vi få underrättelseinformationen, och hur ska vi få bevisen?

Anf. 62 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Regeringen arbetar hela tiden med att se över vad man mer kan göra. En hel del har beslutats i kammaren under våren, och vi ser att det är på väg. Vi skärper kraven och har skapat möjlighet att åtala för terroristresor. Vi ser även över de ekonomiska bitarna och hur man kan skärpa dessa krav så att vi inte läcker pengar dit.

Regeringen har olika åtgärder på gång, men jag kan inte nämna något specifikt just i dag, Anti Avsan.

Anf. 63 ANTI AVSAN (M) replik:

Herr talman! Det är anmärkningsvärt att Mats Pertoft inte kan säga något om vad som skulle kunna göras i dag, inte minst med tanke på att Mats Pertoft har anmält sig till denna debatt.

Vi har möjligheten att åtala. Det har vi haft länge, och vi har ganska bra lagstiftning när det gäller detta. Problemet är att vi inte har bevisning. Jag tror inte att vi på sikt kan få fällande domar på vare sig finansieringsområdet eller terrorismområdet rent generellt genom sociala medier, för

de kommer att lära sig att vara mer försiktiga med att lägga ut sådana filmer. Hur ska vi då få bevisen?

Vi kan ha vilka möjligheter att åtala som helst, men har vi inga möjligheter att säkra bevisning som leder till lagföring är det inget värt. Här är underrättelseinformationen försteget.

Våra hemliga tvångsmedel räcker inte så långt, och när det gäller internationellt samarbete och utbyte av uppgifter måste de kvalitetssäkras. Här behöver det göras en hel del. Det ligger delvis på FN-nivå, men här kan regeringen bidra.

Hur ska vi få underrättelseinformationen och bevisen för att vi ska kunna lagföra? Jag tänker inte minst på konkreta förslag från bland annat Moderaterna gällande tillgång till signalspaning. Nu skärs den möjligheten av när det uppkommer misstanke om att någon har rest för att strida med en terroristorganisation.

Möjligheten att få information om sådant som kan leda åtgärder är de facto sämre i dag än den var innan vi beslutade om lagstiftningen om terroristresor.

Anf. 64 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Det var i syfte att hitta breda lösningar i dessa frågor som vi gjorde en blocköverskridande överenskommelse i vintras som bland annat Anti Avsans parti stod bakom.

Regeringen arbetar nu med att implementera detta, för när man kommer överens om något ska det genomföras. Nästa steg blir att gå vidare, men först ska vi implementera alla bitar som finns i överenskommelsen. Därefter kan vi se vidare, för det finns olika fallgropar i detta också.

Anf. 65 ROGER HADDAD (L):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag att lägga utlåntagandet till handlingarna. Jag kommer inte att ägna min talartid åt flyktingpolitik utan åt finansiering av terrorism.

Låt mig ta vid där replikskiftet mellan kollegorna Avsan och Pertoft slutade och konstatera att det är anmärkningsvärt att regeringsföreträdarna kommer hit helt tomhänta och utan besked.

Arhe Hamednaca berättar förtjänstfullt om den nationella samordnaren, men det var alliansregeringen som tillsatte den nationella samordnaren.

Kriminaliseringen av terroristresor skedde efter ett beslut i FN:s säkerhetsråd. Det är det enda lagstiftningsbeslut som denna kammare har fattat efter snart två år med denna regering.

Det har alltså fattats ett enda lagstiftningsbeslut, nämligen kriminaliseringen av terroristresor. Inget mer beslut har vi fattat för att skärpa lagstiftningen och kunna lagföra och utreda finansiering av terrorism rekrytering av terrorister.

Ni säger nej till våra yrkanden och motioner som skulle förstärka åklagarenheten mot folkrättsbrott och krigsbrott. Ni har sagt nej till vårt förslag att dubbla kapaciteten för säkerhetsenheten mot terrorism, Mats Pertoft. Det är de som ska kunna utreda, samla in bevis och åtala så att vi kan få fler dömda för finansiering av terrorism.

Den lagstiftning som finns sedan 2003 har lett till en enda dom. År 2005 dömdes två personer för finansiering av terrororganisationer i Irak.

Herr talman! Det är lätta att gå upp här och säga att man ansluter sig till de aviserade förslagen, men vad tycker Miljöpartiet om signalspaning och hemlig dataavläsning egentligen? Vi är överens med regeringen om att frågan ska utredas, men kommer Mats Pertoft att påskynda och bejaka införandet av hemlig dataavläsning så att vi kan skicka in trojaner och kryptera om informationen för att komma åt dem som rekryterar och finansierar terrorister?

Enligt uppgifter från Ekobrottsmyndigheten finns det i dag ungefär 61 ärenden där man kan misstänka att personer har något slags koppling till finansiering av terrorism. Det är viktigt att regelverket underlättar för Ekobrottsmyndigheten och finanspolisen.

Det kommer att finnas känsliga uppgifter som är integritetskränkande. Det aviseras redan i skrivelsen när det gäller banksystem och stora databaser. Vi har också problem när det gäller samkörning av register, till och med bland våra svenska myndigheter. Det är inte självklart. Vi får se om man kommer med några skarpa förslag till kammaren i det fjärde penningtvättsdirektivet, som just nu bereds i Regeringskansliet. Det är först då vi får se vad Mats Pertoft och Arhe Hamednaca kommer med när det gäller finansiering av terrorism.

Det är viktigt att banker och valutaväxlare har bättre samarbete med finanspolisen. Det är viktigt att finanspolisen förstärks. Kollegan Anti Avsan lyfte upp att den virtuella ekonomin och bitcoins är ett problem inte bara avseende finansiering av narkotikaförsäljning utan också avseende finansiering av terrorism.

Det är också viktigt att regeringens strategi mot terrorism konkretiseras så att den inte bara leder till myndighetssamverkan utan till skärpt lagstiftning.

När det gäller lagen om terrorresor har Liberalerna yrkat på skärpt straff, inte minst när man finansierar resor, alltså inte bara generell terrorfinansiering utan finansiering av själva terrorresan. Storskalig organisering och finansiering av terrorresor har vi också yrkat att straffet ska bli högre för. Det räcker inte med två års fängelse, som kammaren fattade beslut om här för ett par månader sedan.

Det finns all anledning att återkomma till dessa frågor, men det är bekymmersamt, herr talman, att regeringspartierna är så passiva i denna viktiga fråga.

(Applåder)

Anf. 66 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Roger Haddad frågade mig vad regeringen gör mer. Vi håller på att genomföra den gemensamma strategi som vi har kommit överens om. Där är det särskilda straffansvaret för terrorresor en viktig bit.

Senast i förra veckan fattade regeringen beslut om direktiven för utredning av dataavläsning, som också är en pusselbit i detta, och vi arbetar vidare med de bitar som vi gemensamt har kommit överens om.

Sedan är det klart att alla partier nu gärna vill lyfta upp de olika frågor som vi inte kom överens om. Det har jag full respekt för, men jag tror nog att regeringen gör rätt i att i första hand genomföra det som vi har kommit överens om.

Anf. 67 ROGER HADDAD (L) replik:

Herr talman! Hemlig dataavläsning är oerhört viktigt när det gäller att förebygga och förhindra finansiering av terrorism och inte bara när terrorattentat väl har genomförts. Jag är intresserad av vad Miljöpartiet tycker i själva sakfrågan.

Nu ska det utredas, och tidshorizonten är ända bort i november 2016, eventuellt en proposition tidigast våren 2018 och kanske beslut under sen-våren 2018 med ikraftträdande tidigast hösten 2018. Jag vill veta om Miljöpartiet tycker att det ska stanna vid en utredning eller om de står bakom själva idén med hemlig dataavläsning.

Som Anti Avsan lyfte upp är det ytterst få som har fällt för finansiering av terrorism. Jag konkretiserade det, ett enda fall från 2005. Vi har ett förslag som berör detta, som jag har nämnt, nämligen åklagarkapaciteten för att kunna utreda och åtala. Vad tycker ni i den frågan, Mats Pertoft?

Anf. 68 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Naturligtvis står Miljöpartiet bakom utredningsdirektiven. Miljöpartiet är en del av regeringen, och när regeringen fattar ett beslut står Miljöpartiet bakom det. Vi står bakom direktiven om hemlig dataavläsning.

Personligen tycker jag att en utredning som ska vara klar i höst är ganska snabbt jobbat i ett så komplex fråga. Miljöpartiet står även bakom att hitta de vägarna. Sedan kommer vi naturligtvis att värna de frågor som vi tycker är viktiga, nämligen den personliga integriteten och sådana bitar.

När det gäller frågan om till exempel finansiering och svårigheten att få personer fällda pågår hela tiden arbetet med att hitta de vägarna. När det gäller resurserna för åklagarsidan är det snarare en budgetfråga, och jag ber att få återkomma i samband med budgeten.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

§ 14 Informationsutbyte med USA

*Informationsutbyte
med USA*

Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU33
Informationsutbyte med USA (prop. 2015/16:96)
föredrogs.

Anf. 69 LINDA SNECKER (V):

Herr talman! Förfalskade matkuponger, att muta en livsmedelsinspektör och cykelstöld är brott som i USA ger mer än ett års fängelse. Detta är brott som ger den amerikanska polisen fritt spelrum att gå in och söka i den svenska polisens fingeravtrycksregister och i framtiden även i våra DNA-register.

Med en enkel knapptryckning kommer den amerikanska polisen att kunna söka i våra svenska register även för brott som i Sverige inte är brottsliga. Det är regeringens förslag. Man ger här ett stort och finmaskigt nät till den amerikanska polisen att gå ut och fiska med i det svenska datahavet.

Att samarbeta med fingeravtrycksregister gör man i EU i dag, och det har man gjort sedan 2008. Sverige och USA har sedan 2011 haft ett samarbete om just fingeravtrycksregister, men då har man använt Interpol. Interpol har fungerat som en mellanhand, och man har prövat varje ärende från fall till fall.

Men i dag kommer detta att ändras. Man kommer nu att ge den amerikanska polisen en direktingång till våra svenska register. Regeringen motiverar detta med att det ska bli smidigt och effektivt för den amerikanska polisen att söka i våra svenska register. Det finns ingen annan motivering.

Något som också kommer att ändras är att det kommer att ske en spontan uppgiftslämning mellan myndigheterna. Man kommer alltså utan att någon frågar efter det att kunna skicka olika uppgifter till varandra. Vad mottagaren säger i frågan vet vi inte, men spontana uppgiftslämningar kommer nu att ske. Och det kommer att ske utan att man har tagit hänsyn till hur uppgifterna ska lagras eller hur gallringen av dem ska gå till.

Datainspektionen har länge kritiserat den svenska polisen för att man inte är jätteduktig på att gallra i våra fingeravtrycksregister. Det ligger kvar mycket uppgifter där.

Men vem kommer den amerikanska polisen egentligen att vara intresserad av att söka efter? Kommer det att vara miljöaktivisten, feministen, afrosvensken eller muslimen? Det kommer USA att få välja helt självt.

USA har en av världens största underrättelsetjänster. Det finns hela 16 olika myndigheter som arbetar med underrättelse, och alla dessa myndigheter kommer att få tillgång till det svenska polisregistret.

USA har också världens största samarbete med andra länder när det kommer till underrättelse, och de samarbetar med stater som Sverige aldrig skulle samarbeta med. Vi vet inte vad som händer med våra svenska uppgifter när USA nu fritt kan söka i våra fingeravtrycksregister.

Regeringen säljer vår personliga integritet för att få en förenklad byråkrati. Det är inte bra.

Herr talman! Vi kommer i dag att besluta om olovlig identitetsanvändning, ett jättebra förslag som riksdagen gemensamt kommer att klubba igenom. Vi fick höra från regeringspartierna att det sker en väldigt stor integritetskränkning, och därför behöver vi en ny brottsrubricering om olaglig id-användning. Där står regeringen upp och skyddar den personliga integriteten, men när det kommer till helt andra frågor som fingeravtrycksregister har den inga problem med att ta steg bort från skyddandet av den personliga integriteten.

Vi får inte vara naiva. Därför yrkar jag avslag på propositionen och bifall till reservationen.

Anf. 70 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Herr talman! Att samarbeta för att förebygga och bekämpa brottslighet är nödvändigt. Sverige deltar i ett omfattande internationellt samarbete för att förebygga och utreda allvarliga brott. Informationsutbytet är av allra största vikt för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten. Det kan röra sig om exempelvis terrorism, narkotikasmuggling, människohandel eller penningtvätt. En viktig utgångspunkt för Sverige är att ett ökat informationsutbyte över gränserna måste balanseras av ett effektivt skydd för den personliga integriteten.

Sverige har samarbete med ett stort antal länder, framför allt inom EU, men vi har redan i dag också ett samarbete med USA. Det avtal som riksdagen behandlar i dag är ett avtal för att effektivisera formerna för informationsutbytet men också för att skapa ett högt integritetsskydd för de uppgifter som förs över. Avtalet innebär alltså en förbättrad skyddsnivå mot vad som gäller i dag.

Det kan tyckas vara att gå långt när man ger varandra direktåtkomst till sina nationella fingeravtrycksregister, men det är avidentifierade uppgifter. Blir det en träff måste en ansökan göras för att det andra landet ska få tillgång till personuppgifter och ytterligare information, och det är det avlämnande landet som avgör vad som lämnas ut.

Förslaget har varit ute på remiss. Exempelvis Justitiekanslern uttrycker att det framstår som ett ändamålsenligt förslag att möjliggöra ett samarbete mellan de brottsbekämpande myndigheterna, samtidigt som den enskildes integritet värnas. Datainspektionen ifrågasätter om det inte blir alltför många brott som omfattas, eftersom gränsen ligger på ett år. Men, herr talman, det utbyte som finns i dag mellan Sverige och USA är utformat enligt Prövrådsbeslutet om samarbete mellan EU:s länder. I det beslutet finns dock ingen begränsning till att brottet ska ha minst ett års fängelse i straffskalan. Även på denna punkt är alltså detta avtal med USA strängare än det utbyte som baseras på Prövrådsbeslutet och även strängare än informationsutbytet inom EU.

Både Prövrådsbeslutet och avtalet omfattar möjlighet till utbyte i syfte att förebygga brottslig verksamhet, alltså ett arbete som utförs med anledning av misstanke om pågående brottslig verksamhet eller misstanke om framtida brott, det vill säga underrättelseverksamhet.

Ett annat skäl för att godkänna avtalet är att bättre kunna reglera skyddsnivån för de personuppgifter som utbyts med USA. De uppgifter som i dag lämnas till USA omfattas inte av ett sådant ramverk av skyddsbestämmelser som detta avtal innehåller. Det rör sig om regler om bevarande och gallring, användningsbegränsningar samt register av överförda och mottagna uppgifter. Den personliga integriteten är alltså mer skyddad av detta avtal än av det utbyte som redan förekommer.

Konstitutionsutskottet har yttrat sig speciellt med fokus på skyddet för den personliga integriteten, och utskottet ser inga hinder mot att justitieutskottet tillstyrker propositionen.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till justitieutskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 71 MATS PERTOFT (MP):

Herr talman! Efter Helene Peterssons anförande vet jag inte om jag har så mycket att tillägga. Men jag yrkar förstås bifall till utskottets förslag.

När jag i samband med det här ärendet satte mig in i vilka regler som gäller i dag blev jag lite oroad. Precis som föregående talare nämnde finns det i dag mycket färre begränsningar. I Miljöpartiet brukar vi alltid värna just integritetsfrågor. Just därför är jag mycket nöjd med det här avtalet, för här blir det en skärpning. Man kunde säga att vi inför lite ordning och reda i informationsutbytet med USA, i stället för att det nästan har varit att byta information lite hur som helst. Det är aldrig bra, särskilt om man sedan tar i beaktande säkerheten i det amerikanska datasystemet, utifrån

EU-domstolens underkännande av deras säkerhetssystem. Men det kanske kommer att rättas till.

Det viktigaste är just att vi får ordning och reda. När det gäller till exempel utbyte av fingeravtryck är det i första skedet oidentifierade uppgifter som byts. Finns det en träff över huvud taget i systemet måste man gå vidare. Just för att kommentera Linda Sneckers anförande: Det är det avlämnande landets lagstiftning som avgör. Det är inte USA:s lagstiftning kring kuponger som avgör, utan det är svensk lagstiftning som avgör om något ska lämnas ut till USA. Det är samma sak beträffande de andra delarna.

Därför är detta bra. Det kommer att skärpa integriteten och kommer samtidigt att underlätta informationsutbyte på de ställen där informationsutbytet är befogat.

Anf. 72 LINDA SNECKER (V) replik:

Herr talman! Sedan 1988 har Miljöpartiet motionerat i riksdagen om personlig integritet. Miljöpartiet har föreslagit kriskommission om integritetsskyddet, omförhandling av ramavtal och informationsarbete med USA. Ni har motionerat om en myndighet som ska ha ett samlat ansvar för skyddet av den enskildes integritet.

Det är jättebra förslag. Men så ser inte Miljöpartiets politik ut längre. Ni har kovänt i frågan.

Min fråga är: Varför har Miljöpartiet lämnat den så viktiga frågan om den personliga integriteten?

Anf. 73 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Jag kan bara svara Linda Snecker: Det är just det vi inte har gjort. Som jag just redogjorde för i mitt anförande – och som också Helene Petersson har redogjort för tidigare – är det betänkande som vi diskuterar nu, om informationsutbyte med USA, ett steg framåt när det gäller värnandet om den personliga integriteten. I dag är det mycket sämre. Därför är jag glad över att vi i dag i riksdagen kan ta ställning till frågan och klubba det här förslaget.

Vi kommer också att fortsätta att arbeta för den här frågan samt frågor som samlar myndigheter och så vidare. Vi får se. Vi arbetar på. Det finns förslag om sådana saker som vi kanske kommer att debattera här i framtiden.

Miljöpartiets politik ligger fast, och vi är helt överens i regeringen när det gäller de här frågorna.

Anf. 74 LINDA SNECKER (V) replik:

Herr talman! Tack för ditt svar, Mats Pertoft!

Med kolet och försäljningen av Vattenfall sviker Miljöpartiet. Beträffande förlängda id-kontroller och asylrätten sviker Miljöpartiet. När det är kris i ert parti dumpar ni det kvinnliga språkröret, men det manliga språkröret får sitta kvar.

Miljöpartiet är varken feminister, gröna eller flyktingvänner längre. Vad är nästa steg? Är det att ta bort ”miljö” och bara heta ”partiet”?

Anf. 75 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Även om jag inte riktigt förstår vad detta har att göra med informationsutbyte med USA: Vi har en kvinnlig partiledare och har haft det sedan partiet grundades – i motsats till många andra partier. Att den personen ibland byts ut kallar man demokrati.

När det gäller kolet arbetar vi på frågan. Vi får se vilket stöd det finns bland annat i riksdagen. Vi respekterar de demokratiska principerna och arbetar utifrån dem.

Miljöpartiet kommer alltid att förbli ett miljöparti. Vi är bara glada om andra – efter många år – också tar upp den kampen. Vi tävlar gärna i den genren.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

Prot. 2015/16:107

18 maj

*Informationsutbyte
med USA*

§ 15 Sammansättningen i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU11

Sammansättningen i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (prop. 2015/16:8)

föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 16 Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd

Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU12

Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd (prop. 2015/16:136)

föredrogs.

*Arbetslöshet och
ekonomiskt bistånd*

Anf. 76 MAJ KARLSSON (V):

Herr talman! Vi har i dag samlats för att debattera propositionen om arbetslöshet och ekonomiskt bistånd. I propositionen föreslås en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som innebär ett förtydligande av vilka krav som ska gälla för arbetslösa personer som söker ekonomiskt bistånd. Målgruppen är arbetslösa personer som är arbetsföra och oförhindrade att arbeta.

Det övergripande syftet med förslaget är enligt regeringen att påskynda att dessa personer får ett arbete och blir självförsörjande.

Vi i Vänsterpartiet är kritiska till regeringens förslag av flera skäl. Vår övergripande kritik är att förslaget tenderar att fokusera på att arbetslöshet är ett individuellt snarare än ett strukturellt problem. Vidare anser vi att förslaget är överflödigt och för detaljerat och inte bidrar med några konkreta förändringar gentemot rådande ordning. Men vi ser också att förslaget innebär stora risker för onödig reglering och skickar många problematiska signaler.

Vi kan alla vara överens om att det bästa för individer, men också för samhället, är att människor får möjlighet till egen försörjning. Den delen behöver vi inte diskutera, för det är en självklarhet.

Det som skiljer oss åt är hur vi ser på vägen till arbete och vilken syn vi har på människor och deras förmågor. Det som skiljer oss åt är vår syn på socialtjänstens uppdrag.

Herr talman! Låt mig börja med att konstatera att arbetslöshet är ett reellt problem som det behövs kraftfulla åtgärder för att komma till rätta med. Dessa åtgärder består inte i att öka pressen på de arbetslösa utifrån den felaktiga utgångspunkten att arbetslösa inte vill arbeta.

Det bästa sättet för att få människor ut ur långvarigt ekonomiskt stöd och arbetslöshet är att skapa arbetstillfällen. Att människor som är arbetslösa, fast de är oförhindrade att arbeta, över huvud taget är en fråga för socialtjänsten beror mycket sällan på fri vilja utan är alltför ofta ett resultat av vad regeringen Reinfeldt lyckades åstadkomma med våra trygghetsystem under sin tid vid makten.

Efter regeringsskiftet 2006 raserade den dåvarande regeringen snabbt och strategiskt viktiga grundstenar i arbetslöshetsförsäkringen. Till exempel höjdes medlemsavgifterna i a-kassorna kraftigt, kvalificeringsreglerna försämrades, ersättningsnivån och den högsta dagpenningen sänktes och grundbeloppet urholkades.

Det otal förändringar som regeringen Reinfeldt verkställde innebar sammantaget att allt färre personer omfattades av a-kassan. Det har varit ett mycket effektivt sätt att vältra över kostnaderna för arbetslösheten på kommunerna genom att personer som tidigare omfattades av a-kassa i dag måste uppbära försörjningsstöd. Det har också varit ett effektivt sätt att lägga ansvaret för strukturella problem i knät på individer.

Vi tycker därför att det är bra att regeringen tillsammans med oss i Vänsterpartiet har tagit vissa kliv för att återupprätta anständigheten i det skyddsnet som socialförsäkringarna består av. Men det räcker inte.

Jag är rädd att propositionen i dag är ett bakslag. Det är olyckligt att regeringen väljer att lägga fram denna typ av förslag där individen ska kontrolleras till sysselsättning i stället för att man fokuserar på det som är grundproblemet.

Herr talman! Låt mig gå vidare med vår kritik genom att upplysa om att vi redan i dag har krav på att individer som uppbär ekonomiskt bistånd ska stå till arbetsmarknadens förfogande, vilket är rimligt och redan efterlevs.

I förslaget kan vi läsa att de krav som kan ställas på den som ansöker om bistånd har utvecklats genom rättspraxis och förarbeten, vilket har kommit till uttryck i Socialstyrelsens allmänna råd. Kraven har dessutom historiskt en nära koppling till de krav som kan ställas på den som får sin ersättning från arbetslöshetsförsäkringen.

Vidare går att läsa att socialtjänstlagen emellertid inte ger explicit uttryck för vilka krav som kan ställas på den som ansöker om ekonomiskt bistånd. Därför vill regeringen med hänvisning till rättssäkerhet och förutsägbarhet förtydliga lagtexten.

Det är här det blir tydligt att propositionen också handlar om människosyn och ideologi, och jag är glad att jag får tillfälle att debattera det. Det är viktiga frågor, och det är bra att skiljelinjerna tydliggörs. När det kommer till socialtjänstens roll är min rädsla att skillnaderna är större än vad jag hade hoppats på.

Anledningen till att lagtexten inte ger explicit uttryck för vilka krav som ska ställas på individen är att intentionen i socialtjänstlagen syftar till att människors enskilda behov ska ligga till grund för vilka beslut som ska fattas. Därför är lagen utformad så att det ska finnas ett tydligt utrymme för professionen att göra individuella bedömningar för att på bästa sätt kunna stötta människor i att själva förändra sin situation grundat på deras egna behov. Det är en väg som vi har valt med insikten om att vi alla vill leva goda liv och att vi kommer att göra allt som står i vår makt för att komma dit.

Därför skickar detta förslag en signal om att regeringen inte anser att människor själva vill komma i egen försörjning och att de själva väljer att leva på existensminimum. Det skickar en signal om att regeringen därför anser att det är nödvändigt att piska och kontrollera människor för att få dem i arbete. Detta förslag skickar en signal om att socialtjänstens uppdrag ska gå mer mot att kontrollera människor än att ge dem verktyg för att använda sina egna resurser.

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet är helt övertygade om att vägen till sysselsättning är en väl fungerande arbetsmarknad och trygga försäkrings-system. Vi är omåttligt trötta på politik som syftar till att jaga människor. Vi vill ha en socialtjänst som stärker människor och inte stjälper dem. Därför yrkar jag avslag på hela regeringens förslag.

Vi ställer oss självklart bakom båda våra reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall bara till reservation 1.

Anf. 77 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Herr talman! Dagens debatt handlar om ett betänkande, med anledning av regeringens proposition, där det föreslås förändringar i lagtexten när det gäller arbetslösa personer som söker ekonomiskt bistånd.

I huvudsak handlar det om ett tydliggörande av krav på den enskilde som redan finns i lagen att i första hand själv tillgodose sina behov. Bestämmelsen innebär att den som inte kan försörja sig men kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om hon eller han står till arbetsmarknadens förfogande. Men om man har godtagbara skäl har man naturligtvis rätt till stöd även om man inte klarar av att ta ett jobb. Det föreslås att detta träder i kraft den 1 juli i år.

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet i vårt sociala trygghets-system. Rätten till bistånd bygger på en individuell behovsbedömning. Enligt Socialstyrelsens årsrapport om ekonomiskt bistånd från 2014 betalades det ut drygt 10 miljarder under 2014, och det var ungefär 4,2 procent av befolkningen som var nödgad att ta emot detta stöd. Arbetslöshet är den vanligaste orsaken till att man söker ekonomiskt bistånd.

Denna utveckling kan naturligtvis ses mot bakgrund av nedmonteringen av transfereringssystemen som skedde under Alliansens åtta år vid makten. Där delar jag det som föregående talare, Maj Karlsson, sa. Vi såg då ett stort antal människor som var arbetslösa och som kom till socialtjänsten men som tidigare inte hade kommit dit.

I 4 kap. 1 § i socialtjänstlagen regleras individens rätt till bistånd. Det är viktigt att i detta sammanhang påpeka att det handlar om en individuell bedömning som är relaterad till vilket behov man har. Insatserna ska vara utformade så att den enskilde så fort som möjligt ska kunna försörja sig själv. Socialtjänsten har dessutom skyldighet att samarbeta med andra myndigheter för att kunna förbättra denna hjälp.

Det som regeringen föreslår i propositionen är egentligen att de krav som redan finns, och som under åren har fastställts genom olika domar och rättspraxis, ska tydliggöras.

Därför föreslås en generell bestämmelse. Det är fortfarande socialnämnderna ute i kommunerna som ska kunna anpassa insatserna utifrån behoven. Förslaget kommer att tydliggöra för den enskilde vad som förväntas av honom eller henne vid arbetslöshet, då kraven i princip kommer att bli desamma när man söker ekonomiskt bistånd och arbetslöshetsersättning.

Det kommer också att ge en bättre förutsebarhet för sökande, och rättssäkerheten kommer att öka. Framför allt kommer förslaget att ge en bättre ansvarsfördelning mellan socialtjänsten och Arbetsförmedlingen, eftersom målgruppen tydliggörs. Det innebär att den enskilde i första hand, om han eller hon är arbetsför och obehindrad att arbeta, ska vara tillgänglig för arbetsmarknaden.

Det innebär dock inte, herr talman, att den som är sjuk eller har behov av andra insatser – till exempel arbetsträning eller medicinsk rehabilitering – ska tvingas stå till arbetsmarknadens förfogande. Det är viktigt att i detta sammanhang påpeka betydelsen av rehabiliteringsinsatser för att ge den enskilde människan ett självständigt liv. Där är lagen väldigt tydlig, och den är även tydlig om att en individuell bedömning ska göras.

Att vara arbetslös ökar markant risken för framför allt psykisk ohälsa. Jobbet står för mycket mer än bara ekonomin; det står också för ens identitet, självförtroende och sociala tillhörighet. Arbetslöshet kan till och med leda till för tidig död, enligt vetenskapliga rapporter. Att ställa rimliga krav på den enskilde är därför en preventiv åtgärd för att ge bättre förutsättningar till hälsa. Ingen mår bra av vara utan meningsfull sysselsättning. Men det är i sammanhanget viktigt att poängtera att man ska ha fysiska eller psykiska möjligheter att ta ett jobb. Att uppbringa stöd utan andra insatser är fundamentalt fel. Vi vet att man mår bättre när man upplever ett sammanhang i livet.

Avslutningsvis innebär detta att man ska vara aktivt arbetssökande och inskriven hos Arbetsförmedlingen. Regeringen anser att kraven ska vara generella. Det är individuell bedömning som gäller, och socialtjänsten ute i kommunerna ska ha rätt att slipa på utformningen. Som jag tidigare nämnt kan dock kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande förändras om det finns sjukdom i familjen eller särskilda skäl hos barnen. Barnperspektivet gäller.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på kommittémotionen.

Anf. 78 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Jag måste ställa en fråga. Kan du förklara för mig på vilket sätt ert förslag kommer att bidra till att fler människor kommer i försörjning eller egen sysselsättning, Mikael Dahlqvist? Vi vet ju att dessa

krav redan ställs men inte är reglerade i lag. Anledningen till att de inte är reglerade i lag är att vi vill ha individuella bedömningar utifrån människors behov.

Du säger att det inte kommer att vara ett problem om det finns självklara orsaker till att man inte kan arbeta, men det finns ju en massa personer som hamnar i detta där det kanske inte är tydligt redan från början. Hur kommer deras behov att vara styrande för bedömningarna i framtiden?

Anf. 79 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag skulle egentligen behöva ställa en motfråga direkt till dig, Maj Karlsson. På vilket sätt skulle förslaget *inte* leda till fler jobb? Vad är motsättningen? Jag har svårt att se den. Det måste väl ändå vara rimligt och bra att ställa krav på dem som söker ekonomiskt stöd. Om de har möjlighet och förmåga att ta ett jobb har de det kravet på sig – naturligtvis, vilket jag sa i mitt anförande, under förutsättning att man har fysisk eller psykisk hälsa.

Jag kan ta ett exempel från min hemkommun. För fem sex år sedan började vi ställa kravet på ungdomar som kom till socialtjänsten att de måste vara med i någon form av arbetsmarknadspolitiskt projekt. Vi såg då att dessa människor mår bra av det. De växte, fick gå upp på morgonen och kunde ta initiativ. De fick också så småningom förmågan att kanske skaffa sig en fullödlig utbildning, vilket de tidigare saknade.

Jag förstår inte varför vi ska ha ett "kravlöst" samhälle. Dessutom ger ju detta en tydlighet, inte bara för myndigheterna utan också – framför allt, som jag ser det – för den enskilde att veta vilka krav och förväntningar som ställs på en, Maj Karlsson. Det innebär också att man kan undvika det som i dag sker alltför ofta, nämligen att människor hamnar mellan två stolar. Nu är det tydligt i det här förslaget att det är socialtjänstens och Arbetsförmedlingens ansvar.

Anf. 80 MAJ KARLSSON (V) replik:

Herr talman! Menar du på allvar att det är kravlöst att uppbära ekonomiskt bistånd i dag, Mikael Dahlqvist? Vi har ju ett *rigoröst* kontrollsystem med *väldigt* hårda sanktioner mot den som inte uppfyller kraven. Menar du att det är kravlöst att uppbära ekonomiskt bistånd i dag? Den frågan vill jag jättegärna ha svar på.

Jag fick inte heller svar på min första fråga. Detta är regler som redan finns. De är inte skrivna i lagen, men de praktiseras – inget tvivel om den saken. Ert förslag innebär de facto att vi frångår viktiga principer inom socialtjänstens arbete genom att detaljstyra den. Hur kommer det att bidra till att fler människor kommer i sysselsättning?

Anf. 81 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik:

Herr talman! Jag blir lite bekymrad när jag lyssnar på dig, Maj Karlsson. Jag får känslan av att Vänsterpartiet tycker att man inte ska ha så höga krav på den som söker stöd. Det är andemeningen.

Jag säger inte att det är kravlöst, men jag undrar vad problemet är. Ja, detta tillämpas mer eller mindre ute i socialtjänsten i dag. Skillnaden är att det nu kommer på pränt. Det blir tydligt för den som söker hjälp, och det blir tydligt för handläggaren. Det blir tydligt för de lokala politikerna, och

det blir tydligt vem som får kravet och ansvaret. Jag ser inte vad som är bekymret i det.

Om man läser hela betänkandet ser man också tydligt att det fortfarande är en generell skrivning. Det är utifrån socialtjänstens grundläggande fundament, som är en ramlag med individuell bedömning utifrån behov. Jag är därför helt säker på att de individuella bedömningarna kommer att tillämpas precis som i dag. Det vi däremot ser i dag är tyvärr att alltför många hamnar mellan två stolar på grund av att myndigheterna lite grann skjuter problemen mellan sig. Socialtjänsten skjuter ibland problemet till Arbetsförmedlingen, och Arbetsförmedlingen skjuter det till socialtjänsten.

Jag tycker att detta i grunden ger ett tydligt spelrum, och därför är det bra. Om det sedan genererar mer jobb kan vi ju diskutera, men jag tror att det gör att fler människor får någon form av sysselsättning. Förhoppningsvis får de då ett stärkt självförtroende och kan ta sig vidare i livet.

Anf. 82 CECILIA WIDEGREN (M):

Herr talman! Moderaterna och allianspartierna ställer sig bakom regeringens förslag till ändringar i socialtjänstlagen. De ändringar riksdagen i dag kommer att tillstyrka innebär ett tydligt förtydligande av de krav som redan nu finns i lagen om att den enskilde i första hand själv ska tillgodose sina behov.

Bestämmelsen innebär att den som inte kan försörja sig men kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Arbetslinjen blir därmed än tydligare även i socialtjänstlagen. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande. Kraven riktas inte till dem som har försörjningshinder i form av sjukdom eller behov av social eller medicinsk rehabilitering.

Herr talman! Moderaterna och Alliansen var mycket väl medvetna om de enorma insatser på migrations- och integrationsområdet som Sverige stod inför när över 160 000 flyktingar sökte sig hit under hösten. För det tog Moderaterna och allianspartierna ansvar genom att komma överens om ett antal nödvändiga insatser för att möjliggöra en tillfällig flyktingpaus.

För Moderaterna och Alliansen var det en extraordinär situation som vi valde att fullt ut ta ansvar för med betoning på att arbetslinjen självklart i ett sådant extraordinärt läge fortsatt ska gälla.

Sverige är på väg åt fel håll. Sverige behöver en tillfällig flyktingpaus. Vi är i extraordinära lägen självklart beredda att ta ansvar när så krävs. Därför är det viktigt med tydligare krav och att stärka arbetslinjen även för dem som är i behov av försörjningsstöd.

Vi vill ställa högre krav på nya svenskar och på arbetslösa för att de ska kunna erhålla ersättning eller bidrag. Samtidigt ska den som lyckas hitta ett arbete självklart kunna få behålla delar av sin ersättning. Det är därför viktigt att öka kraven och tydliggöra dem, så även i lagstiftning, så att fler får möjligheten att vara en del av arbetsgemenskapen för att Sverige än bättre ska hålla ihop.

Det ser i dag väldigt olika ut i Sverige. En del kommuner jobbar väldigt aktivt med att ställa krav, andra gör det mindre. Nu blir det än tydligare när lagstiftningen blir densamma för alla. Det får vara nog med att vara kravlös eller att ha mindre krav. Nu ska det vara lika krav för alla, oavsett i vilken kommun man befinner sig.

Herr talman! Vi från Moderaterna och allianspartierna ställer oss bakom regeringens proposition och yrkar därmed bifall till utskottets förslag i den delen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 17 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan

Utrikesutskottets betänkande 2015/16:UU20

Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan (prop. 2015/16:112)
föredrogs.

Anf. 83 MARGARETA CEDERFELT (M):

Herr talman! Bakom betänkandet står ett enigt utskott. Förhandlingarna om avtalet mellan Europeiska unionen och Republiken Kazakstan har pågått länge, ända sedan 2011.

Avtalet är viktigt ur flera perspektiv – inte minst för att det faktiskt är det första avtal som EU och dess medlemsstater ingår med ett land i Centralasien. Dessutom syftar avtalet till att stärka de redan befintliga ekonomiska förbindelser som finns mellan EU och dess länder och Kazakstan samt till att stärka de mänskliga rättigheterna. Detta är oerhört angeläget när det handlar om Kazakstan.

Sverige har, precis som resten av världen och länderna i EU, ett omfattande handelsutbyte med Kazakstan. Kazakstan är rikt på råvaror och har utvecklat sin handelsverksamhet och satsat på internationella handelsöverenskommelser. Det är naturligtvis oerhört positivt för såväl Kazakstan som omvärlden. Men det stora problemet i Kazakstan är landets bristande respekt för demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

I mars 2016 genomförde Kazakstan ett val till parlamentet. OSSE fanns på plats för att övervaka valet och konstaterade att det långt ifrån kunde anses leva upp till OSSE:s principer för ett fritt och demokratiskt val.

I Kazakstan har den sittande presidenten Nazarbajev väldigt stor makt och stort inflytande över hur landet styrs. Kazakstan blev självständigt från Sovjetunionen 1991, och den nuvarande presidenten är den enda som har funnits i landet, herr talman. Han har också lyckats förhandla fram att han i princip är president på livstid. Vid kommande val kan efterföljande presidenter enligt lagstiftningen endast väljas om en gång.

Prot. 2015/16:107
18 maj

*Arbetslöshet och
ekonomiskt bistånd*

*Avtal om fördjupat
partnerskap och sam-
arbete mellan Europe-
iska unionen och dess
medlemsstater, å ena
sidan, och Republiken
Kazakstan, å andra
sidan*

Prot. 2015/16:107
18 maj

Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan

Jag vill också lyfta fram några av de frågor som gör att rättsstatens principer och mänskliga rättigheter inte fungerar så som de borde i Kazakstan, herr talman.

Det är till exempel endast presidenten som har rätt att upplösa parlamentet. Det är också bara presidenten som har rätt att ta initiativ till författningsändringar och att utfärda tillfälliga författningar, så kallade dekret. Tidigare fanns det en författningsdomstol; den har nu ersatts med ett konstitutionellt råd där endast presidenten har vetorätt.

För att ett nytt parti ska kunna registreras i Kazakstan krävs att det har minst 50 000 medlemmar och att det är registrerat i landets samtliga regioner.

Presidenten har också rätt att utse och avsätta domare vid såväl lokala som regionala domstolar. Enligt internationella korruptionsindex är korruptionen utbredd i Kazakstan. Inom rättsväsendet förekommer misshandel av såväl misstänkta som fångar. Jag kan säga åtskilligt mer, men jag stannar vid detta.

Min och utskottets förhoppning är att samarbetsavtalet med Kazakstan ska innebära en positiv utveckling i landet när det gäller rättsstatens principer, respekten för mänskliga rättigheter och demokratin, herr talman. På så sätt kan medborgarna i Kazakstan få ett bättre liv, inte bara ekonomiskt utan också på alla andra plan.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 19.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.37 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj

UFöU3 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Punkt 4 (Försvarsbudget)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 100 S, 77 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD
För res. 1: 39 SD
Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Prot. 2015/16:107
18 maj

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

**JuU11 Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsför-
farandet**

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Synnerligen grova narkotikabrott

Punkt 2 (Uppföljning av utvecklingen av rättspraxis)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

231 för utskottet

77 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 39 SD, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 1: 77 M

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (Höjda straff för narkotikabrottslighet)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

267 för utskottet

39 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 76 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 3: 39 SD

Frånvarande: 14 S, 8 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU16 Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet

Punkt 2 (Ytterligare kriminalisering av förstadier till brott)

1. utskottet

2. res. 2 (L)

Votering:

253 för utskottet

16 för res. 2

39 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 14 KD

För res. 2: 16 L

Avstod: 39 SD

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 3 (Höjning av straffskalorna)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 3

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 3: 39 SD

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU19 Skuldsanering – förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt

Punkt 3 (Betalningsplanens utformning och längd)

1. utskottet

2. res. 2 (KD, M, C, L)

3. res. 3 (V)

Förberedande votering:

126 för res. 2

19 för res. 3

163 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

162 för utskottet

126 för res. 2

19 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 39 SD, 24 MP

För res. 2: 77 M, 19 C, 16 L, 14 KD

Avstod: 19 V

Frånvarande: 14 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 5 (Skadeståndsfördringar som grundar sig på våldsbrott)

1. utskottet

2. res. 5 (SD)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 5

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 5: 39 SD

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU21 Revisorer och revision

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Tillsyn över företag av allmänt intresse)

1. utskottet

2. res. (SD, C)

Votering:

249 för utskottet

57 för res.

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 99 S, 77 M, 24 MP, 19 V, 16 L, 14 KD

För res.: 39 SD, 18 C

Frånvarande: 14 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 4 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Anders W Jonsson (C) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

KU22 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU24 Vissa begravningsfrågor

Punkt 1 (Begravningsclearing)

1. utskottet

2. res. 1 (L)

Votering:

289 för utskottet

17 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 36 SD, 24 MP, 19 C, 19 V, 14 KD

För res. 1: 1 SD, 16 L

Frånvarande: 13 S, 7 M, 11 SD, 1 MP, 3 C, 2 V,
3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2 (Återvinning av metaller efter kremering)

1. utskottet

2. res. 2 (SD)

Votering:

269 för utskottet

39 för res. 2

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 24 MP, 19 C, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 2: 39 SD

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 4 (En enhetlig begravningsavgiftssats även för Stockholms och Tranås kommuner)

1. utskottet

2. res. 3 (C)

Votering:

288 för utskottet

19 för res. 3

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 38 SD, 24 MP, 19 V, 16 L, 14 KD

För res. 3: 19 C

Frånvarande: 13 S, 7 M, 10 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3L, 2 KD, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU28 Utökade möjligheter till förverkande

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU29 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU32 Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU33 Informationsutbyte med USA

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

285 för utskottet

19 för res.

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 74 M, 38 SD, 24 MP, 19 C, 16 L, 14 KD

För res.: 19 V

Frånvarande: 13 S, 10 M, 10 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Ida Drougge (M) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU11 Sammansättningen i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU12 Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd

Punkt 1 (Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd)

1. utskottet

2. res. 1 (V)

Votering:

289 för utskottet

19 för res. 1

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 100 S, 77 M, 39 SD, 24 MP, 19 C, 16 L, 14 KD

För res. 1: 19 V

Frånvarande: 13 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 3 C, 2 V, 3 L, 2 KD, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU20 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Proposition

2015/16:177 Fortsatt giltighet av tidsbegränsad bestämmelse i inhämtningenslagen

Motioner

med anledning av prop. 2015/16:174 Tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige

2015/16:3412 av Christina Høj Larsen m.fl. (V)

2015/16:3414 av Markus Wiechel m.fl. (SD)

2015/16:3415 av Johanna Jönsson och Solveig Zander (C)

2015/16:3416 av Emma Carlsson Löfdahl m.fl. (L)

2015/16:3417 av Aron Modig m.fl. (KD)

2015/16:3418 av Johan Forssell m.fl. (M)

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 maj

2015/16:642 Beskattning av privatpersoners tjänster

av *Anette Åkesson* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:643 Införande av nytt betalningsdirektiv

av *Mathias Sundin* (L)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2015/16:644 Hyperloop i Sverige

av *Mathias Sundin* (L)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:645 Samordnade system i kollektivtrafiken

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:646 Juridisk status för digitala uppslagsverk med offentlig konst

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:647 Demokratisk kollaps i Venezuela

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:648 Djuromsorgsprogrammen

av *Anders Forsberg* (SD)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:649 Situationen i Venezuela

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2015/16:650 Statliga jobb på mindre orter

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2015/16:651 Statliga jobb i Västerbotten

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Ardalan Shekarabi (S)

2015/16:652 Beredskapsjobb

av *Edward Riedl* (M)
till arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S)

2015/16:653 Transportinfrastrukturen i Norrland

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:654 Olagliga körskolor

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:655 Reformen för fler arbetade timmar

av *Cecilie Tenfjord-Toftby* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2015/16:656 Näringslivets konkurrenskraft i Norrland

av *Edward Riedl* (M)
till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2015/16:657 Utllysning av arbeten för utländska medborgare

av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 maj

2015/16:1216 Tildelning av tåglägen

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1217 Trafikanalys slutsatser från 2014 efter införandet av den nya kollektivtrafiklagen

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1218 Drönare i känsliga naturområden

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1219 Konkurrensneutral tillgång till infrastruktur för kommersiella kollektivtrafikbolag

av *Erik Ottoson* (M)
till statsrådet Anna Johansson (S)

Prot. 2015/16:107
18 maj

2015/16:1220 Misstänkta terrorister bland asylsökande
av *Roger Haddad* (L)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2015/16:1221 Regeringens ansvarsfördelning avseende postfrågorna
av *Erik Ottoson* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:1222 Regeringens ansvarsfördelning avseende frågan om Bromma flygplats

av *Erik Ottoson* (M)

till statsminister Stefan Löfven (S)

2015/16:1223 Småföretag på landsbygden

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:1224 Avgiftshöjningar för sjötransporter på de inre vattenvägarna

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1225 Torka och vattenbrist som naturolycka

av *Jan R Andersson* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2015/16:1226 Västra stambanan

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1227 Banavgiftshöjningar för järnväg

av *Anders Åkesson* (C)

till statsrådet Anna Johansson (S)

2015/16:1228 Inriktningen på skogspolitiken

av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2015/16:1229 Miljörisk med avställda båtar

av *Lars-Arne Staxäng* (M)

till klimat- och miljöminister Åsa Romson (MP)

2015/16:1230 Säkerheten kring tv- och radiomaster

av *Lena Asplund* (M)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

§ 23 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 17 maj

2015/16:1195 Alternativa reformer för bättre vård

av *Jenny Petersson* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till och med § 9 anf. 35 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 70 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.37 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	2
§ 6 Skuldsanering – förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt	2
Civilutskottets betänkande 2015/16:CU19.....	2
Anf. 1 CAROLINE SZYBER (KD).....	2
Anf. 2 JESSIKA ROSWALL (M).....	4
Anf. 3 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	6
Anf. 4 OLA JOHANSSON (C).....	7
Anf. 5 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	9
Anf. 6 ROBERT HANNAH (L).....	11
Anf. 7 HILLEVI LARSSON (S).....	12
Anf. 8 OLA JOHANSSON (C) replik.....	15
Anf. 9 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	15
Anf. 10 OLA JOHANSSON (C) replik.....	16
Anf. 11 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	16
Anf. 12 JESSIKA ROSWALL (M) replik	17
Anf. 13 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	17
Anf. 14 JESSIKA ROSWALL (M) replik	18
Anf. 15 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	18
Anf. 16 ROBERT HANNAH (L) replik	19
Anf. 17 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	19
Anf. 18 ROBERT HANNAH (L) replik	19
Anf. 19 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	20
Anf. 20 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 21 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	21
Anf. 22 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	21
Anf. 23 HILLEVI LARSSON (S) replik.....	22
Anf. 24 CAMILLA HANSÉN (MP).....	22
Anf. 25 ROBERT HANNAH (L) replik	24
Anf. 26 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	24
Anf. 27 ROBERT HANNAH (L) replik	24
Anf. 28 CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	25
(Beslut fattades under § 19.)	25
§ 7 Revisorer och revision	25
Civilutskottets betänkande 2015/16:CU21.....	25
Anf. 29 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	25
Anf. 30 OLA JOHANSSON (C).....	26
Anf. 31 JOHANNA HARALDSSON (S)	28
Anf. 32 EMMA HULT (MP)	30
(Beslut fattades under § 19.)	30
§ 8 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden	30
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU22	30

Anf. 33 MARIA ABRAHAMSSON (M).....	30
(Beslut fattades under § 19.).....	31
§ 9 Vissa begravningsfrågor.....	31
Konstitutionsutskottets betänkande 2015/16:KU24	31
Anf. 34 JONAS MILLARD (SD).....	31
Anf. 35 PER-INGVAR JOHNSON (C)	33
Anf. 36 MATHIAS SUNDIN (L).....	33
Anf. 37 EMILIA TÖYRÄ (S)	34
Anf. 38 LISBETH SUNDÉN ANDERSSON (M)	35
Anf. 39 NICLAS MALMBERG (MP)	35
Anf. 40 JONAS MILLARD (SD) replik	36
Anf. 41 NICLAS MALMBERG (MP) replik.....	36
Anf. 42 JONAS MILLARD (SD) replik	37
Anf. 43 NICLAS MALMBERG (MP) replik.....	37
(Beslut fattades under § 19.).....	38
§ 10 Utökade möjligheter till förverkande.....	38
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU28	38
Anf. 44 ANTI AVSAN (M)	38
Anf. 45 KENT EKEROOTH (SD).....	39
(Beslut fattades under § 19.).....	40
§ 11 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning	40
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU29	40
Anf. 46 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	40
Anf. 47 ANDERS HANSSON (M).....	41
Anf. 48 MATS PERTOFT (MP)	43
Anf. 49 JOHAN HEDIN (C).....	44
Anf. 50 ROGER HADDAD (L).....	46
(Beslut fattades under § 19.).....	47
§ 12 Ny påföljd efter tidigare dom.....	47
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU30	47
Anf. 51 ELLEN JUNTTI (M).....	47
Anf. 52 KENT EKEROOTH (SD).....	48
(Beslut fattades under § 19.).....	49
§ 13 Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot	
finansiering av terrorism.....	50
Justitieutskottets utlåtande 2015/16:JuU32	50
Anf. 53 ARHE HAMEDNACA (S)	50
Anf. 54 ANTI AVSAN (M)	51
Anf. 55 KENT EKEROOTH (SD).....	54
Anf. 56 MATS PERTOFT (MP)	55
Anf. 57 KENT EKEROOTH (SD) replik.....	56
Anf. 58 MATS PERTOFT (MP) replik.....	56
Anf. 59 KENT EKEROOTH (SD) replik.....	57
Anf. 60 MATS PERTOFT (MP) replik.....	57
Anf. 61 ANTI AVSAN (M) replik	58
Anf. 62 MATS PERTOFT (MP) replik.....	58
Anf. 63 ANTI AVSAN (M) replik	58
Anf. 64 MATS PERTOFT (MP) replik.....	59
Anf. 65 ROGER HADDAD (L).....	59
Anf. 66 MATS PERTOFT (MP) replik.....	60

Anf. 67 ROGER HADDAD (L) replik	61
Anf. 68 MATS PERTOFT (MP) replik.....	61
(Beslut fattades under § 19.)	61
§ 14 Informationsutbyte med USA.....	61
Justitieutskottets betänkande 2015/16:JuU33.....	61
Anf. 69 LINDA SNECKER (V)	61
Anf. 70 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	62
Anf. 71 MATS PERTOFT (MP).....	63
Anf. 72 LINDA SNECKER (V) replik	64
Anf. 73 MATS PERTOFT (MP) replik.....	64
Anf. 74 LINDA SNECKER (V) replik	64
Anf. 75 MATS PERTOFT (MP) replik.....	65
(Beslut fattades under § 19.)	65
§ 15 Sammansättningen i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd	65
Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU11	65
(Beslut fattades under § 19.)	65
§ 16 Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd	65
Socialutskottets betänkande 2015/16:SoU12	65
Anf. 76 MAJ KARLSSON (V)	65
Anf. 77 MIKAEL DAHLQVIST (S)	67
Anf. 78 MAJ KARLSSON (V) replik.....	68
Anf. 79 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	69
Anf. 80 MAJ KARLSSON (V) replik.....	69
Anf. 81 MIKAEL DAHLQVIST (S) replik	69
Anf. 82 CECILIA WIDEGREN (M)	70
(Beslut fattades under § 19.)	71
§ 17 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan	71
Utrikesutskottets betänkande 2015/16:UU20.....	71
Anf. 83 MARGARETA CEDERFELT (M).....	71
(Beslut fattades under § 19.)	72
Ajournering.....	72
Återupptagna förhandlingar	72
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 12 maj	72
UFöU3 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali	72
JuU11 Förstärkt rättssäkerhet och effektivitet i förundersökningsförfarandet	73
JuU15 Synnerligen grova narkotikabrott	73
JuU16 Bättre straffrättsliga verktyg mot organiserad brottslighet	74
§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	74
CU19 Skuldsanering – förbättrade möjligheter för överskuldsatta att starta om på nytt	74
CU21 Revisorer och revision	75
KU22 Offentlighet och sekretess för uppgifter i domstolsavgöranden.....	75

KU24 Vissa begravningsfrågor	76	Prot. 2015/16:107
JuU28 Utökade möjligheter till förverkande	76	18 maj
JuU29 Straffrättsligt skydd mot olovlig identitetsanvändning	76	-----
JuU30 Ny påföljd efter tidigare dom	77	
JuU32 Åtgärdsplan för förstärkning av kampen mot finansiering av terrorism.....	77	
JuU33 Informationsutbyte med USA	77	
SoU11 Sammansättningen i Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd	77	
SoU12 Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd	77	
UU20 Avtal om fördjupat partnerskap och samarbete mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Republiken Kazakstan, å andra sidan	77	
§ 20 Bordläggning	78	
§ 21 Anmälan om interpellationer	78	
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	79	
§ 23 Anmälan om skriftligt svar på fråga	80	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 16.14.....	81	